

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

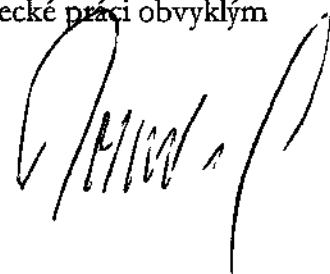
Rigorózní práce

Vnitrostátní rozhodčí smlouva

Mgr. Petr Pospíšil

březen, 2007

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil
prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'P. M. P.', written in a cursive style.

OBSAH

Titulní stránka	1
Prohlášení	3
Obsah	5
1 Úvod	9
1.1 Rozsah práce	9
1.2 Vnitrostátní arbitráž v současné praxi	10
1.3 Prameny práva	14
1.4 Výhody a nevýhody arbitráže vzhledem k soudnímu řízení	15
1.4.1 Délka řešení sporu	16
1.4.2 Neformálnost rozhodčího řízení	18
1.4.3 Kontinuita	18
1.4.4 Neveřejnost	20
1.4.5 Vykonatelnost v zahraničí	20
1.4.6 Nevýhody rozhodčího řízení	20
2 Vnitrostátní rozhodčí smlouva	22
2.1 Vnitrostátní povaha smlouvy	22
2.2 Obecné rozhodčí řízení	25
2.3 Rozhodčí smlouvy a dohody o ADR	27
3 Rozhodčí doložka a smlouva o rozhodci	28
4 Forma rozhodčí smlouvy	31
4.1 Písemná forma smlouvy	31
4.2 Výjimka z požadavku na písemnou formu smlouvy	32
4.3 Odkaz na pravidla řízení	34
4.4 Forma smlouvy v mezinárodní arbitráži	37
5 Přípustnost rozhodčí smlouvy	37
5.1 Zákonná úprava	37
5.2 Sporné případy arbitrability	39
5.3 Rozhodčí smlouvy v pracovním právu	41

5.4	Zákonný rozsah okruhu případných sporů	42
6	Obsah rozhodčí smlouvy	43
6.1	Základní obsah rozhodčí smlouvy	43
6.2	Možný obsah rozhodčí smlouvy	45
6.3	Propojení rozhodčí smlouvy s jinými způsoby řešení sporů	47
6.4	Rozhodčí orgán	48
6.4.1	Výběr rozhodčího orgánu	48
6.4.2	Jeden rozhodce nebo rozhodčí senát	52
6.4.3	Úprava mechanismů ustanovení rozhodce	53
6.4.3	Určení a jmenování rozhodce	58
6.5	Úprava režimu odměny rozhodce a nákladů řízení	60
6.5.1	Různé přístupy k úpravě odměny v rozhodčí smlouvě	60
6.5.2	Odměna rozhodce bez úpravy v rozhodčí smlouvě	62
6.5.3	Důsledky chybějící zákonné úpravy	66
6.5.4	Postup při nedostatku smluvní úpravy odměny	67
6.5.5	Náhrada nákladů řízení	68
6.6	Úprava některých dalších povinností rozhodce	69
6.6.1	Úprava vzdání se funkce rozhodce	70
6.6.2	Mlčenlivost a důvěrnost řízení	72
6.6.2	Smluvní úprava odpovědnosti rozhodce za škodu	73
6.7	Smluvní úprava základních charakteristik řízení	78
6.7.1	Ústní jednání či rozhodování na základě písemných podkladů	79
6.7.2	Rozhodování dle práva a dle zásad spravedlnosti	80
6.8	Možná smluvní úprava úvodního úseku arbitráže	81
6.8.1	Ujednání ohledně podání žaloby	82
6.8.2	Náležitosti žaloby	88
6.9	Smluvní ujednání týkající se dalšího průběhu arbitráže	89
6.10	Rozhodčí smlouva a doručování	91
6.11	Ujednání týkající se ukončení arbitráže	95
7	Zánik rozhodčí smlouvy	99

8 Zrušení rozhodčího nálezu pro neplatnost rozhodčí smlouvy	99
9 Závěr	102
Seznam použitých zdrojů a judikatury	105
Příloha č. 1 – příklady rozhodčích doložek používaných v současné praxi	

VNITROSTÁTNÍ ROZHODČÍ SMLOUVA

1 Úvod

1.1 Rozsah práce

Rozhodčí smlouva, její možný obsah a rozsah, ve kterém může upravit jednotlivé fáze a instituty rozhodčího řízení, to jsou otázky, které nejsou podle autora této práce v tuzemské právní praxi dosud dostatečně vyjasněny. Jde o oblast našeho práva, která se vyznačuje velmi stručnou až zkratkovitou právní úpravou, navíc částečně zatíženou nepřilíš kvalitním textem právního předpisu tyto otázky upravujícího, poplatnému době kdy vznikal, tedy první polovině devadesátých let minulého století. Přestože právní úprava rozhodčí smlouvy a rozhodčího řízení existuje již přes dvanáct let, prozatím došlo k vydání jen mála soudních rozhodnutí, které by se sporným otázkám rozhodčí smlouvy důkladněji věnovaly. I odborné literatury, vážící se k problematice vnitrostátní rozhodčí smlouvy, je jako šafránu. Drtivá většina publikací či článků o arbitráži se totiž věnuje mezinárodnímu rozhodčímu řízení, o řízení vnitrostátním se pak zmiňuje, pokud tak vůbec činí, jen jaksí na okraj. Pokud již však existuje kniha, která se věnuje zejména arbitráži vnitrostátní, a je třeba podotknout, že se jedná v současné době o knihu jedinou, pak tématem takové publikace je rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, jako hlavním stálým rozhodčím soudem v České republice a nikoli tedy neinstitucionální rozhodčí řízení. Tento stav však rozhodně není odrazem potřeb současné praxe. V České republice můžeme v současné době vidět strmý nárůst počtu rozhodčích řízení a to zejména rozhodčích řízení konaných mimo stálé rozhodčí soudy. Shora uvedené důvody mne vedly k výběru tématu této práce.

V tomto textu bych se chtěl zabývat rozhodčími smlouvami jako základem každého rozhodčího řízení. Jde však o téma velmi rozsáhlé, kterému by se při

rozsahu práce nebylo možno v potřebné šíři věnovat, zaměřím se pouze na vnitrostátní rozhodčí smlouvy pro rozhodčí řízení konané mimo stálé rozhodčí soudy, s důrazem na problémy současné praxe. Tam, kde to bude vhodné, uvedu i úpravu či ustálenou rozhodovací praxi, která se objevuje u stálých rozhodčích soudů v České republice. Za důležité považuji nahlédnout na problémy současné české praxe arbitráže i optikou zahraniční odborné literatury, ovšem s výhradou toho, že vždy je třeba respektovat odlišnosti jednotlivých národních úprav rozhodčího řízení.

Pro účely této práce budu považovat za vnitrostátní rozhodčí smlouvu takovou smlouvu, která v případě vzniku sporu zakládá vnitrostátní rozhodčí řízení; tedy takové řízení, které se koná na území České republiky, rozhodčí nález je rovněž vydán na území České republiky a všechny strany mají sídlo či bydliště na území České republiky. Půjde mi pak především o rozhodčí smlouvy zakládající tzv. rozhodčí řízení neinstitucionální, čili rozhodčí řízení ad hoc.

1.2 Vnitrostátní arbitráž v současné praxi

V současné době pozorujeme velký nárůst případů rozhodovaných v rozhodčím řízení. Důvodem této skutečnosti je přetrvávající špatná situace v oblasti státního soudnictví. Vnitrostátní rozhodčí řízení, obecně přípustné s malými výjimkami ohledně všech majetkových sporů, se v praxi prosazuje zejména v oblasti sporů obchodních. Je to pochopitelné. Naše soudnictví, přes neustálé volání po jeho reformě, se již přes patnáct let potýká s nepřiměřeně dlouhými lhůtami pro rozhodování obchodních (i jiných) sporů. Právě v oblasti řešení sporů, vnikajících při podnikání fyzických či právnických osob, je však rychlé rozhodování nesmírně důležité. A to zvláště v dnešní době, kdy stále zrychlující se hospodářství vyžaduje nejen rozhodování věcně správné, ale i rychlé. Občanské soudní řízení se naopak stává velmi těžkopádným v důsledku řady nových procesních pravidel, která sice mají za účel ochranu práv slabších stran sporu a co nejkvalitnější rozhodování, na druhé straně však způsobují značné

průtahy. Toto směřování civilního procesu je zajisté chvályhodné, ovšem na druhé straně způsobuje neúměrné prodlužování doby jednotlivých soudních řízení. Autor této práce si je z vlastní zkušenosti vědom, jaké zděšení mezi obchodníky a podnikateli, kteří se skutečným stavem našeho soudnictví ještě seznámení zcela nejsou, způsobí sdělení odhadu skutečné doby řešení jejich věci soudem. Vždyť z laického hlediska zcela jednoduchý spor, spočívající pouze v nezaplacení splatné pohledávky, se může v případě zájmu protistrany na blokování řízení, podepřeném dostatečnými odbornými schopnostmi jejího právního zástupce, využití možností obstrukcí, které současný občanský soudní řád straně žalované umožňuje, a uplatnění opravných prostředků, lehce protáhnout na pět i více let. Pokud má být předmětem daného řízení pohledávka z hlediska obratu daného podnikatele podstatná a jde o subjekt, který poctivě podniká jen s malým ziskem, má špatná činnost státního soudnictví za následek zákonitě likvidaci daného podnikatelského subjektu. To vede k pokřivení hospodářské soutěže a k neúměrné zátěži našeho hospodářství jako celku; to pak není schopné dostatečně soutěžit se zahraniční konkurencí. Na obranu našich zákonodárců a soudců je však třeba uvést, že se v současné době jedná nejen o problém České republiky, ale i většiny Evropy a vůbec celého světa. Například v Evropské unii existují země, jejichž obchodní soudnictví, alespoň v prvním stupni je rychlé a pružné; zejména se jedná o Nizozemí, Irsko a Finsko, drtivá většina ostatních zemí unie se však potýká, i když snad v menší míře, se stejnými problémy jako Česko. Rychlé obchodní soudnictví je však podmínkou dobrého hospodářského stavu dané země a rychlého nárůstu jejího hrubého domácího produktu. A to podmínkou sice opomíjenou, ale dle mého názoru zásadní. O čemž svědčí i fakt, že státy s nejlepšími hospodářskými výsledky mají většinou i nejrychlejší obchodní soudnictví. Obecně pak můžeme říci, že rychlost rozhodování sporů je důležitá nejen z hlediska vlastních subjektů sporu, ale i obecně z hlediska podpory ekonomického rozvoje země a rozvoje právního vědomí a důvěry v právo ze strany veřejnosti.

Řešením shora nastíněné problematiky může být oddělení obchodního soudnictví od jiných částí civilního procesu. Obchodní soudnictví by mělo

vycházet z toho, že jeho strany jsou dostatečně odborně způsobilé, takže zde není nutná zvláštní poučovací povinnost a zvláštní ochrana slabších stran, či stran méně znalých práva, je možné zde zjednodušeně upravit doručování, neboť každý ze subjektů má registrované sídlo či místo podnikání, a obecně je zde třeba dát přednost zájmu na rychlosti řízení. Případné reformy sice musí respektovat požadavky našeho ústavního řádu na nezbytné kautely spravedlivého procesu, které jsou jakýmsi hranicemi možných reforem, ale příklad uvedených zemí ukazuje, že takové reformy možné jsou.

V současné době však z důvodů, jejichž rozbor není předmětem této práce, není reforma soudnictví provedena a lhůty, po které trvají jednotlivé spory, jsou bez diskuse nepřiměřeně dlouhé. V této situaci dochází k obrovskému nárůstu zájmu o rozhodčí řízení v oblasti vnitrostátní, a to přestože byl dříve tento způsob řešení sporů v Českých zemích a můžeme říci, že i tradičně ve střední Evropě jako celku, považován za něco co patří spíše do oblasti mezinárodního obchodu.

Rozvoj vnitrostátního rozhodčího řízení ad hoc můžeme ilustrovat situací ve městě Brně. Zatímco ještě okolo roku 2000 bylo do úschovy u Městského soudu v Brně ukládáno pět až deset rozhodčích nálezů měsíčně, za rok 2005 to bylo již přes sedm stovek rozhodčích nálezů. Nárůst pokračuje i v současné době. Zvýšený zájem o rozhodčí řízení nepochybně souvisí s pozastavením reformy našeho soudnictví a nezkracujícími se lhůtami pro rozhodování i těch nejjednodušších sporů. Rozhodčí řízení, které v některých zejména jednodušších obchodněprávních věcech umožňuje ukončení řízení ve lhůtách do tří měsíců a to od podání žaloby do právní moci rozhodčího nálezu, pak představuje zásadně rychlejší způsob řešení sporů.

Nicméně nelze v této práci opomíjet fakt, že rozhodčí řízení je na rozdíl od občanského soudního řízení stále zatíženo značným množstvím nejasností a praktických problémů, které naopak vůči němu řízení před státními soudy značně zvýhodňuje. Tento stav je dán velmi stručnou právní úpravou arbitráže i nepříliš velkou legislativní kvalitou této úpravy, pocházející ze začátku devadesátých let minulého století a v neposlední řadě i zásadními rozpory, týkajícími se právně –

teoretického uchopení problematiky rozhodčího řízení, které, jak bude dále rozvedeno, mohou mít značné praktické dopady. V této práci se budu snažit tyto praktické problémy, pokud se váží k rozhodčí smlouvě, minimálně pojmenovat a shrnout názory na ně objevující se v odborné literatuře, a v některých případech se pokusím i navrhnout jejich řešení, přestože si uvědomuji, že názory na tyto otázky mohou být různé a konečnou odpověď na ně dá až ustálení soudního rozhodování ohledně těchto záležitostí, popřípadě zpřesnění stávající příliš stručné právní úpravy zákonodárcem. Kupříkladu jde o takové problémy jako je přesné vymezení rozsahu přípustnosti rozhodčí smlouvy, včetně možnosti rozhodčího řízení v oblasti pracovního práva, možnost uzavírání rozhodčích smluv, které mají část obsahu určenou odkazem na pravidla řízení umístěná na internetové stránce, rozsah možné úpravy arbitráže stranami v rozhodčí smlouvě, otázku následků nesjednání odměny v rozhodčí smlouvě na možnost požadování odměny arbitrem a obdobně i v případě náhrady nákladů rozhodčího řízení, odpovědnost rozhodce za škodu způsobenou jeho špatným rozhodnutím a její možné omezení v rozhodčí smlouvě, možnost podání žaloby rozhodci již určenému či jmenovanému, který však dosud funkci rozhodce nepřijal, otázka nutnosti doručení písemného přijetí funkce rozhodce stranám. Dále je problematickou otázkou možnost smluvní úpravy zakotvující jmenování jediného rozhodce jednou stranou sporu, či následky neurčení rozhodce třetí osobou, která je k tomu zmocněna rozhodčí smlouvou (tzv. appointing authority), otázka, jakou povahu má přesně rozhodování dle zásad spravedlnosti, možnost sjednání úpravy doručování rozhodcem odlišné od Občanského soudního řádu a úpravy doručování žaloby rozhodci či třetí osobě, zmocněné ke jmenování rozhodce. Nejednoznačně zákon vymezuje i okamžik, kdy se určitá osoba stává rozhodcem a kdy začíná rozhodčí řízení, problematická je možnost vydávání rozhodčího platebního rozkazu a mnohé otázky další. Pro všechny nastíněné problémy je příznačné, že dosud nejsou řešeny judikaturou a zpravidla se jimi příliš nezabývá ani komentářová či jiná odborná literatura. Pro praxi vnitrostátního rozhodčího řízení ad hoc však mají často klíčový význam.

Nejistota v těchto důležitých otázkách totiž značnou část zájemců o tento způsob řešení sporů zbytečně odrazuje.

1.3 Prameny práva

Základním pramenem práva upravujícím vnitrostátní rozhodčí smlouvu je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále také jen „Zákon o rozhodčím řízení“). Z hlediska této práce je významná zejména část první uvedeného právního předpisu, která upravuje rozhodování majetkových sporů rozhodci, možný předmět, náležitosti a formu rozhodčí smlouvy. Dále zákon upravuje podmínky výkonu funkce rozhodce a jeho postavení, stejně jako postavení stálých rozhodčích soudů, stručně upravuje rozhodčí řízení od podání žaloby až po právní moc rozhodčího nálezu. V části čtvrté se zabývá možností zrušení rozhodčích nálezů ze strany soudů a možností pozastavení výkonu rozhodčích nálezů. Část pátá upravuje rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem a konečně část šestá věcnou a místní příslušnost státních soudů ve vztahu k rozhodčímu řízení.

Významným pramenem práva pro rozhodčí řízení je i občanský soudní řád, zákon č. 99/1963 Sb. (dále také jen „Občanský soudní řád“). Jednak § 30 Zákona o rozhodčím řízení stanovuje, že nestanoví-li Zákon o rozhodčím řízení jinak, použijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení Občanského soudního řádu, jednak § 106 Občanského soudního řádu upravuje důležitou problematiku případů, kdy je podána žaloba k obecnému soudu, přestože ve věci existuje platná rozhodčí smlouva. Konečně dle § 44 Zákona o rozhodčím řízení se použije Občanský soudní řád pro řízení před obecným soudem upravená tímto zákonem (např. řízení o zrušení rozhodčího nálezu či o zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí).

Rozhodčího řízení se dotýkají i jednotlivá ustanovení obchodního zákoníku, zákona č. 513/1991 Sb. (dále také jen „Obchodní zákoník“). V § 351/1 a § 267/3 je upraven vztah rozhodčí doložky a smlouvy hlavní.

Pouze pro vnitrostátní rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy mají význam zákony, na jejichž základě jsou příslušné stálé rozhodčí soudy ve shodě s ustanovením § 13 Zákona o rozhodčím řízení zřizovány, jde o zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, zákon č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, dále zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách.

Pojem rozhodčí řízení se objevuje ve značném množství dalších právních předpisů, nicméně tyto se rozhodčího řízení dotýkají jen okrajově.

Z mezinárodních smluv jsou nejvýznamnější Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů publikovaná vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb. (dále také jen „Newyorská úmluva“) a Evropská úmluva o obchodní arbitráži publikovaná vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 72/1966 Sb. (dále také jen „Evropská úmluva“). Jejich dopad na vnitrostátní rozhodčí řízení není příliš velký, nicméně jejich úprava bude rozhodující, pokud bude na základě rozhodčího nálezu vydaného v takovém řízení, prováděna exekuce za hranicemi České republiky. Evropská úmluva má však význam též například při ustanovení fóra ve sporech s mezinárodním prvkem apod. Otázky výkonu rozhodčího nálezu upravují dále některé dvoustranné dohody o právní pomoci.

1.4 Výhody a nevýhody arbitráže vzhledem k soudnímu řízení

Úvodem této práce je třeba zmínit hlavní důvody, proč je arbitráž v současné době tolik vyhledávaná. Rozhodčí řízení má nepochybně v určitých případech značné výhody vůči klasickému soudnímu řízení. Nicméně to, co se v určitých případech jeví jako výhoda (např. rychlost a neformálnost) může být na druhou stranu chápáno v jiných případech jako nevýhoda. Zde můžeme např. zmínit arbitráž, kde je jednou ze stran řízení spotřebitel, či arbitráž v oblasti práva

pracovního. V těchto skupinách případů pocítujeme rychlost a neformálnost tohoto způsobu řešení sporů, spojenou neoddělitelně s většími nároky na odbornou způsobilost a bdělost stran, často jako něco, co ohrožuje slabší strany sporu, tedy spotřebitele a zaměstnance. Do budoucna by bylo možná i vhodnější, ani ne tak uvedené dvě skupiny sporů z rozhodčího řízení zcela vyloučit, jako spíše pro takové případy rozhodčích řízení stanovit další pravidla a záruky, více chránící slabší strany sporu.

Za zmínku rovněž stojí vývoj názorů na to, co je hlavní výhodou rozhodčího řízení. Dříve byla za hlavní výhodu považována menší finanční náročnost. Toto hledisko dnes ustupuje do pozadí. Rozhodčí poplatky bývají stejně vysoké či vyšší než poplatky soudní. Dnes je jako daleko důležitější výhoda hodnocena rychlost rozhodčího řízení, případně i kontinuita v rozhodování.

Dále v textu hodnotím výhody a nevýhody arbitráže vzhledem k běžnému občanskému soudnímu řízení, nikoli vzhledem k řešení sporů náhradními způsoby řešení sporů (tzv. ADR).

1.4.1 Délka řešení sporu

Rozhodčí řízení je značně rychlejší než řízení před státními soudy. V současných českých poměrech je toto zásadní výhodou rozhodčího řízení. Pokud srovnáme průměrnou délku současného civilního soudního řízení v majetkových sporech, pohybující se v případě podání odvolání přibližně mezi třemi a pěti lety, někdy však trávající i mnohem déle, a délku typického rozhodčího řízení trávající od jednoho měsíce do půl roku, je rozdíl jasně zřetelný.

Rychlost rozhodčího řízení je dána zejména jeho menší formálností, jednoinstančností a daleko menším nápadem případů na průměrného rozhodce oproti průměrnému soudci. Poslední z uvedených argumentů nemusí však být vždy pravdivý. Autorovi této práce je znám rozhodce ad hoc, který za jediný rok rozhodl více jak dvě stovky případů, jak o tom svědčí počet jeho rozhodčích nálezů, uschovaných v režimu § 29 Zákona o rozhodčím řízení u Okresního soudu

v Třebíči. Nicméně ani takováto frekvence rozhodovaných případů nezpůsobila u daného rozhodce protahování jednotlivých řízení. Je to pochopitelné, neboť rychlost řízení je v současných podmínkách opravdu hlavní předností vnitrostátní arbitráže a pokud by u konkrétního rozhodce či stálého rozhodčího soudu tato přednost odpadla, najdou si zájemci o tento způsob řešení sporů rychle jiný rozhodčí orgán.

Rychlost rozhodčího řízení je vždy podmíněna způsobilostí rozhodujícího subjektu. Vyberou-li strany za rozhodce osobu, která nemá k této činnosti dostatek schopností, může být výsledný účinek přesně opačný. Zde je důležité uvést, že strany nemají v rozhodčím řízení žádný právní nástroj, kterým by rozhodce přinutily k vydání rozhodčího nálezu v již zahájeném řízení.

Zárukou rychlosti arbitráže je mimo jiné jednoinstančnost. Jejím rubem je však nepřekoumatelnost rozhodčích nálezů. Pokud rozhodce pochybí a vydá rozhodčí nález, který je v rozporu s hmotným právem, neexistuje možnost nápravy. Přezkum rozhodčích nálezů státním soudem podle ustanovení § 31 Zákona o rozhodčím řízení zde nelze použít. Jedinou obranou proti uvedenému riziku je důkladný výběr rozhodce či členů rozhodčích senátů, případně v praxi téměř nepoužívaná dohoda o možném přezkoumání rozhodčího nálezu upravená ustanovením § 27 Zákona o rozhodčím řízení.

Přezkoumání rozhodčího nálezu je možno dohodnout v rozhodčí smlouvě. Rozhodčí nález však v takovém případě může být k žádosti některé ze stran přezkoumán pouze jinými rozhodci nikoli obecným soudem. Pokud v rozhodčí smlouvě nejsou upraveny podmínky, v jaké lhůtě lze podat odvolání proti vydanému rozhodčímu nálezu, uplatňuje se dispozitivní pravidlo, dle kterého musí být taková žádost o přezkoumání zaslána druhé straně do 30 dnů ode dne, kdy byl straně, žádající o přezkoumání, doručen rozhodčí nález. Přezkoumání rozhodčího nálezu je pak součástí rozhodčího řízení a platí o něm ustanovení zákona o rozhodčím řízení. Výsledkem přezkumného řízení je rozhodnutí (rozhodčí nález), jímž se přezkoumávaný rozhodčí nález potvrzuje nebo mění. Dohoda o přezkoumání rozhodčího nálezu se v praxi téměř nevyskytuje. Důvodem je jednak

významné prodloužení rozhodčího řízení, jednak značný nárůst nákladů s ním spojených.

1.4.2 Neformálnost rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení je výrazně méně formální než řízení před obecnými soudy. Strany si mohou ujednat pravidla, podle kterých mají rozhodci postupovat. Dále mohou stanovit jazyk, ve kterém se má řízení konat, místo jeho konání, možnost rozhodování pouze na základě předložených písemností. Taková pravidla pak značně ulehčí proces projednání a rozhodování sporu. Značně neformálnější je i doručování do ciziny. Otázkou, která bude rozebrána dále v této práci, je, zda může být méně formální i doručování v rámci Českých zemí. Pokud zmíněná pravidla dohodnuta nejsou, rozhodce má při vedení řízení značnou volnost (§ 19 Zákona o rozhodčím řízení). Rubem menší formálnosti řízení je jeho větší zasažitelnost chováním stran. Rozhodci nemají donucovací pravomoc a průběh řízení tak může být ovlivněn i ochotou stran spolupracovat. Jak již bylo uvedeno výše, v poslední době se také objevuje názor, že menší formálnost rozhodčího řízení může být na škodu slabší ze stran daného sporu a to zejména v oblasti spotřebitelských sporů a sporů v oblasti pracovního práva, pokud je v těchto oblastech arbitráž přípustná.¹

1.4.3 Kontinuita

Často opomíjenou výhodou rozhodčího řízení je kontinuita rozhodování rozhodců. Pokud smluvní strana zjistí, že rozhodce je obeznámen s určitým druhem sporů a v této oblasti je odborníkem, je pro ni výhodné svůj spor, spadající do stejné právní oblasti, danému rozhodci svěřit. Zde je zvláště zřetelný rozdíl

¹ COLE, Sarah Rudolph. *Arbitration and State Action* [online]. 2005 [cit. 2005-11-12]. Dostupné z: <http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa3736/is_200501/ai_n13637492 >

vzhledem ke státním soudům, kde není možno ovlivnit, který ze soudců daného soudu věc bude rozhodovat. Problémy dále narůstají, jestliže ke sporům obdobného charakteru bude jako k obecnému soudu několika žalovaných založena příslušnost různých soudů daného stupně. Mezi jednotlivými soudci a mezi jednotlivými soudy, zvláště z různých krajů, však mohou být v rozhodování značné rozdíly a to zejména u věcí neobvyklých, se kterými se daný soudce setká třeba jednou za život a věcí, kde dosud nedošlo ke sjednocení judikatury. Výsledkem mohou být zcela rozdílná právní posouzení téže problematiky, která je třeba složitě a časově náročně sjednocovat prostřednictvím řádných a mimořádných opravných prostředků. „V důsledku hospodářského vývoje převládly v činnosti řady obchodních společností věcně příbuzné nebo opakující se kauzy, jejichž řešení prostřednictvím rozhodčího řízení je žádoucí z několika důvodů. Jedním z nich je profesionalita a specializace rozhodců, pokud jsou jimi osoby, které jsou dobře seznámeny nejen s právní, ale i věcnou problematikou těchto kauz. Řešení prostřednictvím rozhodčího řízení umožňuje i soustředění rozhodování do několika málo míst, což je předpokladem určité jednotnosti rozhodování.“¹

Ještě významnější je tato výhoda pro obě strany sporu u dlouhodobých obchodních vztahů. Typickým příkladem takových vztahů jsou trvalé dodavatelsko-odběratelské vztahy či výstavba složitějších investičních celků. Možnost volby rozhodce bývá některými autory označována za hlavní přednost rozhodčího řízení.²

I zde je možno najít rub tohoto rysu rozhodčího řízení. V praxi často vidíme, že dlouhodobější jmenování určité osoby za rozhodce jednou stranou může být „inspirací“ pro stranu druhou k vznesení námitky podjatosti takovéto osoby. Taková námitka může, přestože bude neoprávněná, rozhodčí řízení značně zkomplikovat.

¹ ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 1, str. 13

² BĚLOHLÁVEK, Alexander. Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 10, str. 54-59

1.4.4 Neveřejnost

Rozhodčí řízení je ze zákona neveřejné. Strany využívající arbitráže mají zpravidla zájem na zachování obchodních tajemství, důvěrných informací nebo i své reputace. Proto není možné, aby se ústního jednání mohly zúčastnit osoby vyslané konkurencí za účelem získání utajovaných informací či zástupci tisku a jiných médií. I tato vlastnost rozhodčího řízení je v poslední době zejména v zahraničí kritizována v souvislosti s řešením spotřebitelských sporů¹ a sporů, kde jednou ze smluvních stran je stát.²

1.4.5 Vykonatelnost v zahraničí

Za základní přednost rozhodčího řízení je pokládáno zajištění vyššího stupně jistoty pro uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů. Toto je dáno Evropskou a zejména Newyorskou úmluvou, jejímiž smluvními stranami je většina států světa. Tato přednost arbitráže ovšem u vnitrostátního rozhodčího řízení nevystupuje tolik do popředí.

1.4.6 Nevýhody rozhodčího řízení

Za základní nevýhodu rozhodčího řízení bývá považována skutečnost, že rozhodce může vyslýchat znalce, strany a svědky, jen když se k němu dobrovolně dostaví a provádět jiné důkazy, jen když jsou mu dobrovolně poskytnuty. Jinak musí rozhodce požádat o pomoc soud, což je za současné situace neslučitelné s rychlým ukončením arbitráže. Dalším problémem je potom nemožnost rozhodce vydávat předběžná opatření, což však při rychlosti arbitráže není až tak významné.

¹ COLE, Sarah Rudolph. *Arbitration and State Action* [online]. 2005 [cit. 2005-11-12]. Dostupné z: <http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa3736/is_200501/ai_n13637492 >

² TWEEDDALE, Andrew. *Confidentiality in Arbitration and the Public Interest Exception* [online]. 2005 [cit. 2005-11-16]. Dostupné z: <<http://www.kluwerlawonline.com/index.php> >

Další nevýhody, které v praxi vystupují velmi často do popředí, spočívají v tom, že současné rozhodčí řízení je zatíženo značným množstvím nejasností a praktických problémů, které v praxi značně ztěžují jeho využití k řešení sporů mezi stranami. Tento stav je dán velmi stručnou právní úpravou arbitráže i nepříliš velkou legislativní kvalitou této úpravy, pocházející ze začátku devadesátých let minulého století. Nedostatky právní úpravy by snad mohla pomoci překlenout právní věda, nicméně v té přetrvávají zásadní rozpory, týkající se právně – teoretického uchopení problematiky rozhodčího řízení. Zmíněné rozpory mohou mít značné praktické dopady, neboť teoretická východiska významně ovlivňují výklad takové nedostatečné právní úpravy a často vedou k velmi rozdílným závěrům o řešení té či oné otázky v závislosti na tom, zda vyjdeme z teorie jurisdikční, smíšené, smluvní či autonomní. Takovýto stav je podpořen skutečností, že nejen u nás, ale celosvětově není zatím dosaženo shody o povaze rozhodčího řízení.

Nejasné řešení mají i tak významné otázky rozhodčího řízení, jako je odpovědnost rozhodce za škodu způsobenou jeho špatným rozhodnutím, právo rozhodce na odměnu za provedení rozhodčího řízení, není-li výslovně v rozhodčí smlouvě sjednáno, možnost podání žaloby rozhodci již určenému či jmenovanému, který však dosud funkci rozhodce nepřijal, otázka nutnosti doručení písemného přijetí funkce rozhodce stranám. Stále přetrvávající otázkou je dále přesné vymezení arbitrabilních sporů a rozsahu, ve kterém se použije na rozhodčí řízení Občanský soudní řád. Dále je problematickou otázkou možnost jmenování jediného rozhodce jednou stranou sporu, či následky neurčení rozhodce třetí osobou, která je k tomu zmocněna rozhodčí smlouvou, otázka, jakou povahu má přesně rozhodování dle zásad spravedlnosti a mnohé další.

Daný stav by podle mého názoru měl být překonán zřejmě ani ne tak shodou právních teoretiků na povaze rozhodčího řízení, nýbrž spíš přijetím podrobné právní úpravy rozhodčího řízení, která by tyto sporné otázky jasně a jednoznačně vyřešila.

2 Vnitrostátní rozhodčí smlouva

Základním předpokladem konání rozhodčího řízení je rozhodčí smlouva. Předmět této smlouvy musí být dovolený, to znamená, že spor, na který se rozhodčí smlouva vztahuje, musí být arbitrabilní. Kromě tohoto zásadního hlediska je však třeba sledovat i další podmínky a náležitosti podmiňující její platnost. U rozhodčích smluv hraje velmi významnou roli i jejich forma a požadavky kladené právními předpisy, případně i mezinárodními smlouvami na tuto formu.

2.1 Vnitrostátní povaha smlouvy

Jak bylo již vymezeno v úvodu, tato práce se zabývá vnitrostátní rozhodčí smlouvou pro rozhodčí řízení konané mimo stálé rozhodčí soudy, s důrazem na problémy současné praxe. Nejprve je tedy třeba vymezit pojem „vnitrostátní rozhodčí smlouva“.

V této práci budu za vnitrostátní rozhodčí smlouvu považovat rozhodčí smlouvu, která může potencionálně, tedy v případě vzniku sporu, založit vnitrostátní rozhodčí řízení. Problematickou je ovšem ta skutečnost, že ani pojem vnitrostátního rozhodčího řízení náš Zákon o rozhodčím řízení nezná. S tímto pojmem pracuje především teorie. Různí autoři pak tomuto pojmu přiřkládají ne úplně stejný význam.

Jako hledisko pro rozlišení vnitrostátního a cizího rozhodčího řízení bývá používáno místo konání rozhodčího řízení, případně přesněji místo vydání rozhodčího nálezu. Vhodnější je vycházet z místa vydání rozhodčího nálezu, než z místa konání rozhodčího řízení. Místo konání rozhodčího řízení může být chápáno různě, jestliže se různé úseky rozhodčího řízení odehrávají na různých místech. Poté můžeme rozlišovat místo (stát) uzavření rozhodčí smlouvy, případně místo (stát), kde sídlí třetí osoba, která byla pověřena ustanovením rozhodce či rozhodčího senátu (tohoto hlediska využívají někdy francouzské soudy, pokud je

jmenováním rozhodčího orgánu pověřena Mezinárodní obchodní komora v Paříži, přestože se rozhodčí řízení koná mimo Francii¹), místo (stát), v režimu jehož právního řádu je rozhodováno o sporu, místo (stát), kde se poprvé sešli rozhodci a kde bylo případně uskutečněno první jednání ve věci, místo (stát) provádění důkazů, místo (stát) vydání rozhodčího nálezu, případně i místo (místa) podpisu nálezu jednotlivými rozhodci.

Z hlediska Zákona o rozhodčím řízení je rozhodující hledisko místa vydání rozhodčího nálezu. Ustanovení § 38 Zákona o rozhodčím řízení zní: „Rozhodčí nálezy vydané v cizím státě budou v tuzemsku uznány a vykonány jako tuzemské rozhodčí nálezy, je-li zaručena vzájemnost. Vzájemnost se považuje za zaručenou také v případě, že cizí stát prohlašuje všeobecně cizí rozhodčí nálezy za vykonatelné za podmínky vzájemnosti. Rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí cizího rozhodčího nálezu je však třeba vždy odůvodnit.“ Z uvedeného lze za použití argumentu a *contrario* odvodit, že tuzemskými rozhodčími nálezy jsou nálezy, které jsou vydány na území České republiky.

Podle čl. I. Newyorské úmluvy je za cizí rozhodčí nálezh považován nálezh, vydaný na území jiného státu nebo rozhodčí nálezh, který není ve státě, kde se žádá o uznání a výkon pokládán za nálezh místní (národní). Důvodem takto komplikovaného vymezení jsou rozdíly v nahlížení na „státní příslušnost“ rozhodčího nálezu z pohledu různých doktrín a některých právních řádů v Evropě. Právě druhá alternativa pokrývá případy, kdy nelze rozhodčí nálezh vydaný na území státu na tomtéž území vykonat jako vnitrostátní, neboť jej strany například podřídily jinému procesnímu právu. Pokud by podle Newyorské úmluvy platila jen první věta, byly by tyto nálezy vyřazeny i z dosahu Newyorské úmluvy. Vznikla by potom absurdní situace, kdy rozhodčí nálezh vydaný na území určitého státu, avšak považovaný za cizí (neboť podléhá cizímu procesnímu právu), zde nemůže být vykonán ani jako domácí, ani v režimu Newyorské úmluvy jako cizí rozhodčí nálezh.

¹ MCDONALD, Neil. More Harm than Good? Human Rights Considerations in International Commercial Arbitration. *Journal of International Arbitration* [online]. 2003 [cit. 2005-11-16]. Dostupné z: <<http://www.kluwerlawonline.com/index.php> >

Jinak je chápán vnitrostátní spor Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Před změnami řádů tohoto rozhodčího soudu, ke kterým došlo s účinností od 1. 5. 2002, se vnitrostátním sporem rozuměl spor, v němž všechny strany měly sídlo či bydliště na území našeho státu. Podle nové úpravy přibyly k jmenovaným podmínkám podmínky další - na spor se musí použít českého hmotného práva, veškerá písemná podání a přednesy stran musí být v češtině či slovenštině, rozhodčí řízení se koná a rozhodnutí se vynášejí v češtině.¹

Z pohledu Zákona o rozhodčím řízení za vnitrostátní rozhodčí řízení můžeme tedy považovat jakékoli rozhodčí řízení, které skončí vydáním tuzemského rozhodčího nález. Tuzemským rozhodčím nálezem je nález, který je vydán na území České republiky (§ 36 a § 38 Zákona o rozhodčím řízení).

Pro účely této práce však vymezím pojem vnitrostátního rozhodčího řízení úžeji, jako takové řízení, kde je nejen rozhodčí nález vydán na území České republiky, ale které se celé koná na jejím území a všechny strany takového řízení mají sídlo či bydliště na území České republiky.

Za vnitrostátní rozhodčí smlouvu pak budu považovat takovou smlouvu, která v případě vzniku sporu zakládá vnitrostátní rozhodčí řízení.

Vnitrostátní rozhodčí smlouvu je ovšem možno vymezit i jinak. Například N. Rozehnalová dělí rozhodčí smlouvy na mezinárodní a vnitrostátní tak, že mezinárodní rozhodčí smlouva bude obsahovat tzv. mezinárodní prvek, který může spočívat v rozdílné státní příslušnosti stran, v bydlišti či místu podnikání nacházejících se v různých státech atd. Nicméně „Za mezinárodní prvek však nelze považovat případ, kdy strany mající třeba stejné místo podnikání zvolí pro rozhodování zahraniční rozhodčí soud a cizí prvek je dán právě volbou tohoto soudu.“² Pokud bychom vycházeli z výše uvedeného, musíme dospět k závěru, že na základě takto vymezené vnitrostátní rozhodčí smlouvy může proběhnout rozhodčí řízení, zakončené vydáním cizího rozhodčího nález a naopak na základě

¹ Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR [online]. 2005, poslední revize 1.8.2005 [cit. 2005-08-23]. Dostupné z: <<http://www.arbcourt.cz>>

² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002. ISBN 80-86395-41-3, str. 61

mezinárodní rozhodčí smlouvy může proběhnout rozhodčí řízení, zakončené vydáním tuzemského rozhodčího nálezu v tom smyslu, jak jej chápe Zákon o rozhodčím řízení. O první případ by šlo například tehdy, jestliže se strany, které mají obě sídlo v ČR, dohodnou, že jejich spor bude rozhodovat slovenský rozhodčí soud, o druhý případ pak tehdy, jestliže se strana se sídlem v České republice a strana se sídlem v Norsku dohodnou na konání rozhodčího řízení v České republice.

2.2 Obecné rozhodčí řízení

Zákon o rozhodčím řízení umožňuje smluvním stranám zvolit v podstatě jeden ze dvou druhů rozhodčího řízení. Prvý bývá označován jako institucionální a představuje rozhodování majetkového sporu před stálým rozhodčím soudem. Mezi stálé české rozhodčí soudy náleží Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky se sídlem v Praze, Burzovní rozhodčí soud se sídlem v Praze a Burzovní rozhodčí soud pro komoditní burzy. Stálý rozhodčí soud však není soudem ve smyslu ústavního orgánu soudní moci. Nejde tedy o soud v pravém slova smyslu a slovo „soud“ je používáno jen ve smyslu instituce, v jejímž rámci působí rozhodci. Nicméně označení „rozhodčí soud“ i když snad není zcela věcně správné, je obecně zažité a to i v zahraničí. V této souvislosti je zajímavé, že nový slovenský zákon č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní z 3. dubna 2002, který nahradil dřívější úpravu obsaženou v zákoně č. 218/1996 Z.z., používá pojem „rozhodcovský súd“ jako označení jak stálého rozhodčího soudu, tak rozhodčího senátu ad hoc a dokonce i jediného rozhodce ad hoc, pokud je rozhodčí spor rozhodován jediným rozhodcem.

Druhou skupinou rozhodčích řízení jsou rozhodčí řízení mimo stálé rozhodčí soudy. Pro tuto skupinu řízení není dosud ustáleno žádné výstižné označení. Někdy bývají nepřliš vhodně označována jako rozhodčí řízení ad hoc. Výraz „ad hoc“ znamená „právě pro tento případ“, „jen pro tentokrát“, což částečně vystihuje charakter takových řízení. Tato rozhodčí řízení jsou dále nazývána např. jako rozhodčí řízení neinstitucionální či podobně, nicméně žádný

další název pro tato „prostá“ rozhodčí řízení, která nejsou vedena před institucionálními rozhodčími soudy, není příliš rozšířen. V poslední době se objevilo i označení „obecné rozhodčí řízení“¹, které se zatím nemělo čas prosadit, daný druh arbitráže však zřejmě označuje nejvýstižněji.

Z tohoto hlediska je nutné dělit i rozhodčí smlouvy. První skupina může, v případě vzniku sporu, založit obecné rozhodčí řízení, druhá skupina rozhodčích smluv pak může založit arbitráž před stálými rozhodčími soudy.

Můžeme tedy shrnout, že z rozhodčích řízení se vyděluje velká skupina rozhodčích řízení vedených před stálými rozhodčími soudy. Ostatní rozhodčí řízení se označují buď jako rozhodčí řízení bez dalšího upřesnění (jak je to běžnější v zahraniční literatuře), či jako rozhodčí řízení ad hoc či obecné rozhodčí řízení. Pro mnohé zahraniční autory je typické, že zpravidla rozhodčí řízení na rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy a rozhodčí řízení ad hoc nedělí, neboť z pohledu zahraničních právních řádů i praxe mezinárodní obchodní arbitráže není takové dělení zdaleka tak významné, jak z pohledu našeho Zákona o rozhodčím řízení.² Pokud budu dále v této práci hovořit o rozhodčím řízení bez dalšího, budu tím mít na mysli právě takové obecné rozhodčí řízení.

V současné odborné literatuře se objevuje i vymezení rozhodčího řízení ad hoc jako „rozhodčího řízení, ve kterém je funkce rozhodce založena dohodou stran bez jakékoliv další součinnosti nějaké instituce, a které tedy není vedeno před stálými rozhodčími soudy.“³ Takováto definice však není přesná. Do rozhodčího řízení mohou být určitou měrou zapojeny takové instituce, jako jsou rozhodčí centra, o nichž bude pojednáno na jiném místě této práce, či servisní organizace, zajišťující administrativní zázemí rozhodcům. Hlavním měřítkem pro rozpoznání rozhodčího řízení ad hoc je tedy pouze ta skutečnost, že jde o rozhodčí řízení, které není vedeno před stálým rozhodčím soudem.

Při rozlišování rozhodčích řízení na řízení před stálým rozhodčím soudem a obecné rozhodčí řízení, je však třeba mít na paměti, že i rozhodce, zapsaný na

¹ ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 1, str. 13

² SCHMITTHOFF, Clive, comp. *International Commercial Arbitration*. 1-st ed. New York: Oceana Publications, 1974, ISBN 0-379-00266-3, str. 228

³ PAŘÍZEK, Igor. Směnka a rozhodčí řízení. *Právní rozhledy*, 2002, č. 1, str. 261

seznamu stálého rozhodčího soudu, může působit jako rozhodce ad hoc, že většina stálých rozhodčích soudů umožňuje, aby v řízení před nimi rozhodovali i rozhodci nezapsaní do jejich seznamu, kteří jinak působí pouze jako rozhodci ad hoc, a že i rozhodčí řízení ad hoc se může přiměřeně řídit řádem stálého rozhodčího soudu, pokud si tak strany v rozhodčí smlouvě sjednají, aniž by dané řízení bylo považováno za řízení před stálým rozhodčím soudem.

2.3 Rozhodčí smlouvy a dohody o ADR

Od rozhodčích smluv je třeba odlišovat dohody zakládající ADR, tedy alternativní způsoby řešení sporů; mezi ně řadíme konciliaci (včetně tzv. joint conciliation), mediaci, mini-trial, zapojení technického experta. Dále známe různé hybridní formy jako med-arb, spojující mediaci a arbitráž, med-aloa, či méně obvyklé způsoby jako multi-door court, weekend court, court annexed mediation atd. Konciliace se vyznačuje tím, že prostředníkem pro vyřešení sporu je jeden či více konciliátorů, kteří nejsou oprávněni vydat závazné rozhodnutí, mohou však aktivně navrhnout možné řešení sporu. Mediace je obdobná, prostředník, mediátor, zde však strany pouze vede k nalezení kompromisního řešení a sám je nenavrhuje. Zapojení nezávislého technického experta je vhodné u sporů čistě technického rázu. Jedná se o odborníka, který vypracuje odborné stanovisko k danému problému, např. při reklamaci kvality a funkce určitého výrobku. Podrobnější vymezení jednotlivých druhů ADR přesahuje rozsah této práce.

Základním rozdílem mezi rozhodčím řízením a náhradními způsoby řešení sporů je skutečnost, že jen v rozhodčím řízení je spor rozhodován nezávislou a nestrannou osobou a jen rozhodčí řízení končí vydáním rozhodnutí, kterému zákon propůjčuje účinky pravomocného soudního rozhodnutí (§ 28 Zákona o rozhodčím řízení).

Mezi náhradními způsoby řešení sporů a rozhodčím řízením se nečiní v některých jiných státech tak zásadní rozdíly; to se týká zejména konciliace. To je například v Indii dáno i tím, že rozhodčí řízení a konciliaci upravuje společný

zákon z roku 1996.¹ A. Bischoff v souvislosti s popisem skutečné praxe rozhodčího řízení v Anglii dokonce přímo uvádí, že: „... rozhodci často jednají spíše způsobem typickým pro konciliátory, kterými jsou často také.“²

Výhody rozhodčího řízení by měly být zájemcem o tento způsob řešení sporů vždy zvažovány vzhledem k určité skupině sporů. To, co může být jednou výhodou, jeví se zase jindy zákonitě jako nevýhoda. Tradičně mezi spory vhodné pro rozhodčí řízení bývají řazeny např. spory, které vznikají v souvislosti s dodávkami investičních celků. I zde je však možno rozeznávat, jak uvádí J. Vích, jak skupinu sporů vhodných pro arbitráž, tak skupinu druhou, vhodnou pro jiné způsoby řešení, např. mediačním či konciliačním řízením nebo řešení prostřednictvím nezávislého technického experta, neboť tyto spory vyžadují v zájmu rychlého a pružného rozhodování odlišný přístup. První skupinu tvoří spory, mající převážně dopad na finanční situaci smluvních partnerů (např. zda uplatněná fakturace zhotovitele vůči objednateli je co do důvodu a výše oprávněná, oprávněnost finančního vypořádání při úplném nebo částečném odstoupení od smlouvy). Druhou skupinu tvoří spory, mající původ převážně v technické oblasti (např. příčina zjištěné vady v průběhu probíhajících stavebně montážních prací a způsob jejího odstranění, otázka, zda došlo k řádnému předání a převzetí sjednané části předmětu smlouvy, zda došlo k úspěšnému průkazu dosažení hodnot sjednaných výkonových parametrů).¹

3 Rozhodčí doložka a smlouva o rozhodci

Kromě shora popsaného dělení na rozhodčí smlouvy vnitrostátní a mezinárodní a rozhodčí smlouvy pro obecné rozhodčí řízení a arbitráž před stálými rozhodčími soudy, můžeme rozhodčí smlouvy dělit především na smlouvy o rozhodci, rozhodčí doložky a univerzální kompromisy.

¹ KRISHAN, Ranbir. *An Overview of the Arbitration and Conciliation Act 1996* [online]. 2004 [cit. 2005-11-16]. Dostupné z: < <http://www.kluwerlawonline.com/index.php> >

² SCHMITTHOFF, Clive, comp. *International Commercial Arbitration*. 1-st ed. New York: Oceana Publications, 1974, ISBN 0-379-00266-3, str. 308

Zákon o rozhodčím řízení popisuje v § 2 odst. 3 dva základní typy rozhodčí smlouvy. Rozhodčí smlouva se podle něj může týkat jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), nebo všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka). Kromě uvedených dvou druhů rozhodčí smlouvy, tedy smlouvy o rozhodci a rozhodčí doložky, zná teorie ještě typ další a to všeobecné ujednání (univerzální kompromis). Smlouva o rozhodci se tedy týká jednotlivého již vzniklého sporu, rozhodčí doložka se týká sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu. Bývá součástí textu smlouvy, tvoří tedy zpravidla opravdu doložku, článek, ve smlouvě hlavní. Nelze vyloučit, že bude uzavřena jako samostatná smlouva, tento postup je v praxi ovšem výjimečný. Všeobecné ujednání neboli univerzální kompromis se vztahuje na všechny arbitrabilní spory, které by mohly v budoucnu mezi stranami vzniknout z nějakého širšího okruhu právních vztahů. Půjde např. o všechny spory vzniklé z právních vztahů koupě a prodeje založené kupními smlouvami, uzavřenými mezi stranami. Všeobecné ujednání má zpravidla podobu samostatného smluvního dokumentu. V terminologii našeho Zákona o rozhodčím řízení je univerzální kompromis zařazen mezi rozhodčí doložky, což může být vzhledem k převažující podobě rozhodčí doložky jako pouhého článku smlouvy hlavní poněkud matoucí.

V praxi drtivě převažují rozhodčí doložky nad smlouvami o rozhodci a univerzálními kompromisy. Rozhodčí doložka je uzavírána ještě před vznikem sporu, současně se vznikem smlouvy hlavní, tedy v době kdy strany nepředpokládají, že by spor musel nutně vzniknout a snad s výjimkou přímo podvodného jednání jednoho z účastníků není ani jasno, o jaký spor by se mohlo jednat a kdo by měl zájem na jeho rychlém řešení, které rozhodčí doložka umožňuje a kdo naopak na prodlužování sporu. Tak například u kupní smlouvy se sjednaným placením po dodání zboží bude v okamžiku uzavírání smlouvy v zájmu obou stran sjednání rozhodčí doložky; neboť prodávající se obává, že by nemusel

¹ VÍCH, Jan. Dodávky průmyslových staveb – řešení sporů. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č.9, s.28-31

dostat zapláceno, a kupující se naopak strachuje, že po zaplacení již nebude možno kupujícího donutit odstranit případné vady.

V situaci, kdy již mezi smluvními stranami vznikl konkrétní spor, je uzavření smlouvy o rozhodci málo pravděpodobné. Takto své spory budou řešit jen strany, které mají zásadní zájem na další spolupráci (např. dodavatelsko odběratelské vztahy při dodávce investičních celků atd.). Tam, kde má jedna ze stran postavení věřitele vymáhajícího svůj dluh a druhá strana je v pozici dlužníka snažícího se vyhnout splnění svého závazku, a to je jistě většina případů, bude spíše docházet k tomu, že dlužník si přestane plnit své smluvní závazky a předpokládá, že „přehodnocení“ situace protistranou, s přihlédnutím k reálnému stavu věci, kdy případný soudní spor by mohl trvat několik let, může vést k prostoru pro případné vyjednávání o způsobu či rozsahu splnění závazku (prodloužení lhůty splatnosti, plnění ve splátkách atd.). Pokud dlužník uvažuje tímto způsobem, nemá žádný zájem na tom, aby věc byla rozhodována v rozhodčím řízení, příznačném značnou rychlostí řešení příslušné věci. V našem modelovém případě kupující posléze zjistí, že v důsledku druhotné platební neschopnosti bude schopen zaplatit až po půl roce od původní splatnosti, s čímž je spojena povinnost hradit značnou smluvní pokutu. Rychlé řešení sporu pak pro něj samozřejmě výhodné není. Hrozba mnohaletého soudního řízení před obecnými soudy s rizikem, že protistrana bude v době právní moci soudního rozhodnutí již dávno zcela bez majetku či v konkurzu, bude pro prodávajícího dostatečnou motivací k tomu, aby se posléze s kupujícím dohodl na narovnání, ve kterém se výměnou za úhradu dluhu k datu narovnání vzdá svého nároku na smluvní pokutu. Naopak pokud bude kupní cena zaplácena řádně a včas, může dojít k následnému výskytu vady na předmětu koupě, znemožňujícímu jeho další užívání až do doby reklamační opravy prodávajícím, kdy např. škoda způsobená odstavením výrobní linky, jejíž součástí je předmět koupě, bude natolik značná, že mnohonásobně převyší zisk prodávajícího z této obchodní operace. Zde bude samozřejmě pro prodávajícího výhodné odmítnat provedení opravy i sjednání smlouvy o rozhodci, umožňující rychlé řešení sporu v rozhodčím řízení a „vydíráním“ hrozbou dlouhých lhůt pro rozhodování sporu

před státními soudy donutit stranu k narovnání, kterým se kupující za okamžité provedení opravy zřekne nároku na náhradu škody, způsobené vadností předmětu koupě. Vše, co zde bylo řečeno ve vztahu k vnitrostátnímu rozhodčímu řízení a obchodním vztahům bez mezinárodního prvku, samozřejmě platí ještě daleko výrazněji v závazkových vztazích s tímto prvkem, kde může být řešení sporů před zahraničním státním soudem z finančních či jiných praktických důvodů zcela nepřijatelné.

Praktická nemožnost uzavření smlouvy o rozhodci po vzniku sporu vede často k pokusům dosáhnout sjednání rozhodčí smlouvy jinak. Věřitelé, jejichž pohledávka není řádně a včas plněna, tak nabízejí dlužníkům uzavření dokumentů kombinujících dodatek k původní smlouvě prodlužující datum splatnosti s rozhodčí doložkou. Obdobně bývá v praxi spojována s rozhodčí doložkou dohoda o narovnání obsahující splátkový kalendář a odpuštění již vzniklých úroků z prodlení. Vzhledem k propastnému rozdílu mezi délkou trvání řízení před rozhodcem ad hoc, či rozhodčím senátem ad hoc, či stálým rozhodčím soudem na straně jedné a obecnými soudy na straně druhé, může být prodloužení splatnosti dluhu např. o půl roku „výměnou“ za sjednání rozhodčí smlouvy stále značně výhodnější, než okamžité podání žaloby k soudu.

4 Forma rozhodčí smlouvy

4.1 Písemná forma smlouvy

Zákon o rozhodčím řízení v ustanovení § 3 odst. 1 stanoví, že rozhodčí smlouva musí být uzavřena písemně, jinak je neplatná. Písemná forma je zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejího obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly.

Rozhodčí smlouvu lze tedy uzavřít i výměnou e-mailových dopisů s tzv. elektronickými podpisy, ve smyslu zákona č. 227/2000 Sb. Otázkou je, zda je

možno uzavřít rozhodčí smlouvu i výměnou e-mailových dopisů bez použití elektronického podpisu. V této věci již rozhodoval Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR ve věci sp. zn. Rsp. 16/2004. V tomto případě šlo o to, že návrh na uzavření rozhodčí smlouvy a jeho akceptace proběhly prostřednictvím výměny e-mailových zpráv. Žalovaný posléze v rozhodčím řízení namítl nedostatek pravomoci rozhodčího soudu s poukazem na to, že elektronická zpráva neobsahovala elektronický podpis žalovaného. Námitka byla zamítnuta s tím, že rozhodčí smlouva byla sjednána elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejího obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly.¹ Daný nálezn je určité inspirativní i pro rozhodování v rozhodčím řízení ad hoc. Nicméně, dokud se v této věci nevytvoří soudní judikatura, nelze předjímat, že takovýto závěr bude učiněn vždy. Koneckonců jsou známy mnohé případy zneužití elektronických adres a internetu obecně, které navádí k obezřetnému přístupu k této problematice.

Ustanovení § 3 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení sice stanoví, že rozhodčí smlouva musí být uzavřena písemně, jinak je neplatná, nicméně požadavek písemné formy je zmírněn tím, že není vyžadována její existence v jednom dokumentu.

4.2 Výjimka z požadavku na písemnou formu

Zákon o rozhodčím řízení dále praví, že tvoří-li rozhodčí doložka součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, k níž se rozhodčí doložka vztahuje, je rozhodčí doložka platně ujednána i tehdy, jestliže písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou byl druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí doložky. Je otázkou, jak toto ustanovení vykládat. Pravidlo obsažené v § 3 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení lze asi použít pouze v případě, že současně budou splněny všechny uvedené podmínky: Rozhodčí

¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-629-8, str. 51

doložka musí tedy být součástí podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní (především všeobecné obchodní podmínky, nákupní, dodací či prodejní obchodní podmínky, upravené § 273 Obchodního zákoníku), hlavní smlouva se musí nesporně řídit (odkazovat na ně) danými obchodními podmínkami, písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou musí být druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí doložky. Pokud budeme dané ustanovení vykládat systematicky ve vztahu k § 3 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení, můžeme dospět k závěru, že toto ustanovení se vztahuje jen na případy, kdy je písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí doložky, ovšem jinak než písemně, neboť písemné přijetí návrhu (a uzavření rozhodčí smlouvy v písemné formě obecně) řeší § 3 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení. Takovýto způsob přijetí samozřejmě možný je, jde o přijetí např. zaplacením ceny nebo odesláním zboží za podmínek § 275 odst. 4 Obchodního zákoníku. Pak tedy, pokud bude rozhodčí smlouva součástí obchodních podmínek, na které rozhodčí smlouva odkazuje, je možno uzavřít rozhodčí smlouvu i tímto zjednodušeným způsobem. Naopak zřejmě není-li rozhodčí doložka součástí takových obchodních podmínek, ale je přímo vtělena do smlouvy hlavní, pravidlo obsažené v § 3 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení použít nelze. K tomuto závěru nás vede doslovný výklad daného ustanovení i charakter tohoto ustanovení, které má povahu výjimky z pravidla písemné formy obsaženého v ustanovení § 3 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení. Rozšiřující výklad za použití právně logického argumentu a *minoris ad maius* by sice mohlo vést k závěru, že platí-li předmětné pravidlo pro uzavření rozhodčí doložky obsažené v obchodních podmínkách, tím spíše bude platit pro uzavření rozhodčí doložky obsažené přímo v hlavní smlouvě; nicméně se nedomnívám, že by tu byl nějaký zvláštní důvod, pro který by bylo možno sáhnout po rozšiřujícím výkladu, případně, že by tento interpretační závěr nepochybně vedl k rozšiřujícímu smyslu a rozsahu právní normy¹, což by rozšiřující výklad ospravedlňovalo.

¹ TELEČ, Ivo. *Metodika výkladu právních předpisů*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 2001. ISBN 80-7239-103-8, str. 41

Konečné rozhodnutí této otázky přinese nesporně až judikatura, která k dané otázce dosud neexistuje.

Někteří autoři odborné literatury mají na dílčí otázky problematiky formy rozhodčí smlouvy zajímavé názory. Tak V. Steiner např. zastává názor, že „požadavek písemnosti rozhodčí smlouvy je zachován i tehdy, jestliže se strany dohodnou ústně a tuto dohodu písemně potvrdí až dodatečně; k tomuto může dojít i v řízení před rozhodci prohlášením do protokolu, který strany podepsaly.“¹ Vzhledem k tomu, že ustanovení § 3 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení vyžaduje výslovně písemný projev vůle, nedomnívám se, že je takový postup možný.

Zajímavý názor na umístění rozhodčí smlouvy má I. Pařízek, podle něhož: „Lze si představit rozhodčí smlouvu např. jako přívěsek směnečné listiny nebo samostatné ujednání pod textem směnečné listiny.“² Z hlediska Zákona o rozhodčím řízení zřejmě takovému neobvyklému umístění rozhodčí smlouvy nic nebrání – samozřejmě za podmínky, že bude rozhodčí smlouva řádně podepsána.

4.3 Odkaz na pravidla řízení

Zvláštním problémem je dnes velice rozšířené uzavírání rozhodčích smluv kombinovaným způsobem – část rozhodčí doložky je obsažena přímo v písemném dokumentu podepsaném stranami, ale v této části je také obsažen odkaz na určitá pravidla řízení umístěná v příloze smlouvy či na nějaké internetové stránce. Tato pravidla řízení obsahují převážnou část (většinou více než 90%) textu rozhodčí smlouvy. Taková pravidla řízení vydávají zejména subjekty zřízené k podpoře obecného rozhodčího řízení, často označované jako rozhodčí centra. Účelem pravidel je zajistit, aby obecné rozhodčí řízení bylo rychlé, pružné a aby nebylo lehce napadnutelné obstrukcemi ze strany toho účastníka, v jehož zájmu není rychlé vyřešení sporu; upravují tedy např. otázku náležitostí rozhodčí žaloby,

¹ MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996. ISBN 80-7179-034-6, str. 26

² PAŘÍZEK, Igor. Směnka a rozhodčí řízení. *Právní rozhledy*, 2002, č. 1, str. 261

obsahují bližší úpravu dokazování v rozhodčím řízení, lhůt pro žalobní odpověď a jiné úkony účastníků řízení, odměny rozhodce i dalších nákladů řízení a řadu dalších otázek, které nejsou dostatečně řešeny Zákonem o rozhodčím řízení. Pravidla řízení obsahují povětšinou několik stran textu, není tedy vhodné, aby byla úprava, kterou obsahují, vtělena přímo do rozhodčí doložky. To by bylo velmi nepraktické a smlouvu by to činilo značně nepřehlednou a obsáhlou.

Rozhodně nejde o zanedbatelný jev; podle odhadu autora této práce podložených jeho praktickými zkušenostmi i informacemi z okresních soudů, u kterých se ukládají rozhodčí nálezy v souladu s § 29 Zákona o rozhodčím řízení, je takto v současné době uzavírána většina rozhodčích smluv pro arbitráž ad hoc. Názory na tuto problematiku jsou různé. Výhrady se neobjevují tehdy, pokud jsou taková pravidla řízení obsažena přímo v příloze smlouvy a smlouva na tuto přílohu přímo odkazuje. Problematictější je případ, kdy jsou pravidla řízení umístěna na internetové stránce. Nicméně při posuzování této otázky zřejmě musíme dojít k závěru, že i pokud není značná část rozhodčí doložky obsažena v textu smlouvy hlavní, nicméně v textu smlouvy hlavní je přesný odkaz na internetové stránky, kde se nachází určitá pravidla řízení, která se mají stát součástí rozhodčí smlouvy a tato internetová stránka je bez jakýchkoli překážek obecně dostupná, je takto rozhodčí smlouva v celém rozsahu platně uzavřena. Předmětná pravidla řízení nemají samozřejmě povahu řádu ve smyslu § 13 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení, nýbrž jsou dohodou stran o postupu v řízení dle § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení.¹ Taková pravidla řízení zveřejněná na internetu či jinak určitým občanským sdružením, či jiným subjektem, majícím za cíl podporu arbitráže na našem území, mají obdobný charakter jako např. všeobecné obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi dle § 273 Obchodního zákoníku.

V příloze této práce je uvedeno několik poměrně rozšířených rozhodčích doložek odkazujících na pravidla řízení, či dokumenty obdobné povahy nazvané však jinak, umístěné na internetových stránkách. Obecně můžeme zřejmě stanovit, že takový odkaz by měl splňovat následující požadavky: Daná rozhodčí doložka by

¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 10, str. 55

měla obsahovat přesné označení internetové adresy, na které lze tyto pravidla řízení najít. Dále by v této rozhodčí doložce měla být jednoznačně vyjádřena vůle stran, aby spory vznikající ze smlouvy hlavní, do níž je rozhodčí doložka vtělena, nebo v souvislosti s ní, byly rozhodovány v rozhodčím řízení, konaném podle takových pravidel rozhodčího řízení. Doložka by měla jednoznačně obsahovat dohodu smluvních stran, podle níž jsou taková pravidla řízení nedílnou součástí rozhodčí doložky. Důležité bezesporu je, aby internetová adresa, na které jsou daná pravidla umístěna, byla dlouhodobě bezporuchově funkční. Zcela zásadní je, aby byl umožněn přístup k těmto pravidlům v době uzavření rozhodčí doložky, nicméně přístup by měl být umožněn nepřetržitě až do doby zahájení rozhodčího řízení a posléze i do doby rozhodnutí daného sporu. Za velmi užitečné v případě následného sporu o obsah takové rozhodčí doložky lze považovat prohlášení stran obsažené v dané smlouvě, že se s předmětnými pravidly řízení před podpisem rozhodčí doložky seznámily.

Shora popsaná pravidla řízení se objevují v tuzemské právní praxi od roku 1996. Okolo roku 2000 už bylo běžné i jejich umístění na internetové stránky. Od této doby bylo ze strany obecných soudů posuzováno zřejmě již mnoho rozhodčích nálezů vydaných v řízení založených rozhodčí smlouvou, jejíž část je určena odkazem na pravidla řízení umístěná na internetové stránce, na základě toho, že byly napadeny návrhem na zrušení rozhodčího nálezu v souladu s ustanovením § 31 a násl. Zákona o rozhodčím řízení. Autorovi této práce však není znám žádný případ, kdy by byl rozhodčí nález z tohoto důvodu zrušen. Naopak existují rozhodnutí, které byť ne zcela výslovně takovou praxi připouští. Jako příklad můžeme uvést rozsudek Krajského soudu v Brně č.j. 22 Cm 18/20001-90 ze dne 30.5.2001, potvrzený usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10.10.2001, kde se uvádí, že „I soukromé subjekty mohou ... vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodci řídí.“¹ V daném případě šlo právě o pravidla řízení zveřejněná na internetu.

¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 10. 2001. *Jurisprudence*, roč. 3, č.8, s. 32-35

4.4 Forma smlouvy v mezinárodní arbitráži

Problémy s formou rozhodčí smlouvy však vznikají daleko častěji než ve vnitrostátním rozhodčím řízení spíše v mezinárodní arbitráži. Zohlednit je zapotřebí vždy právní úpravu a výklad příslušných mezinárodních smluv týkajících se této problematiky, existující v zemi, kde můžeme v budoucnu předpokládat výkon rozhodčího nálezu. Uzavření rozhodčí smlouvy v písemné podobě požaduje Newyorská úmluva i Evropská úmluva. První z nich však na rozdíl od Zákona o rozhodčím řízení neumožňuje uzavřít rozhodčí smlouvu telefaxem nebo elektronickými prostředky, což je dáno dobou, kdy tato smlouva vznikla. Evropská úmluva v čl. I. odst. 2 písm. a) stanoví, že rozhodčí smlouva může být podepsána stranami nebo obsažena ve výměně dopisů, telegramů nebo dálkopisných sdělení, a ve vztazích mezi státy, jejichž zákony nevyžadují, aby rozhodčí smlouva byla učiněna písemnou formou, znamená jakoukoli dohodu, uzavřenou formou dovolenou těmito zákony. Na rozdíl od Newyorské úmluvy jednak Evropská úmluva zná uzavření rozhodčí smlouvy pomocí faxu, jednak se odvolává na národní úpravy.

5 Přípustnost rozhodčí smlouvy

5.1 Zákonná úprava

Zákon o rozhodčím řízení umožňuje založit pravomoc rozhodců rozhodovat majetkové spory uzavřením rozhodčí smlouvy v určitém okruhu věcí, kde by jinak byla dána pravomoc obecného (státního) soudu. Z tohoto hlediska je důležité, zda je ohledně konkrétní věci možno uzavřít rozhodčí smlouvu. Hovoříme zde o arbitrabilitě sporu, což znamená, že právní normy připouští projednání a rozhodnutí takového sporu v rozhodčím řízení.

Okruh otázek připuštěných právním řádem k rozhodování rozhodci vymezuje § 2 Zákona o rozhodčím řízení. Spory, které mají být rozhodnuty

v rozhodčím řízení musí současně splňovat následující znaky: musí jít o majetkové spory, musí jít o spory, o kterých je možno uzavřít smír a k rozhodnutí takových sporů musí být jinak dána pravomoc soudu, zároveň musí být splněna podmínka, že nejde o spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí nebo spory vyvolané prováděním konkurzu a vyrovnání.

V poslední době se pojem majetkový spor vykládá tak, že jde o „spory, jejichž předmětem je majetek nebo jejichž předmět lze vyjádřit v majetkových hodnotách, tzn. zejména v penězích“.¹ Lze tedy dovodit, že spor se může týkat jak peněz, tak jiných věcí, tak i práv, kdy majetková hodnota může být jak hmotná, tak i nehmotná.

V rozhodčím řízení mohou být rozhodovány jen spory, o jejichž předmětu lze uzavřít smír. Podle § 99 Občanského soudního řádu lze smír uzavřít, připouští-li to povaha věci. Povaha věci připouští uzavření smíru zpravidla ve věcech, v nichž jsou účastníci v typickém dvoustranném poměru, jestliže hmotněprávní úprava nevyklučuje, aby si mezi sebou upravili právní vztahy dispozitivními úkony. Povahou věci je vyloučeno uzavřít smír zejména: ve věcech, v nichž lze zahájit řízení i bez návrhu, ve věcech, v nichž se rozhoduje o osobním stavu a ve věcech, v nichž hmotné právo nepřipouští vyřízení věci dohodou účastníků právního vztahu. Z uvedených důvodů tedy není možno uzavřít rozhodčí smlouvu ve věcech řízení o prohlášení za mrtvého, řízení o dědictví, řízení o určení, zda tu manželství je či není, ve věci neplatnosti manželství, péče o nezletilé, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení opatrovnické, ve věcech obchodního rejstříku podle § 200b odst. 2 Občanského soudního řádu i ve věcech některých otázek obchodních společností, družstev a jiných právnických osob (jen některá řízení) podle § 200e tohoto předpisu. Mezi věci, v nichž se rozhoduje o osobním stavu patří rozvod manželství, spor o neplatnosti manželství, o určení, zda tu manželství je či není, o určení otcovství, o osvojení, o způsobilosti k právním

¹ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 1. vyd. Dobrá voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-51-1, str. 32

úkonům, o prohlášení za mrtvého, o popření otcovství, návrh na ustanovení poručníka nezletilému atd.

Poslední z kladných podmínek arbitrability je skutečnost, že pro rozhodování sporu musí být jinak dána pravomoc soudu. Určitý spor může být předmětem rozhodčího řízení tehdy, jestliže by k jeho projednání, pokud by nebyla uzavřena rozhodčí smlouva, byl příslušný soud, naopak v případě, kdy by pro něj měl být příslušný jiný orgán než soud, rozhodován v rozhodčím řízení být nemůže. To platí i v případě, kdyby byl soud sice příslušný, ale nikoliv přímo, nýbrž jako instance přezkoumávající rozhodnutí jiných orgánů.

Konečně je zde negativní podmínka arbitrability sporu, nesmí jít o spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí, včetně sporů vzniklých přímo při výkonu rozhodnutí¹, a spory vyvolané prováděním konkurzu a vyrovnání. Tyto spory jsou vyloučeny proto, že s předmětným výkonem rozhodnutí či konkurzem zpravidla souvisejí tak úzce, že výsledek sporu má přímý vliv jak na daná řízení tak na jejich výsledek.

5.2 Sporné případy arbitrability

Na základě výše uvedeného je možno u převážné části věcí (sporů) jednoznačně určit, zda lze ohledně nich uzavřít rozhodčí smlouvu. V určitých případech tomu tak není a tato otázka je sporná. Tak např. V. Steiner uvádí, že „z pravomoci rozhodců jsou i bez výslovné úpravy zákona vyloučeny spory, týkající se právních nároků k nemovitostem.“² Tento závěr autor opírá o prvorepublikovou judikaturu Nejvyššího soudu ČSR. Opačný názor zastávají např. A. Bělohávek³ a K. Růžička⁴, který uvádí, že bez výslovné právní úpravy nelze takovýto závěr učinit; spory ohledně nemovitostí výslovně z projednání

¹ MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996. ISBN 80-7179-034-6, str. 22

² tamtéž 23

³ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Rozhodčí řízení na Slovensku – srovnání s českou praxí. Právní rádce*, 2004, roč. 12, č. 2, str. 8

⁴ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 1. vyd. Dobrá voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-51-1, str. 33

v rozhodčím řízení vyloučeny nejsou, bude vždy záležet na konkrétním sporu a formulaci žalobního petitu, zda arbitrabilita bude dána či nikoli.

Dříve panovala nejistota též ve věci rozhodčích doložek ve společenských smlouvách o založení obchodních společností pro spory mezi společníky navzájem a pro spory mezi společníky a společnostmi. Dnes už se odborná veřejnost jednoznačně shoduje na tom, že pokud z takové smlouvy vznikne majetkový spor, bude moci být projednáván a rozhodován v rozhodčím řízení. Ale jen obecný soud může rozhodnout např. o vyloučení společníka ze společnosti.

V rozhodčím řízení lze projednávat a rozhodovat i peněžité nároky ze směnky či šeku; pokud v této oblasti dříve panovala nejistota, dnes tomu tak již není. Zde se totiž vždy jedná o spor majetkový, ve kterém lze uzavřít smír a který nespadá pod spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí či spory vyvolané prováděním konkurzu a vyrovnání, k jejichž projednání by jinak byla dána pravomoc soudu.

Sporným přístupem je takové omezení arbitrability, kdy jsou z projednávání věci před rozhodci vyloučeny kupříkladu spotřebitelské spory. Např. i v USA v poslední době sílí kritika přípustnosti arbitráže v oblasti pracovního práva a rovněž spotřebitelských sporů.¹ Podobné názory se objevují i v České republice a jsou do jisté míry ospravedlnitelné. Právě v těchto dvou oblastech práva může totiž docházet k případům, kdy se bude rychlá a neformální arbitráž, ve které může strana nepříliš zběhlá v právu velmi rychle promeškat příležitost k uplatnění svých námitek či jiné obrany, zdát příliš tvrdá. Omezování přípustnosti rozhodčí smlouvy však může mít velmi negativní následky v oblasti uznávání českých rozhodčích nálezů v jiných státech na základě Newyorské úmluvy. Pokud by z důvodu nastíněného omezení byl u nás odmítnut výkon cizího rozhodčího nálezu, mohl by být v jiných členských zemích Newyorské úmluvy odmítán výkon českých rozhodčích nálezů s poukazem na problém vzájemnosti. Do budoucna by tedy bylo nejvhodnější přijmout zvláštní, podrobnější úpravu rozhodčího řízení v oblasti pracovního práva a spotřebitelských sporů, která by dostatečně chránila

¹ COLE, Sarah Rudolph. Arbitration and State Action [online]. 2005 [cit. 2005-11-12]. Dostupné z: <http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa3736/is_200501/ai_n13637492>

slabší stranu sporu, tedy zaměstnance či spotřebitele. Rozhodně nejméně št'astným řešením by bylo omezování rychlosti, bezformálnosti a pružnosti arbitráže jako celku právě s poukazem na výjimečné negativní následky těchto jejích vlastností v oblasti spotřebitelských či pracovněprávních sporů.

5.3 Rozhodčí smlouvy v pracovním právu

Další problematickou oblastí jsou spory v oblasti pracovního práva. Za účinnosti dřívějšího zákoníku práce, zákona č. 65/1965 Sb., ve znění pozdějších předpisů, měla většina odborné veřejnosti za to, že rozhodčí řízení v oblasti pracovního práva vůbec možné není¹. Tento názor byl přinejmenším sporný. Nicméně, i když byl některými autory odborné literatury napadán², byla tato otázka považována všeobecně vždy nejméně za problematickou. Převážná většina praxe proto pokládala za vhodnější se rozhodčímu řízení v pracovním právu vyhnout. I to mělo zřejmě za následek, že se v praxi rozhodčí řízení skutečně v oblasti pracovního práva téměř nevyskytovalo. Autorovi této práce není znám žádný judikát, který by odpovídal na rozhodčí nález, který řeší pracovněprávní spor. Zejména nedošlo ke zrušení žádného rozhodčího nálezu z důvodu dle § 31 písmeno a) Zákona o rozhodčím řízení, tedy proto, že rozhodčí nález byl vydán ve věci, o níž vůbec není možné uzavřít rozhodčí smlouvu, z toho důvodu, že by byl rozhodčí nález vydán ve věci spadající do oblasti práva pracovního.

Uvedené stanovisko vycházelo z § 207 dřívějšího zákoníku práce, zákona č. 65/1965 Sb., který stanovil, že: „Spory mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem o nároky z pracovního poměru projednávají a rozhodují soudy“. Z čehož se tedy vyvozovalo, že jde o výjimku k ustanovení § 2 zákona o rozhodčím řízení, vymezujícímu povolený předmět rozhodčích smluv a tudíž že je rozhodčí řízení v pracovněprávní oblasti vyloučené. Bylo dovozováno, že ustanovením § 207 je

¹ BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír aj. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 5. vyd.* Praha: C.H.Beck, 1994. ISBN 80-7179-338-8, str. 356

² BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-629-8, str. 32

sledováno, aby pracovní spory, které mnohdy slučují spor majetkové a nemajetkové povahy (např. žaloba o určení neplatnosti výpovědi spojená s žalobou na náhradu mzdy při neplatném rozvázání pracovního poměru) byly komplexně projednávány jediným orgánem.¹

Nový zákoník práce, zákon č. 262/2006 Sb., však žádné ustanovení obdobné § 207 zákona č. 65/1965 Sb. neobsahuje. I dnes je jasné, že není možné použít rozhodčí řízení k řešení jiných než majetkových sporů, to vyplývá přímo z § 2 Zákona o rozhodčím řízení. V případě majetkových pracovněprávních sporů však dnes uzavření rozhodčí smlouvy nic nebrání.

5.4 Zákonný rozsah okruhu případných sporů

Rozsah okruhu případných sporů, na které se příslušná rozhodčí smlouva vztahuje, je dispozitivně vymezen § 2 odst. 4 Zákona o rozhodčím řízení. Podle tohoto ustanovení se rozhodčí smlouva vztahuje jak na práva z právních vztahů přímo vznikající, tak i na otázky právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito právy související; strany se však mohou dohodnout jinak. Při výkladu tohoto ustanovení způsobují jisté nejasnosti pojmy použité zákonodárcem. Především práva a jím odpovídající povinnosti jsou obsahem právních vztahů a vznikají z právních skutečností, se kterými právní normy takovýto vznik spojují. Domnívám se, že nebude sporu o tom, že takto musí být dané ustanovení vykládáno. Rozhodčí smlouva se tedy bude vztahovat jak na práva, která jsou přímo obsahem právního vztahu výslovně podrobeného rozhodčí smlouvě, tak i na otázku platnosti těchto právních vztahů a platnosti smluv, které takové právní vztahy založily a na práva s takovýmto právním vztahem související. Strany rozhodčí smlouvy se však mohou dohodnout jinak. Mohou si například ujednat, že případné posouzení otázky platnosti určité smlouvy přenechají soudu, zatímco ostatní spory z této smlouvy bude rozhodovat na základě rozhodčí smlouvy rozhodce. Takovýto postup sice v praxi vhodný není pro nebezpečí uplatnění

¹ VRCHA, Pavel. Rozhodčí řízení „ad hoc“. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 6, str. 44

zdržovací taktiky stranou sporu, která není v právu, nicméně v zásadě možný je. Častější bude např. postup svěřující rozhodci či rozhodčímu senátu jen rozhodování o sporech ve věci vad zboží a reklamací z kupní smlouvy, zatímco ostatní spory, jako je třeba spor o zaplacení kupní ceny a smluvní pokuty, postihující prodlení s jejím zaplacením, může spadat do pravomoci státních soudů. Takovýto postup může být odůvodněn zájmem stran na posouzení otázky vadnosti dodaného zboží specializovanými odborníky, kteří budou za tímto účelem jmenováni do funkcí rozhodců.

6 Obsah rozhodčí smlouvy

6.1 Základní obsah rozhodčí smlouvy

Podle ustanovení § 2 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení je minimálním obsahem rozhodčí smlouvy dohoda o tom, že určitý majetkový spor bude rozhodován v rozhodčím řízení. Pokud tedy bude rozhodčí doložka vtělená do příslušného článku hlavní smlouvy znít např.: „Veškeré spory z této smlouvy budou rozhodovány v rozhodčím řízení“, půjde o rozhodčí doložku platnou. Samozřejmě minimální rozsah smlouvy o rozhodci nebo univerzálního kompromisu je třeba rozšířit ještě o vymezení sporu či okruhu možných sporů, na které se bude taková rozhodčí smlouva vztahovat. Není asi třeba zdůrazňovat, že takovéto strohé vyjádření může v praxi způsobovat značné potíže. Zejména bude-li jedna ze stran takovéto rozhodčí doložky uplatňovat poměrně častou zdržovací taktiku.

U takto stručné rozhodčí smlouvy bude potřebný rámec pro arbitráž vytvořen za pomoci příslušných ustanovení Zákona o rozhodčím řízení, zejména půjde o § 7, § 9 odst. 1, § 17, § 19 a § 30. Žádné dispozitivní ustanovení zákona však neupravuje kupříkladu nárok rozhodce na odměnu. Právě v této podskupině rozhodčích řízení ad hoc tedy vznikají pochybnosti o právu rozhodce na odměnu v případě, že tato odměna nebyla sjednána. Dále vzniká spousta dalších problémů,

kteře mohou mít za následek až zablokování řízení, či zvýšenou šanci na zrušení rozhodčího nálezů postupem podle § 31 Zákona o rozhodčím řízení a to zejména z důvodu uvedeného pod písmenem e) tohoto ustanovení. Při minimalistickém pojetí rozhodčí smlouvy dojde tedy k užití § 7 Zákona o rozhodčím řízení, podle něž nemá-li rozhodčí smlouva ustanovení určující počet a osoby rozhodců ani nestanoví způsob, jak má být počet i osoby rozhodců určeny, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce. Pokud jedna ze stran rozhodce v stanovené lhůtě nejmenuje, nebo se jmenování rozhodci neshodnou na osobě předsedajícího rozhodce, jmenuje rozhodce či předsedajícího rozhodce soud (§ 9 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení). Dále se uplatní § 17 tohoto zákona, podle něž místo řízení bude namísto dohodou stran určeno rozhodci. Otázky řízení budou rozhodovány předsedajícím rozhodcem, za podmínky dodatečného zmocnění stranami či všemi rozhodci (§ 19 Zákona o rozhodčím řízení), případně budou rozhodci postupovat v řízení způsobem, který považují za vhodný, při dodržení požadavku na poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám. Řízení bude ústní a neveřejné. Podle § 30 Zákona o rozhodčím řízení, se na dané řízení přiměřeně použije ustanovení občanského soudního řádu.

Přílišnou stručnost rozhodčí smlouvy nelze v současných tuzemských podmínkách v žádném případě doporučit. V praxi budou největší problémy činit zřejmě nejasnosti okolo odměny rozhodce, tato otázka bude rozebrána blíže dále v textu, ale zcela jistě budou vznikat i nejasnosti a problémy další. Zkušený rozhodce při vědomí těchto skutečností funkci rozhodce v takovém sporu zřejmě nepřijme; výsledkem může být praktická neschopnost strany sporu, vzniklého z minimalistické rozhodčí doložky zajistit obsazení místa rozhodce vhodným odborníkem.

V zahraničí jsou naopak často doporučovány rozhodčí doložky stručné, ovšem užitě přesně v jejich ustálené, téměř již formalizované podobě, zpracované některou odbornou organizací případně rozhodčím soudem.¹ Jako příklad

¹ PIERCE, Kenneth. *Down the Rabbit Hole. Who Decides What's Arbitrable*. [online]. 2004 [cit. 2005-11-16]. Dostupné z: < <http://www.kluwerlawonline.com/index.php> >

takovéhoto postupu můžeme uvést stručnou obecnou rozhodčí doložku vypracovanou a doporučovanou Americkým arbitrážním sdružením působícím v USA.¹ Americké arbitrážní sdružení je největší a nejvlivnější organizací působící v oblasti rozhodčího řízení na území USA, v jehož prospěch je každý rok uzavíráno okolo 250.000 rozhodčích smluv. Nicméně zde je třeba zdůraznit, že nelze bez dalšího vycházet ze zahraničních zkušeností. Většina západních zemí má totiž dlouhodobě neměnnou právní úpravu rozhodčího řízení a přístupy k arbitráži jsou natolik ustálené, že zde vzniká jen minimum nejasností či sporných bodů.

6.2 Možný obsah rozhodčí smlouvy

Otázkou je, co může být dalším obsahem rozhodčí smlouvy. Kromě shora popsaného minimálního obsahu rozhodčí smlouvy, může být její součástí nezpochybnitelně dohoda o místě konání rozhodčího řízení (§ 17 Zákona o rozhodčím řízení), úprava postupu rozhodčího řízení (procesní pravidla) dle § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení, úprava formy řízení, která může být, pokud se tak strany dohodnou, písemná bez ústního projednávání věci, případně může být dojednáno, že ústní jednání může být nařízeno toliko tehdy, pokud to rozhodce bude považovat za vhodné (§ 19 odst. 3); strany se mohou dále dohodnout, že rozhodčí doložka neváže jejich právní nástupce (§ 2 odst. 5).

Strany sporu mají možnost upravit dohodou postup v řízení. Toto právo stran je upraveno ustanovením § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení. Dohoda stran sporu o postupu v řízení může být obsažena jak v rozhodčí smlouvě, tak i v jiné dohodě uzavřené před i po zahájení rozhodčího řízení. Touto dohodou jsou rozhodci vázáni, jestliže byla uzavřena před přijetím funkce rozhodce. Po tomto okamžiku může být dohoda stran o postupu v řízení, která by odporovala základním představám rozhodce o způsobu vedení sporu, též důvodem vzdání se funkce ve smyslu ustanovení § 5 odst. 3 Zákona o rozhodčím řízení. Obdobně je

¹ Drafting Dispute Resolution Clauses - A Practical Guide [on line],2004 [cit. 2005-11-28]. Dostupné z <<http://www.adr.org>>

možno postupovat v případě, kdy byla takováto dohoda uzavřena před přijetím funkce rozhodce, nicméně rozhodce s ní před přijetím funkce seznámen nebyl. Nevznesou-li však rozhodci žádné námitky proti dohodě stran o způsobu vedení řízení, uzavřené až v průběhu řízení, jsou i takovou dohodou vázáni. V praxi ovšem k uzavření dohody mezi stranami sporu po zahájení rozhodčího řízení dochází výjimečně snad jen ve spojení s přípravou smíru.

Otázkou je, co vše může být upraveno dohodou podle § 19 Zákona o rozhodčím řízení. Tato otázka se dostává do popředí zejména v případě rozsáhlých rozhodčích smluv, jejichž částí jsou na základě odkazu vtěleného do textu písemného dokumentu podepisovaného stranami i obsáhlá pravidla řízení, umístěná v příloze smlouvy nebo např. na určitých internetových stránkách, jak již bylo v této práci blíže popsáno. Tato rozsáhlá pravidla řízení, bývají v praxi označena přímo jako pravidla řízení či jako fakultativní procedurální zásady řízení, jednací řád rozhodčího řízení, zásady řízení apod.

Rovněž se v současné praxi vyskytují podrobné rozhodčí doložky či smlouvy o rozhodci pro rozhodčí řízení ad hoc, kde je taková úprava obsažena přímo v textu dané rozhodčí smlouvy, jak vyplývá z příkladu rozhodčí doložky číslo 1.3, nacházející se v příloze této práce, obsahující některé rozhodčí doložky, se kterými se můžeme v současné době setkat v praxi. Tyto podrobné rozhodčí smlouvy se v praxi stále objevují zřídka. Nicméně lze se setkat s rozhodčími doložkami, jež zabírají i několik stran textu smlouvy hlavní, a to i při použití velmi drobného písma. Takové doložky řeší velice podrobně (často co do důkladnosti na úrovni řádů stálých rozhodčích soudů) veškeré otázky řízení.

Pro podrobné a rozsáhlé rozhodčí smlouvy, ať již s odkazem na určitá pravidla řízení či bez něj, je příznačné, že nejsou dílem smluvních stran, ale jejich vzory jsou vypracovány a zveřejňovány renomovanými rozhodci, kteří přijetí funkce v budoucím sporu podmiňují doslovným převzetím jimi vydané doložky, nebo subjekty, zřízenými za účelem podpory rozhodčího řízení. I zde je samozřejmě otázkou dovozeného rozsahu dohod o postupu, kterým mají rozhodci vést řízení, otázkou klíčovou.

Při výkladu příslušných ustanovení upravujících rozsah smluvní volnosti stran nedochází k pochybnostem, pokud je oprávnění dohodnout se na určité skutečnosti, týkající se rozhodčího řízení, uvedeno přímo v zákoně. Strany se tak mohou dohodnout o místě konání rozhodčího řízení (§ 17 Zákona o rozhodčím řízení), písemné formě řízení (§ 19 odst. 3), o tom, že rozhodčí doložka neváže jejich právní nástupce (§ 2 odst. 5). Ustanovení § 2 odst. 4 Zákona o rozhodčím řízení upravuje možnost omezení rozsahu rozhodčí smlouvy. Nevznikají pochybnosti o tom, že obsahem dohody o postupu v řízení může být stanovení délky lhůt, v nichž mají strany povinnost něco učinit nebo mají možnost uplatnit některé své procesní právo. Lhůty by měly být přiměřené, aby na jednu stranu umožňovaly uplatnění takových práv a na druhou stranu nezpůsobovaly nepřiměřené průtahy v řízení. Strany jsou rovněž jednoznačně oprávněny upravit otázky nákladů řízení, včetně odměny rozhodce, a jejich náhrady.

Naopak problematická je úprava jiných otázek, např. doručování, náležitostí žaloby či dokazování. Těmto otázkám se budu věnovat dále v této práci.

6.3 Propojení rozhodčí smlouvy s jinými způsoby řešení sporů

V praxi je běžné, že rozhodčí doložky jsou kombinovány i s jinými způsoby řešení sporů, řazených mezi tzv. ADR, tedy alternativní způsoby řešení sporů.

Nejčastější ovšem bývá propojení rozhodčí doložky s ujednáním o přednostním řešení sporů dohodou. Takové ujednání nemusí mít pouze proklamativní charakter, ačkoli tak bývá často chápáno. Mechanismus pokusu o smírné řešení sporů je však nutné blíže upravit, nejméně alespoň sjednat lhůtu, po kterou se strany budou snažit o smírné řešení, po jejímž uplynutí již bude podána rozhodčí žaloba. V praxi lze rovněž objevit ujednání upravující postavení osob, které se budou na pokusu o řešení sporu dohodou podílet. Většinou se požaduje zapojení osob z užšího vedení společnosti či přímo statutárních orgánů, případně i představitelů mateřských společností, to zejména pokud je takové ujednání

uzavíráno českými firmami, jejichž zahraniční mateřské společnosti jsou z jedné země.

Méně často se objevuje kombinace rozhodčího řízení s mediací či conciliací. Dohoda stran může např. zakotvit povinnost obrátit se s vzniklým sporem nejdříve na conciliátora. Ten spor nerozhoduje, ale svou činností, opírající se o odborné znalosti a zkušenosti, je pouze nápomocen stranám k dosažení dohody obvykle i tím, že jim navrhuje způsoby vyřešení sporu. Teprve pokud se spor nepodaří v určité lhůtě odstranit ani prostřednictvím conciliace, je možno zahájit rozhodčí řízení.

Popsané propojování rozhodčí smlouvy s jinými způsoby řešení sporů je žádoucí zejména tam, kde je v zájmu stran delší dlouhodobá spolupráce. Rozhodčí řízení, i když ne tak výrazně jako klasické soudní řízení, způsobuje z psychologického hlediska rozdělení stran na vítěze a poražené, což mnohdy další spolupráci znemožňuje.

6.4 Rozhodčí orgán

6.4.1 Výběr rozhodčího orgánu

Rozhodčí smlouva by měla upravit, zda bude v dané věci rozhodovat stálý rozhodčí soud, či půjde o řízení ad hoc. V prvním případě je vhodnější využít přímo rozhodčí doložku doporučenou daným stálým rozhodčím soudem, i když to není nutné. Smlouva by však měla být ohledně volby konkrétního rozhodčího soudu jednoznačná. V druhém případě je dále vhodné určit, zda bude rozhodovat jediný rozhodce či rozhodců několik – tzv. rozhodčí senát.

Jedním z nejdůležitějších kroků v rozhodčím řízení ad hoc je výběr vhodného rozhodce. Ten by měl být především dostatečně odborně nadán. Rozhodce by měl být osobou znalou práva, často je však nutností, aby byl odborníkem i v jiné oblasti, ať již hospodářské, technické atd., jíž se spor týká. Často je také nezbytné, aby byl příslušně jazykově vybaven. Při výběru rozhodce by

měly strany sledovat, jaké ten či onen rozhodce zastává právní názory k otázkám, které mohou vyvstat a budou řešeny v průběhu sporu. Takto ještě není v našich podmínkách postupováno příliš často. Většinou je totiž rozhodce vybírán poněkud intuitivně a rozhodným důvodem bývá obvykle skutečnost, zda strana jmenující rozhodce a nebo její právní zástupce zná toho kterého určitého rozhodce. Postup, který je např. v mezinárodním rozhodčím řízení zcela obvyklý, je ale ten, že si strana vybírající rozhodce předem stanoví okruh otázek, které považuje za sporné, nebo které by podle jejího názoru mohly sehrát roli při rozhodování daného sporu a zjistí, který z jí známých či publikujících odborníků zastává právě takový právní názor, který je pro ni výhodný. Takovou osobu pak v případě jejího souhlasu jmenuje rozhodcem. A. Bělohávek v této souvislosti přirovnává význam volby rozhodce k významu, který má výběr členů poroty v systémech, jejichž procesní předpisy vycházejí z laického porotního systému rozhodování sporů.¹

Způsobilost k výkonu funkce rozhodce upravuje § 4 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení. Rozhodcem může být každý občan České republiky, který je zletilý a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní předpisy nestanoví jinak. Druhý odstavce § 4 Zákona o rozhodčím řízení pak stanoví, že rozhodcem může být i cizinec, pakliže je podle práva svého státu způsobilý k právním úkonům; postačí však, je-li způsobilý k právním úkonům podle práva České republiky.

Otázkou je, zda mohou funkci rozhodce vykonávat soudci, ať již jde o soudce obecných soudů či soudce soudu ústavního. V odborné literatuře často zaznívá názor, že soudci funkci rozhodce vykonávat nemohou.² Danou problematiku upravuje § 4 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu a § 85 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů. Podle posledně jmenovaného ustanovení platí, že „Soudce nesmí ode dne, který je stanoven jako den nástupu do funkce, až do zániku funkce soudce, kromě výkonu funkce soudce a funkcionáře soudu anebo činností spojených

¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 10, str. 56

² např. RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 1. vyd. Dobrá voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-51-1, str. 43

s dočasným přidělením k ministerstvu nebo k Justiční akademii, zastávat žádnou jinou placenou funkci ani vykonávat jinou výdělečnou činnost s výjimkou správy vlastního majetku a činnosti vědecké, pedagogické, literární, publicistické a umělecké a činnosti v poradních orgánech ministerstva, vlády a v orgánech komor Parlamentu, a to za předpokladu, že taková činnost nenarušuje důstojnost soudcovské funkce nebo neohrožuje důvěru v nezávislost a nestrannost soudnictví.“ Obdobně stanoví i zákon o Ústavním soudu. Podle mého názoru z uvedeného vyplývá, že soudce může vykonávat funkci rozhodce, ovšem za podmínky, že tak bude činit bez nároku na úplatu.

Rozhodcem se tedy může s výše uvedeným omezením platným pro soudce stát každá osoba, která je zletilá a způsobilá k právním úkonům. Zákon nepožaduje, aby rozhodce měl právnícké vzdělání. Je zcela na stranách rozhodčí smlouvy, kdo bude v řízení založeném jejich rozhodčí smlouvou vystupovat jako rozhodce.

V jiných právních řádech se pak objevují ještě některé další podmínky. Například dosažení vyšší věkové hranice než je věk potřebný pro nabytí plné způsobilosti k právním úkonům či bezúhonnost z trestně právního hlediska (např. Maďarsko), majetková bezúhonnost, spočívající v tom, že na majetek rozhodce nebyl prohlášen konkurz (Itálie). Jiné státy zase vznášejí požadavek na právníckou kvalifikaci rozhodce, jde například o Dánsko, Thajwan či Bulharsko. Dle právní úpravy, platné na území Slovenské republiky, může být rozhodcem fyzická osoba, která nejenže je plnoletá a má plnou způsobilost k právním úkonům, ale má i „zkušenosti pro výkon funkce rozhodce a je bezúhonná“.¹ Bezúhonnost se prokazuje výpisem z rejstříku trestů, který nesmí být starší tří měsíců. Bezúhonný není ten, kdo byl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin. Na rozdíl od předchozí úpravy již není požadováno, aby měl rozhodce státní občanství Slovenské republiky.

Výběr rozhodce je zásadním krokem v rozhodčím řízení a to zejména v řízení mimo stálé rozhodčí soudy. V řízení před stálým rozhodčím soudem je

¹ zákon č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní, z 3.4.2002

rozhodce určen, ať již stranami či předsedou rozhodčího soudu, ze seznamu vedeného takovou institucí. Stálý rozhodčí soud přitom svou pověstí a svými mechanismy výběru a kontroly rozhodců do značné míry zaručuje, že na seznamu rozhodců budou pouze osoby vysoce odborně způsobilé, vzdělané a důvěryhodné. Otázka osoby rozhodce je však jistě daleko citlivější v případě, kdy rozhodce má vystupovat v řízení ad hoc. V této oblasti vykonávají často funkci učitele odborné způsobilosti a důvěryhodnosti rozhodců ad hoc rozhodčí centra. Tato centra často vedou stejně jako stálé rozhodčí soudy seznam rozhodců, z nichž může být rozhodce vybrán. Podobnou roli se více či méně úspěšně snaží plnit i seznamy rozhodců vedené konkrétní fyzickou osobou, označovanou zpravidla jako správce takového seznamu.¹ Rozhodčí smlouva pak obsahuje ujednání o tom, že spor rozhodne rozhodce vybraný z takového seznamu rozhodců jeho správcem.

Pokud strany vybírají osobu rozhodce bez pomoci výše uvedených mechanismů či institucí, není takový výběr v žádném případě snadnou záležitostí. Obtíže výběru rozhodce nelze rozhodně podceňovat, v praxi jde zřejmě o jednu z hlavních příčin nedostatečného rozšíření rozhodčích řízení ad hoc. Strana hledající kandidáta pro obsazení funkce rozhodce totiž zpravidla nemůže vybírat z osob, které osobně zná natolik, že si je jista jejich odbornou i morální způsobilostí k výkonu této funkce. Zde totiž hrozí nebezpečí vznesení námitky podjatosti takové osoby, právě pro onen bližší vztah ke straně. Musí se tedy spolehnout na doporučení nějaké pro ni důvěryhodné třetí osoby, či na materiály (případně přímo inzeráty), kterými někteří rozhodci nabízejí veřejnosti své služby. Situace je pro zájemce o rozhodnutí sporu v rozhodčím řízení složitá, neboť v České republice neexistuje žádný jmenný seznam rozhodců, kteří jsou s to vykonávat tuto funkci v rámci rozhodčího řízení ad hoc.

V praxi funkci rozhodce ad hoc vykonávají především advokáti. Ti však při této činnosti neposkytují účastníkům rozhodčího řízení žádnou právní službu, pouze jako osoby znalé práva rozhodují konkrétní spornou věc. V postavení rozhodce však nepochybně mohou být i právníci, kteří nejsou advokáty, ale jsou

¹ Všeobecné podmínky Českého Trianglu, a.s. pro prodej a dodání zboží. Ostrava: Český Triangl, 2003

zaměření na ten který obor práva, z něž může vzniknout příslušný majetkový spor (učitelé práva, podnikoví právníci atd.). Kromě advokátů jsou ve funkcích rozhodců zejména hojně zastoupeni vysokoškolští učitelé práva.

6.4.2 Jeden rozhodce či rozhodčí senát

Jak v obecném rozhodčím řízení tak v řízení před stálými rozhodčími soudy, se strany musí rozhodnout, zda bude v případném rozhodčím řízení jejich spor rozhodovat jediný rozhodce či rozhodců několik – tzv. rozhodčí senát.

Zákon o rozhodčím řízení v § 7 stanoví, že konečný počet rozhodců musí být vždy lichý. Jinak není počet členů rozhodčího senátu omezen. V rozhodčím řízení tedy může rozhodovat buď jeden rozhodce, nebo rozhodci tři, pět, sedm, devět atd. V praxi se setkáváme pouze s jedním rozhodcem nebo s tříčlenným rozhodčím senátem. Pokud se strany rozhodují mezi svěřením svého sporu jednomu rozhodci či rozhodčímu senátu, berou v potaz následující hlediska: spolehlivost, finanční náročnost, délku rozhodčího řízení. Volba rozhodčího senátu slibuje především ochranu před pochybením či excesem jediného rozhodce rozhodujícího spor, takovéto selhání má totiž zpravidla vzhledem k neexistenci opravného prostředku osudové následky. Naopak svěřením rozhodování sporu rozhodčímu senátu má kromě podstatně vyšší finanční zátěže další nevýhodu i v mnohem delším trvání rozhodčího řízení. Zvláště konají-li se ve věci ústní jednání, může být velkým problémem stanovit data jednání tak, aby vyhovovala všem rozhodcům i stranám. V praxi se setkáváme s případy (a to jak u rozhodčího řízení ad hoc, tak i u řízení před stálými rozhodčími soudy), kdy jsou jako rozhodci jmenováni věhlasní odborníci z určitého oboru práva, kteří sice představují záruku věcně správného rozhodnutí sporu, ale současně způsobí i neúměrné protahování řízení, neboť vzhledem k mnoha funkcím, které zastávají, k častým zahraničním stáží a celkové pracovní vytíženosti, nejsou třeba během půl roku schopni domluvit se na jediném termínu konání ústního jednání ve věci. V takovém případě

pozbývá rozhodčí řízení rychlosti, jako jedné ze svých hlavních předností a pro strany přestává být přitažlivé.

Osoby uzavírající rozhodčí doložku by měly vždy pečlivě zvážit výše nastíněná hlediska, než se rozhodnou mezi rozhodčím senátem a jediným rozhodcem. Vhodné je vycházet z předpokládané hodnoty sporu. Pokud je uzavírána rozhodčí smlouva v případě, kdy předpokládáme spory o nižší částky, je vhodné volit rozhodování sporu jediným rozhodcem nejlépe přímo určeným v rozhodčí doložce či jiné rozhodčí smlouvě. Samozřejmě je velmi relativní, co je již sporem vyšší hodnoty a co nikoli. Pro určitou stranu může jít o spor vyšší hodnoty již v případě, že jeho hodnota přesáhne 100.000,- Kč, pro jinou osobu (zvláště pro velké obchodní společnosti) bude touto hranicí 1.000.000,- Kč či ještě vyšší limit. V praxi se lze setkat i s rozhodčími smlouvami, které přímo stanoví, že pokud hodnota předmětu sporu (hodnota jistiny bez příslušenství) nepřesáhne 500.000,- Kč, bude rozhodovat jediný rozhodce, pokud bude hodnota předmětu sporu vyšší než 500.000,- Kč, bude rozhodovat tříčlenný rozhodčí senát. Takováto dohoda stran je možná a pokud jde o rozhodčí doložku vtělenou do smlouvy hlavní, z níž mohou vznikat jak malé tak velké spory, je i velmi vhodná.

Určení osob rozhodců, stanovení jejich počtu ani dohoda o postupu při určení osob rozhodců nejsou podstatnými náležitostmi rozhodčí smlouvy. Pokud uvedené dohody chybí, použije se pravidlo obsažené v ustanovení § 7 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení. Podle něj nemá-li rozhodčí smlouva ustanovení, určující počet a osoby rozhodců anebo alespoň stanovící způsob, jakým mají být počet i osoby rozhodců určeny, pak jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tyto rozhodci volí předsedajícího rozhodce.

6.4.3 Úprava mechanismů ustanovení rozhodce

Z hlediska mechanismu ustanovení rozhodce můžeme arbitráž dělit na případy, kdy rozhodce je určen přímo ve smlouvě a kdy je jmenován až po

uzavření smlouvy a to stranami či jinou osobou. Tomuto musí odpovídat i příslušná úprava v rozhodčí smlouvě.

Rozhodce může být určen přímo v rozhodčí smlouvě a to uvedením údajů, jenž ho jednoznačně identifikují, např. tedy jména a příjmení, trvalého pobytu a data narození. Takovéto určení rozhodce je častější u smluv o rozhodci, uzavíraných až po vzniku sporu, nicméně v poslední době se objevuje častěji i u rozhodčích doložek. Příklad takové rozhodčí doložky je uveden pod číslem 1.3 v příloze této práce.

Strany mohou určit namísto rozhodce třetí osobu (tzv. appointing authority), kterou pověří jmenováním rozhodce. Tak například Mezinárodní obchodní komora se sídlem v Paříži nabízí své služby při jmenování rozhodčího senátu v jakémkoli rozhodčím řízení ad hoc, tedy i v rámci českých vnitrostátních rozhodčích řízení, za cenu 2.500 USD.¹ V zahraničí či v mezinárodní rozhodčí praxi takto často vystupuje předseda některého stálého mezinárodního rozhodčího soudu, a to i když jinak strany nezakládají pravomoc stálého rozhodčího soudu. Dále to bývají i jiné významné instituce či jejich funkcionáři, většinou předsedové. Zejména se jedná o předsedy obchodních či hospodářských komor, orgánů nebo svazů. V zahraničí je také používáno jmenování rozhodce státním soudem.² V neposlední řadě je třeba vzpomenout možnost jmenování rozhodce akademickým funkcionářem vysoké školy. V této souvislosti je však nutné připomenout, že rozhodčí smlouva nemůže shora popsané osoby zavazovat k jmenování rozhodce, natožpak k bezplatnému jmenování rozhodce, neboť taková třetí osoba není stranou rozhodčí smlouvy. Strany musí být obezřetné, při takovéto úpravě mechanismu jmenování rozhodce či rozhodčího senátu, neboť nečinnost osoby, která má rozhodce jmenovat, může pak žalující stranu postavit do pozice, kdy nebude mít komu podat rozhodčí žalobu.

Tento způsob ustanovování rozhodce či rozhodčího senátu je v poslední době v Českých zemích stále oblíbenější. Tímto je překonáván základní nedostatek

¹ International Court of Arbitration [online]. [cit. 2005-08-23]. Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/court/english/intro_court/introduction.asp>

² MORERA, R. The appointment of arbitrators by the court. Bulletin – The ICC International court of Arbitration. Paris: ICC, 1996, vol 7/No 2, str. 32-35

arbitráže ad hoc, kdy strana sporu jednak nechce svěřit rozhodování své věci arbitrovi, kterého nezná a nezná ani kvalitu jeho rozhodování, jednak nemůže svěřit rozhodování osobě, kterou zná blíže, neboť u takové osoby můžou vzniknout pochybnosti o její nepodjatosti se všemi souvisejícími negativními následky. Konkrétní třetí osoba ustanovená k jmenování rozhodce je potom zárukou, že bude vybrán rozhodce odborně zdatný, nepodjatý a v neposlední řadě ne natolik pracovně zaneprázdněný, aby to zbrzdilo projednávání sporu.

Námítka podjatosti představuje jedno z největších nebezpečí pro rychlost arbitráže. Tato námítka je v současné praxi velmi rozšířená. Často se odůvodňuje právě tak, že protistrana jmenovala za svého rozhodce osobu, kterou blíže zná a je s ní v určitém kontaktu. Jestliže s touto námítkou neuspěje stěžovatel u rozhodčího orgánu, může se ještě v souladu s § 12 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení obrátit na státní soud. Rozhodčí orgán pak musí s dokončením řízení čekat na rozhodnutí soudu. Naopak při výběru osoby rozhodce třetí osobou zpravidla nehrozí odůvodněné užití námítky podjatosti. Pokud taková osoba tuto funkci vykonává často a případně i její výkon veřejně nabízí, vytvoří si po čase v této oblasti již určitou pověst, kterou zájemcům o danou službu zaručuje její kvalitní výkon. Velmi důležitá je pak ta skutečnost, že ustanovení třetí osoby k jmenování rozhodce umožňuje rozhodování sporu jediným rozhodcem. Tohoto v praxi není možno v obecném rozhodčím řízení dosáhnout jinak, než přímým určením rozhodce v rozhodčí smlouvě, neboť po vzniku sporu je zpravidla nemožné shodnout se na společném výběru jediného rozhodce stranami. Rozhodování sporu jediným rozhodcem je mnohem rychlejší a levnější, než rozhodování tříčlenným senátem, proto tato otázka, teorií většinou opomíjená, vystupuje v praxi tolik do popředí.

Třetí osobou zmocněnou k jmenování rozhodce či členů rozhodčího senátu jsou dnes v naší vnitrostátní praxi především rozhodčí centra.

Rozhodčí centra mají podobu občanských sdružení¹, ale i obchodních společností, zejména společností s ručením omezeným¹, ale i akciových

¹ Plzeňské sdružení rozhodců Arbitrium [on line].2001, poslední revize 11.9.2004 [cit. 2004-09-21]. Dostupné z <<http://www.arbitrium.cz>>

společností². Jejich častou funkcí je právě jmenování osoby rozhodce.³ Řízení, ve kterém je rozhodčí centrum zapojeno, je rozhodčím řízením ad hoc.⁴ Funkce rozhodčího centra spočívá zejména v tom, že nabízí administrativní zázemí pro činnost rozhodců ad hoc, zajišťuje prostory pro jednání atd. Rozhodčí centra ale také mohou na základě zmocnění, obsaženého v rozhodčí doložce či smlouvě o rozhodci, jmenovat arbitra, který bude daný spor rozhodovat. Rozhodčí centra ovšem v žádném případě nemůžeme zaměňovat se stálými rozhodčími soudy apod. Tyto subjekty poskytují pouze pomocné funkce pro jinak zcela běžné rozhodčí řízení ad hoc, do kterého nejsou v žádném případě oprávněni zasahovat.

Zákon o rozhodčím řízení výslovně otázku rozhodčích center neupravuje, neupravuje ani možnost ustanovení jiné třetí osoby (tzv. appointing authority), kterou strany pověřují jmenováním rozhodce. Přestože funkci rozhodčích center v obecných rozhodčích řízeních nelze přeceňovat, je skutečností, že v současnosti je znění většiny rozhodčích doložek pro taková řízení převzato z vzorových rozhodčích smluv vypracovaných právě rozhodčími centry. Různé typy takových vzorů obsahuje i příloha této práce. De lege ferenda by bylo vhodné zvážit, zda nepřijmout alespoň rámcovou zákonnou úpravu rozhodčích center a tzv. appointing authority obecně. Jistě by se takový počín odrazil ve zvýšení právní jistoty v této oblasti.

Rozhodce nemusí být v rozhodčí smlouvě určen, nemusí být určena ani třetí osoba, která by jej dodatečně jmenovala, ale může být jmenován stranami po vzniku sporu. Taková úprava rozhodčí smlouvy až na výjimky znemožní rozhodování sporu jediným rozhodcem. Většinou se v takovém případě použije pravidlo obsažené v ustanovení § 7 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení. Každá ze stran pak jmenuje jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce. Rozhodovat tedy bude tříčlenný rozhodčí senát.

¹ Společnost rozhodců [on line]. 2005 [cit. 2005-10-09]. Dostupné z <<http://www.spolecnost-rozhodcu.cz>>

² Unie pro rozhodčí a mediační řízení ČR, a. s. [on line]. 2005 [cit. 2005-10-14]. Dostupné z <<http://www.urmr.cz/o-umii.php>>

³ PAVELKA, Martin. Rozhodčí řízení před tzv. rozhodčími centry. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 7-8, str. 58-59

⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander. Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 10, str. 55

V praxi dnes u obecných rozhodčích řízení z výše popsaných důvodů zcela převládá rozhodování jediným rozhodcem jmenovaným určitou třetí osobou, tzv. appointing authority.

Rozhodně nelze doporučit dohodu stran o tom, že strany po vzniku sporu jmenují jednoho společného rozhodce. Je otázkou, co by se stalo, pokud by se strany na jmenování tohoto rozhodce neshodly. Strana odhodlaná podat žalobu by neměla kde ji podat. Rozhodce by postupem upraveným v rozhodčí smlouvě jmenován pro neshodu stran nebyl. Arbitra by nebylo možné jmenovat ani postupem podle odst. 2 § 7 Zákona o rozhodčím řízení, neboť tato úprava se podpůrně použije jen v případě, že rozhodčí smlouva nemá ustanovení o určení či jmenování rozhodce; tato podmínka tedy splněna není. Pokud by chtěl žalobce podat žalobu ke státnímu soudu, je otázkou, zda mu v tom nebrání § 106 Občanského soudního řádu. Podle něj k námitce žalovaného, že věc má být projednávána v rozhodčím řízení, musí být řízení před obecným soudem zastaveno, to však neplatí, je-li rozhodčí smlouva neplatná nebo rozhodčí soud odmítl se věcí zabývat. V našem případě však rozhodčí smlouva neplatná není, jen obsahuje nešťastný mechanismus jmenování rozhodce; rovněž neplatí, že rozhodčí soud odmítl věcí se zabývat, žaloba totiž nebyla vůbec k žádnému rozhodčímu soudu či rozhodci podána, neboť dosud nebyl žádný rozhodce určen. Použití výhradně jazykového výkladu uvedených ustanovení by vedlo k závěru, že v tomto případě přišel žalobce o možnost domáhat se svého nároku žalobou jak u rozhodčího orgánu tak i u obecného soudu. I když je obecně k použití analogie v procesním právu nutno přistupovat velmi obezřetně, domnívám se, že v tomto případě by měl obecný soud postupovat analogicky podle poslední věty odst. 1 § 106 Občanského soudního řízení, tedy postupovat tak, jako by jmenovaný rozhodce odmítl věcí se zabývat. Ústavní soud ČR v jednom ze svých nálezů uvádí „ačkoli je analogie v procesním právu obecně nežádoucí ... základním úkolem i obecných soudů je ochrana základních práv a svobod a že proto doslovné lpění na

splnění procesních podmínek a předpokladů příslušných úkonů, nesmí ve svém důsledku vést k vytváření neústavních překážek, bránících k přístupu k soudům.“¹

6.4.4 Určení a jmenování rozhodce

Zákon o rozhodčím řízení rozlišuje určení a jmenování rozhodce v rozhodčí smlouvě. Jak již bylo řečeno, rozhodce může být určen přímo, uvedením jeho jména a příjmení, trvalého pobytu či rodného čísla nebo jiného údaje, jehož prostřednictvím lze dosáhnout jednoznačného určení osoby rozhodce či rozhodců. Může být určen i nepřímo; výslovné učení pak bude nahrazeno jinými způsoby, jakými bude osoba rozhodce či člena rozhodčího senátu určena, například uvedením procesu, kterým se dospěje ke jménu rozhodce či rozhodců. O nepřímé určení rozhodce jde i tehdy, pokud osobu rozhodce vybírá na základě zmocnění stran obsaženém v rozhodčí smlouvě nějaká třetí osoba, či její funkcionář.²

Pokud rozhodce není v rozhodčí smlouvě určen ani přímo ani nepřímo, je nutno v souladu s ustanovením § 7 Zákona o rozhodčím řízení rozhodce jmenovat. Můžeme pak dále rozlišovat případy, kdy rozhodčí smlouva obsahuje počet rozhodců, kteří mají být jmenováni a případy, kdy tomu tak není. Pak podle druhého odstavce tohoto § 7 bude spor rozhodovat tříčlenný rozhodčí senát. Pokud má rozhodovat tříčlenný rozhodčí senát, postupuje se tak, že každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce a tito volí předsedajícího rozhodce. Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů řeší též problematiku náhradního jmenování rozhodce. Půjde o situace, kdy strana, která má jmenovat rozhodce, tak neučiní do 30 dnů od doručení výzvy druhé strany, nebo nemohou-li se jmenování rozhodci ve stejné lhůtě shodnout na osobě předsedajícího rozhodce. Pak rozhodce nebo předsedajícího rozhodce jmenuje soud, pokud se strany nedohodly jinak. Návrh může soudu podat kterákoliv strana nebo každý z již jmenovaných

¹ Nález Ústavního soudu ČR sp.zn. I. ÚS 89/02

² např. Sdružení rozhodců [online]. 2002, poslední revize 18.11.2002 [cit. 2004-09-21]. Dostupné z <<http://www.sdruzeni-rozhodcu.cz>><http://www.sdruzeni-rozhodcu.cz>

rozhodců (§ 9 Zákona o rozhodčím řízení). Ve smyslu čl. IV. odst. 2 a 3 Evropské úmluvy je ve sporech z mezinárodního obchodního styku oprávněn k náhradnímu jmenování rozhodce předseda příslušné obchodní komory v místě bydliště nebo sídla strany, která je v prodlení se jmenováním svého rozhodce či Zvláštní výbor, zřízený v souladu s přílohou k Evropské úmluvě, v případě jediného rozhodce nebo předseda obchodní komory v místě řízení.

K přijetí funkce rozhodce nelze nikoho nutit. Zákon o rozhodčím řízení ponechává na rozhodnutí dané fyzické osoby, zda funkci rozhodce přijme, či nikoliv. Stanoví ale, že přijetí funkce rozhodce musí být písemné. Nepředepisuje ovšem způsob, jak písemnou formu dodržet. Zajisté nejběžnějším způsobem bude písemný souhlas rozhodce s přijetím funkce rozhodce, který po svém jmenování straně poskytne, zpravidla zašle doporučeným dopisem. Tento způsob bude patrně běžně volen v případech rozhodčího řízení ad hoc. Je sporné, zda pro dodržení písemné formy přijetí funkce rozhodce bude postačující i potvrzení převzetí písemností ve sporu opatřené podpisem rozhodce, na jejichž základě má spor rozhodovat, pakliže je mu v té době již známo, že ho strana, resp. strany sporu rozhodcem jmenovaly, resp. řádně jmenovaní rozhodci jej zvolili předsedou senátu. Domnívám se, že nejméně z důvodu právní jistoty je nutno se uvedenému postupu vyhnout a volit nezpochybnitelné přijetí funkce v samostatné písemnosti zasláné stranám doporučeným dopisem, případně předané oproti potvrzení přijetí osobně. I. Pařízek má jiný názor: „Následně může např. až okamžikem podání žaloby k rozhodci dojít k faktickému přijetí funkce rozhodce tím, že osoba za rozhodce určená začne postupovat dle zákona o rozhodčím řízení a povede rozhodčí řízení.“¹ Domnívám se, že takový přístup není vzhledem k jednoznačnému znění ustanovení § 5 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení možný. Výše uvedené otázky je samozřejmě možné podrobněji upravit v rozhodčí smlouvě, což lze vždy jen doporučit.

¹ PAŘÍZEK, Igor. Směnka a rozhodčí řízení. *Právní rozhledy*, 2002, č. 1, str. 261

6.5 Úprava režimu odměny rozhodce a nákladů řízení

6.5.1 Různé přístupy k úpravě odměny v rozhodčí smlouvě

Odměňování rozhodce ad hoc Zákon o rozhodčím řízení vůbec neupravuje. Což je zarážející, neboť je jasné, že málokdy zde bude jiný důvod než odměna, který by při vědomí rozhodovací, časové a administrativní zátěže a při vědomí rizika možné odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu této funkce, motivoval k přijetí funkce rozhodce. Naopak tento jiný důvod vedoucí k převzetí rozhodování v rozhodčím řízení by zřejmě velmi často mohl způsobit pochybnosti o nepodjatosti rozhodce. To stejné platí zpravidla pro odbornou literaturu o arbitráži. Ta této problematice nevěnuje téměř žádnou nebo jen minimální pozornost. Možnost a způsoby úpravy odměny rozhodce, nesení dalších nákladů arbitráže a náhrady těchto nákladů, případně i nákladů právního zastoupení, stranou, která ve sporu podlehne, jsou však pro praxi arbitráže z otázek nejdůležitějších.

Jeden z největších problémů rozhodčího řízení ad hoc spočívá v otázce práva rozhodce na odměnu v případě, že tato odměna nebyla v rozhodčí či jiné smlouvě dohodnuta.

Z hlediska úpravy odměny rozhodce můžeme rozdělit rozhodčí smlouvy na rozhodčí smlouvy pro ad hoc řízení, které obsahují úpravu odměny rozhodce, a rozhodčí smlouvy ve prospěch stálých rozhodčích soudů, na straně jedné, a rozhodčí smlouvy pro ad hoc řízení, které takovou úpravu neobsahují.

V případě řízení před stálými rozhodčími soudy není možné dohodnout úpravu odměny rozhodce či členů rozhodčího senátu. V souladu s ustanovením § 13 Zákona o rozhodčím řízení obsahují pravidla o nákladech řízení a odměňování rozhodců statuty a řády stálých rozhodčích soudů. Např. u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky tak činí v oblasti vnitrostátních sporů Řád pro vnitrostátní spory, jehož součástí jsou podle

jeho § 41 i Pravidla o nákladech pro vnitrostátní spory, jejichž přílohou je Sazebník nákladů, obsahující konkrétní sazbu rozhodčího poplatku.¹

U rozhodčích smluv pro obecné rozhodčí řízení můžeme rozlišit ty smlouvy, které úpravu odměny rozhodce obsahují a ty, které tak nečiní.

V první skupině pak ještě rozlišujeme rozhodčí smlouvy, obsahující takovouto úpravu v té části jejich obsahu, která není přímo součástí vlastního textu vytištěného v dané smlouvě, ale je obsahem pravidel řízení, které se stávají obsahem dané rozhodčí smlouvy na základě odkazu vtěleného do textu písemného dokumentu podepisovaného stranami a které jsou umístěny v příloze smlouvy nebo na určitých internetových stránkách. Takováto pravidla řízení, kterými jsem se již v této práci zabýval, zpravidla, při vědomí důležitosti této problematiky pro praxi, upravují odměnu rozhodce a otázky s ní spojené podrobně a důkladně.¹ Kvalita této úpravy je ovšem samozřejmě dána schopnostmi tvůrce takových pravidel řízení, nicméně v praxi u tohoto typu rozhodčích smluv problémy většinou nevznikají.

V současné době pozorujeme i výskyt podrobných rozhodčích doložek či smluv o rozhodci, upravujících i otázku odměny rozhodce přímo ve vlastním textu smlouvy. Jedna z takových rozhodčích doložek je obsažena i v příloze této práce. Tyto případy se v praxi stále objevují zřídka. Nicméně lze se setkat s rozhodčími smlouvami, jež zabírají i několik stran textu smlouvy hlavní, a to i při použití velmi drobného písma. Takové doložky řeší velice podrobně (často co do důkladnosti na úrovni řádů stálých rozhodčích soudů) veškeré otázky řízení, včetně problematiky odměny rozhodce. Pro tyto doložky je příznačné, že nejsou dílem smluvních stran, ale jsou vypracovány a zveřejňovány uznávanými rozhodci, kteří přijetí funkce v budoucím sporu podmiňují doslovným převzetím jimi vydané doložky.

Značná část rozhodčích smluv pro arbitráž ad hoc je však velmi stručná. I text: „Veškeré spory z této smlouvy budou rozhodovány v rozhodčím řízení.“, obsažený v některém z článků smlouvy hlavní, je platnou rozhodčí doložkou

¹ Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky [online]. 2005, poslední revize 2005-11-15 [cit. 2005-12-28]. Dostupné z < <http://www.arbcourt.cz> >

(samozřejmě za předpokladu, že půjde o spory splňující podmínky § 2 zákona o rozhodčím řízení). U takto stručné rozhodčí doložky bude potřebný rámec pro arbitráž vytvořen za pomoci příslušných ustanovení Zákona o rozhodčím řízení, zejména půjde o § 7, § 9 odst. 1, § 17, § 19 a § 30. Žádné dispozitivní ustanovení zákona však neupravuje nárok rozhodce na odměnu. Právě v této podskupině rozhodčích řízení ad hoc tedy vznikají pochybnosti o právu rozhodce na odměnu v případě, že tato odměna nebyla sjednána.

Vzhledem k rozšířenosti jednoduchých rozhodčích doložek pro arbitráž ad hoc nejde zdaleka o okrajovou problematiku. Jak rozhodce tak strany mohou být postaveny před velmi obtížně řešitelné situace. Jak má postupovat rozhodce určený rozhodčí smlouvou či jmenovaný na základě takové smlouvy, v případě že zjistí, že rozhodčí smlouva otázku jeho odměny neřeší? Jak se má zachovat žalobce, který je v takovém případě vyzván k zaplacení rozhodčího poplatku a jak žalovaný, který je „odsouzen“ rozhodcem i k úhradě rozhodčího poplatku zaplaceného žalobcem?

6.5.2 Odměna rozhodce bez úpravy v rozhodčí smlouvě

V české odborné literatuře existuje na toto téma jen málo příspěvků. Tak A. Bělohávek, uvádí: „Rozhodcovská činnost samozřejmě může být vykonávána bezúplatně, na druhou stranu však toto nelze po rozhodčích požadovat; pokud se rozhodci sami nezavážou k bezúplatnému výkonu rozhodcovské činnosti, bude dán jejich nárok minimálně na přiměřenou odměnu, v každém případě však na náhradu nákladů jim v řízení vzniklých. S ohledem na ustanovení § 30 zákona o rozhodčím řízení bude i v této otázce zcela jistě přicházet v úvahu analogické použití předpisů o řízení před soudem.“² Opačný názor na použití § 30 Zákona o rozhodčím řízení má N. Rozehnalová: „Podle našeho názoru a praxe v soudnictví ad hoc spadá tato otázka (otázka odměny rozhodce – poznámka autora) do vnitřní

¹ např. Společnost rozhodců [on line]. 2005 [cit. 2005-10-09]. Dostupné z <<http://www.spolecnost-rozhodcu.cz>>

² BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-629-8, str. 181

autonomie rozhodčího procesu. Nedopadá na ni podpůrně § 30 zákona o rozhodčím řízení.¹ Dále je možné zvažovat, zda rozhodci nemají oprávnění rozhodovat o své odměně v rámci úpravy obsažené v ustanovení § 19 Zákona o rozhodčím řízení.

Danou otázku se pokouší další autoři řešit kromě analogie příkázané § 30 Zákona o rozhodčím řízení i pomocí analogie jiné, zákonem neupravené.² Uvažuje se tak, byť s výhradami, o analogickém použití ustanovení občanského zákoníku, zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „Občanský zákoník“), upravujících smlouvu příkazní či použití úpravy smlouvy o kontrolní činnosti obsažené v Obchodním zákoníku.

Otázka práva rozhodce na nesjednanou odměnu byla řešena i v zahraničí. Pro většinu zahraničních úprav je společné, že stejně jako náš Zákon o rozhodčím řízení neupravují výslovně právo rozhodce na odměnu v případě, že není v rozhodčí smlouvě sjednána, přesto se názory většiny zahraniční odborné veřejnosti kloní k závěru, že pokud není dohodnuto jinak, povinnost k zaplacení odměny vzniká a to solidárně oběma stranám sporu. Toto stanovisko je odůvodňováno například tím, že povaha vztahu mezi rozhodcem a stranami je obdobná vztahu založenému smlouvou o dílo, nebo se vychází z toho, že povinnost platit odměnu rozhodci je zvykově stanovena.³

Jak je vidět, výkladových konstrukcí snažících se ospravedlnit nárok rozhodce na nesjednanou odměnu najdeme dost. Otázkou je, zda alespoň některá z nich má oporu v platném českém právu.

První otázkou, se kterou je třeba se vypořádat, je případné použití § 30 Zákona o rozhodčím řízení, upravujícího přiměřené použití Občanského soudního řádu na řízení před rozhodci. Zřejmě dospějeme k závěru, že analogické použití předpisů občanského práva procesního na problematiku odměny rozhodce možné není. Jde jednak o to, že soudní poplatky neupravuje přímo Občanský soudní řád,

¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002. ISBN 80-86395-41-3, str. 169

² RABAN, Přemysl. Odpovědnost rozhodce a rozhodčího soudu. *Bulletin advokacie*, 2003, č.1, str. 25-34

³ tamtéž

ale zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, na nějž se § 30 zákona o rozhodčím řízení nevztahuje. Zejména však mají soudní poplatky jinou povahu než odměna rozhodce. Soudní poplatek je poplatek, tedy peněžní částka vybíraná pro státní rozpočet v souvislosti s činností státních orgánů ve prospěch poplatníka. Soudní poplatek tedy není odměnou za provedení soudního řízení placenou účastníky řízení soudu či přímo soudci. Soudce odměňuje stát ze státního rozpočtu bez ohledu na to, kolik je za řízení, prováděná konkrétním soudcem, vybráno na soudních poplatcích. Odměnou soudce je jeho plat určený příslušnými předpisy. Z uvedeného vyplývá, že zde není na místě postupovat analogicky podle zákona o soudních poplatcích. Za použití důkazu dovedením do absurdních důsledků bychom pak totiž mohli dospět k závěru, že strany jsou povinny platit k rukám rozhodce nějaký rozhodčí poplatek obdobný poplatku soudnímu, ale rozhodce je posléze povinen tento poplatek odvést do státního rozpočtu, stejně jako se to děje s poplatky soudními.

Kromě analogie upravené § 30 zákona o rozhodčím řízení se někdy uvažuje i o analogii jiné, zákonem nezmiňované. Tak se hledá podobnost se smlouvou příkazní, se smlouvou o kontrolní činnosti či smlouvou o dílo. V daném případě však nelze použít analogie (zde by šlo navíc o analogii iuris), neboť nejde o tzv. pravou mezeru v právu, kdy zákonodárce něco opomněl upravit a je třeba to vyplnit. Půjde spíše o nepravou mezeru, která byla zákonodárcem zamýšlena. Zákonodárce přenechal na vůli stran a rozhodce, zda rozhodce bude vykonávat svou funkci úplatně či bezúplatně, případně jak vysoká úplata bude, jak bude splatná atd. Konec konců nelze automaticky vycházet z toho, že činnost rozhodce musí být vždy vykonávána za úplatu. V této souvislosti je nutné poukázat na to, že v praxi dochází v nezanedbatelném počtu případů k bezúplatnému výkonu funkce rozhodce a to kupříkladu u rozhodčích řízení, které jsou zahájeny pouze za účelem vydání smíru ve formě rozhodčího nálezu (§ 24 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení). Takovéto řízení není totiž tolik administrativně i časově náročné a rovněž riziko případné odpovědnosti rozhodce za škodu způsobenou nesprávným

rozhodnutím či nesprávným postupem během řízení je zde daleko nižší než u jiných řízení.

Poslední otázkou, se kterou je třeba se vypořádat, je možnost stanovení odměny rozhodce přímo arbitrem v režimu ustanovení § 19 Zákona o rozhodčím řízení. Příslušná úprava ustanovení § 19 odst. 1 tohoto zákona, zní: „Strany se mohou dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci vést řízení. Otázky řízení mohou být rozhodnuty předsedajícím rozhodcem, jestliže k tomu byl zmocněn stranami nebo všemi rozhodci.“ Na něj navazuje § 19 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení: „Není-li uzavřena dohoda podle odstavce 1, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný. Vedou rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu.“ V tomto případě je třeba rozlišovat právo stran rozhodčí smlouvy upravit odměnu rozhodce a rozsah oprávnění, které dává první věta § 19 odst. 2 přímo rozhodci. Zatímco strany mají samozřejmě možnost dohodnout se na odměně arbitra, rozhodci pravomoc jednostranně rozhodovat o odměně nemají. Na podporu tohoto stanoviska lze uvést následující argumenty. Vyjdeme-li z jazykového výkladu zmíněného ustanovení, hovoří se tu o „postupu v řízení“, který má být vhodný pro „zjištění skutkového stavu ve věci“. Těžko označíme stanovení odměny rozhodce za postup v řízení vhodný pro zjištění skutkového stavu ve věci. Za použití argumentu *reductio ad absurdum* pak dospějeme k závěru, že pokud by měli rozhodci právo stanovit svou odměnu, mohli by tak učinit v libovolné výši, protože žádná výše by nebyla v rozporu s rámcem daným zákonným textem: „vedou řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu“ a žádné jiné omezující kritérium zákon neobsahuje.

Z toho, že zákon o rozhodčím řízení problematiku odměny neupravuje, nelze podle mého názoru za pomoci argumentu *e silentio legis* vyvodit nic jiného, než že sjednání odměny pro rozhodce není zakázáno, pokud však sjednána

nebude, pak rozhodci nenáleží.¹ Pokud by zákonodárce chtěl danou problematiku upravit, nic mu v tom nebránilo. Text mohl být podobný např. § 730 Občanského zákoníku nebo mohlo být přímo stanoveno, že rozhodce má právo na odměnu ve výši stanovené dohodou stran, při nedostatku takové dohody pak na odměnu přiměřenou či obvyklou.

6.5.3 Důsledky chybějící zákonné úpravy

Vzhledem k výše uvedenému je nutné praxi důrazně doporučit otázky odměny dojednat v rozhodčí smlouvě. Odměna může být stanovena přímo v textu rozhodčí smlouvy nebo v pravidlech rozhodčího řízení, na která smlouva odkazuje. Již v přípravné fázi, při zjišťování, zda danou osobu je možno určit či jmenovat za rozhodce, je nutno se s ní dohodnout na honoráři. Jinak se může stát, že osoba, která by byla jinak ochotna vykonávat rozhodcovskou činnost, z tohoto důvodu funkci rozhodce odmítne.

Upravit je třeba nejenom nárok na odměnu a její výši, ale i věci související, například v které části řízení bude odměna placena, zda povinnost k jejímu zaplacení vznikne solidárně oběma stranám, či bude odměna zaplacená neprodleně po přijetí funkce rozhodce žalobcem a posléze bude v případě podlehnutí žalovaného ve sporu rozhodnuto rozhodčím nálezem o náhradě zaplaceného rozhodčího poplatku ze strany žalovaného apod. Těžko rozhodce přistoupí třeba na dohodu stran, podle níž rozhodčí poplatek uhradí po vydání pravomocného rozhodčího nálezu strana, která ve sporu podlehne. V takovém případě by totiž šance arbitra na dobrovolné zaplacení rozhodčího poplatku byla velmi malá a stál by s největší pravděpodobností před nutností domáhat se svého nároku v soudním řízení. Všechny tyto otázky je třeba před uzavřením rozhodčí smlouvy zvážit a nejlépe předem konzultovat s danou osobou, tak aby později nedošlo z její strany k odmítnutí převzetí funkce rozhodce.

¹ POSPÍŠIL, Petr. O právu rozhodce na odměnu za rozhodnutí sporu v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 11-12, str. 43-45

Příslušná část textu rozhodčí smlouvy může znít např. takto: „Žalující strana musí nejpozději do pěti dnů ode dne přijetí funkce rozhodcem zaplatit rozhodci rozhodčí poplatek, který činí 4 % z hodnoty předmětu sporu, nejméně však 3.000,- Kč, nejvíce pak 50.000,- Kč. Pro stanovení hodnoty předmětu sporu se obdobně použije metodika k určení základu procentního soudního poplatku, stanovená zákonem o soudních poplatcích, č. 549/1991 Sb., ve znění účinném ke dni uzavření této smlouvy. Nelze-li takto hodnotu předmětu sporu stanovit, činí rozhodčí poplatek čtyřnásobek výše uvedeného minimálního rozhodčího poplatku. Účastník, který v rozhodčím sporu nebude procesně úspěšný, nahradí účastníku, který bude mít ve věci plný úspěch, náklady rozhodčího řízení, zejména rozhodčí poplatek. O povinnosti nahradit náklady rozhodčího řízení rozhodce rozhodne v rozhodčím nálezu, a to s přihlédnutím k poměru, v jakém byl ten který účastník ve sporu úspěšný.“

Do budoucna lze opravdu jen doporučit, aby zákonodárce při nejbližší novelizaci Zákona o rozhodčím řízení přistoupil alespoň k stručné úpravě této problematiky.

6.5.4 Postup při nedostatku smluvní úpravy odměny

V současné době existuje velké množství platně uzavřených rozhodčích smluv, které neupravují odměnu rozhodce. Otázkou je, jak postupovat, vznikne-li spor, na který se taková smlouva vztahuje.

Osoba určená či jmenovaná za rozhodce, by měla ještě před přijetím funkce trvat na tom, aby se strany sporu v souladu s § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení na odměně a souvisejících otázkách dodatečně dohodly. Strany sporu mohou totiž uzavřít i další dohodu upravující otázky arbitráže, včetně odměny, navazující na původní rozhodčí smlouvu. Pokud se strany na odměně rozhodce a souvisejících otázkách nedohodnou alespoň dodatečně (v praxi je ovšem dohoda stran po vzniku sporu věcí výjimečnou), neměl by kandidát na rozhodce vůbec funkci přijmout, samozřejmě pokud se nerozhodne rozhodcovskou činností

vykonávat bezúplatně. Zde je třeba poznamenat, že pokud rozhodce funkci přijme a z neznalosti se domnívá, že nárok na jeho odměnu vzniká i bez výslovné dohody stran, nebude zjištění pravého stavu věci důvodem pro vzdání se funkce podle ustanovení § 5 odst. 3 Zákona o rozhodčím řízení. Z dikce daného ustanovení lze odvodit, že zde má zákon na mysli vzdání se funkce ze závažných důvodů, které se nově objevily po převzetí funkce.

V praxi většinou shora popsaná situace skončí tak, že strana, která má být v budoucím řízení stranou žalovanou, odmítne uzavřít dodatečnou dohodu o odměně rozhodce. Strana žalující pak při vědomí výrazných výhod rozhodčího řízení a ve snaze zabránit jeho zmaření nabídne rozhodci, že rozhodčí poplatek zaplatí sama a to i zálohově, před přijetím funkce rozhodce. Rozhodce by pak mohl být spokojen a řízení provést, tomu však brání ustanovení § 11 Zákona o rozhodčím řízení ve spojení s § 8 tohoto zákona. Přijetí finančních prostředků od jedné ze stran řízení bez výslovné úpravy v rozhodčí smlouvě je zcela jistě okolností, která by mohla vzbudit oprávněné pochybnosti o rozhodcově nepodjatosti a vede k vyloučení rozhodce v řízení. I za předpokladu, že by se rozhodce z tohoto důvodu nevzdal své funkce a strany se nedohodly na jeho vyloučení, ani by žádná ze stran nepodala návrh na vyloučení rozhodce soudem (§ 12 Zákona o rozhodčím řízení) není rozhodce bez výslovné dohody stran oprávněn následně v rozhodčím nálezu rozhodnout o povinnosti nahradit zaplacený rozhodčí poplatek stranou, jenž ve sporu podlehla, straně, jenž ve sporu uspěla. V tomto bodě by byl dán důvod pro zrušení nálezu, neboť rozhodčí smlouva se na otázku hrazení nákladů nevztahovala (§ 31 písm. b) Zákona o rozhodčím řízení).¹

6.5.5 Náhrada nákladů řízení

O případné náhradě nákladů řízení platí to, co bylo řečeno o odměně rozhodce. V případě rozhodčích smluv pro řízení mimo stálé rozhodčí smlouvy,

¹ POSPÍŠIL, Petr. O právu rozhodce na odměnu za rozhodnutí sporu v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 11-12, str. 43-45

lze důrazně doporučit upravit otázku případné náhrady nákladů řízení přímo ve smlouvě. To se týká nejen vymezení, které náklady řízení a v jaké výši, je která ze stran povinna platit, a zda takové náklady je strana, jenž ve sporu podlehne, povinna nahradit straně, jenž bude ve sporu úspěšná, ale i otázky další. Půjde například o to, v které části řízení budou příslušné náklady řízení hrazeny, zda povinnost k jejich zaplacení vznikne solidárně oběma stranám či jen jedné z nich, typicky žalobci, následky neuhrazení takových nákladů, otázka náhrady nákladů právního zastoupení úspěšné strany, zda bude o případné náhradě nákladů rozhodnuto rozhodčím nálezem apod. Tyto otázky nelze v žádném případě podceňovat. Obecně se totiž vychází z předpokladu, že v rozhodčím řízení si nese náklady řízení každá ze stran sama, což může být pro stranu, která se v řízení domáhá ochrany svých práv, značně nevýhodné. Zvláště u sporů malého rozsahu pak mohou být náklady na vedení sporu větší než přisouzená částka.

6.6 Úprava některých dalších povinností rozhodce

V rozhodčí smlouvě je možné upravit i některé další povinnosti rozhodce v rozhodčím řízení. Takováto úprava je však běžná spíše v podrobných vzorových rozhodčích smlouvách. Takové smlouvy řeší velice podrobně (často co do důkladnosti téměř na úrovni řádů stálých rozhodčích soudů) veškeré otázky řízení. Je pro ně příznačné, že nejsou dílem smluvních stran, ale jsou vypracovány a zveřejňovány uznávanými rozhodci, kteří přijetí funkce v budoucím sporu podmiňují doslovným převzetím jimi vydané doložky. To stejné platí o pravidlech řízení, které se stávají obsahem dané rozhodčí smlouvy na základě odkazu vtěleného do textu písemného dokumentu podepisovaného stranami a které jsou umístěny v příloze smlouvy nebo na určitých internetových stránkách. Takováto pravidla řízení, jak jsem již v této práci uvedl, vydávají občanská sdružení, či jiné subjekty, zřízená za účelem rozvoje a propagace arbitráže.

V rozhodčí smlouvě lze upravit takové povinnosti arbitra v rozhodčím řízení, jako je možnost vzdát se v určitých případech funkce rozhodce, jeho

mlčenlivost atd. Jde o otázky, které Zákon o rozhodčím řízení upravuje jen stručně a rámcově. Problematickou je možnost úpravy dalších otázek, jako je např. rozsah odpovědnosti rozhodce za škodu, způsobenou v rámci rozhodčího řízení.

U všech výše uvedených ujednání je však třeba mít na paměti, že nemohou být přijímány bez projednání s rozhodcem, který má v dané věci rozhodovat (pokud strany již v okamžiku uzavírání rozhodčí smlouvy mají o volbě arbitra jasno), jinak může samozřejmě dojít k tomu, že možný rozhodce výkon funkce na základě takové smlouvy odmítne. Z praxe takových případů známe nemálo. Takováto úprava však může být nebezpečná i v případě, že rozhodčí senát má být stranami jmenován až po vzniku sporu. Pokud došlo k významnému zásahu do postavení rozhodce, může být pro strany téměř nemožné najít osoby, které se k výkonu funkce rozhodce za takových podmínek propůjčí.

6.6.1 Úprava vzdání se funkce rozhodce

Vzdání se funkce rozhodce je povoleno jen ze závažných důvodů či se souhlasem stran (§ 5 odst. 3 Zákona o rozhodčím řízení). Zákon blíže neurčuje, co bude považováno za závažné důvody. V každém určitém případě bude tedy třeba zvažovat, zda je tu dostatečná „závažnost“ důvodů, pro které se rozhodce své funkce chce vzdát. Povaha důvodů, uváděných rozhodcem, jako příčina vzdání se funkce musí být posuzována vždy pro každý příklad zvláště. Nic však nebrání stranám, aby po konzultaci s osobou, o které uvažují jako o rozhodci, do rozhodčí smlouvy zahrnuli vymezení některých takových závažných důvodů. Zamezí se tak vzniku budoucích sporů. Tak například, jestli rozhodce očekává, že v budoucnosti může být vyslán svým zaměstnavatelem na delší dobu do zahraničí, případně s jistou mírou pravděpodobnosti očekává, že se bude muset stěhovat, třeba do zahraničí, třeba jen do vzdálenějšího místa v naší republice, může být vhodné takovýto případ v rozhodčí smlouvě jako důvod pro ukončení výkonu funkce rozhodce vymežit. Situací, kdy bude takový postup vhodný najdeme samozřejmě více. Předvedeme tak případu, kdy rozhodce z obav o „vázanost“ dlouhodobějším

rozhodčím řízením, za situace, kdy si nebude stoprocentně jist např. tím, že nebude muset na delší dobu odcestovat do zahraničí, funkci rozhodce raději vůbec nepřijme.

V této souvislosti je otázkou, zda neoprávněné vzdání se funkce může založit odpovědnost rozhodce za škodu, pokud takovýmto jednáním některé ze stran škoda vznikla. Názory na tuto otázku se v odborné literatuře různí a to i v závislosti na tom, kterou z teorií rozhodčího řízení daný odborník zastává, zda jurisdikční, smíšenou, autonomní či smluvní. Do popředí zde vystupuje zejména rozdílné závěry teorie smluvní a jurisdikční. Zastánci některé z podob teorie smluvní vycházejí z toho, že mezi rozhodcem a stranami dochází přijetím funkce rozhodce k uzavření zvláštní smlouvy, zpravidla o obsahu totožném se smlouvou rozhodčí, zastánci teorie jurisdikční s tímto závěrem nesouhlasí. P. Raban v této souvislosti hovoří o smlouvě rozhodcovské a souhlasí s vznikem odpovědnosti rozhodce za škodu způsobenou nesplněním jeho povinnosti spor rozhodnout, ale dále uvádí: „V každém případě však zůstává nedotčena povinnost rozhodce hradit škodu. ... Výše škody však jen těžko může činit výši pohledávky vznesené případně ve sporu, jenž měl být rozhodcem rozhodnut, neboť kauzalita je zde pochybná. Je nutno vzít v úvahu i skutečnost, zdali byla poškozeným dostatečně uplatněna povinnost prevence, zdali spor nemohl být rozhodnut např. jinak a konečně nelze najisto postavit, jak by byl spor rozhodnut.“¹ Naopak např. A. Bělohlávek s tímto názorem nesouhlasí a vidí řešení neoprávněného vzdání se funkce rozhodcem v neprodleném jmenování rozhodce nového.²

I vzhledem k nastíněné nejasnosti stanoviska teorie k otázce odpovědnosti rozhodce za škodu, vzniklou neoprávněným vzdáním se funkce rozhodce, lze podrobnější úpravu této otázky v rozhodčí smlouvě, zejména v případech, kdy je nutné počítat i s možností vzniku dlouhodobějšího rozhodčího řízení s náročným dokazováním apod., jen doporučit.

¹ RABAN, Přemysl. Odpovědnost rozhodce a rozhodčího soudu. *Bulletin advokacie*, 2003, č.1, str. 25-34

² BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-629-8, str. 66

6.6.2 Mlčenlivost a důvěrnost řízení

Mlčenlivost rozhodce je upravena v ustanovení § 6 Zákona o rozhodčím řízení. Mlčenlivosti mohou rozhodce zprostit strany, jinak ze závažných důvodů rozhoduje o zproštění předseda okresního soudu, v jehož obvodu má rozhodce bydliště. Nemá-li rozhodce bydliště v ČR, rozhoduje předseda Obvodního soudu pro Prahu 1. Otázka zproštění mlčenlivosti je důležitá zvláště ve sporech o zrušení rozhodčího nálezu a ve sporech o zaplacení odměny rozhodce, pokud ji jedna ze stran neuhradí dobrovolně. Ještě důležitější je pak ve sporech o náhradu škody způsobené nesprávným rozhodnutím rozhodce v rozhodčím řízení. Pokud budeme stát na stanovisku, že povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na takovéto soudní spory, lze za situace, kdy zjevně nebude v zájmu jedné ze stran původního rozhodčího řízení mlčenlivosti rozhodce zprostit, jen doporučit, aby rozhodci trvali na úpravě této otázky v rozhodčí smlouvě. V opačném případě je třeba zcela spoléhat na zproštění mlčenlivosti ze strany orgánu příslušného okresního (obvodního) soudu. O zproštění mlčenlivosti rozhodce nemusí požádat příslušný soud jen rozhodce či jedna ze stran, ale mohou to být např. i orgány činné v trestním řízení.

Vyjdeme-li z toho, že strany mají možnost rozhodce mlčenlivosti ohledně arbitráže zcela zprostit, pak tím spíše mohou mlčenlivost v rozhodčí smlouvě omezit. Takovéto omezení se často objevuje ve vzorových rozhodčích smlouvách vytvářených rozhodci či v pravidlech řízení zveřejňovaných na internetu. V praxi se užívá např., následující formulace: „Rozhodce je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl při rozhodčím řízení, pokud nebyl této povinnosti smluvními stranami zproštěn...V případě, že je podán návrh na zrušení rozhodcem vydaného rozhodčího nálezu soudem nebo došlo k podání návrhu na zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu vydaného rozhodcem, není rozhodce povinen zachovávat mlčenlivost (je účastníky mlčenlivosti zproštěn) v rozsahu, který považuje za nutný k obraně napadeného rozhodčího nálezu. Rozhodce je mlčenlivosti dále zproštěn v případě, že je podána žaloba na náhradu

škody způsobené rozhodnutím, činností či nečinností rozhodce v rozhodčím řízení, nebo je na rozhodce v souvislosti s takovým rozhodnutím, činností či nečinností podáno trestní oznámení.“¹

Od povinnosti mlčenlivosti rozhodce je třeba odlišit důvěrnost rozhodčího řízení. Druhý pojem označuje spíše povinnost stran neinformovat třetí osoby o průběhu arbitráže a o skutečnostech, které se v jejím průběhu od druhé strany dozvěděly. Otázky důvěrnosti rozhodčího řízení jsou v současné době v některých zemích velmi diskutovány a to zejména ve vztahu k arbitrážním řízením, které se dotýkají veřejných zájmů. Někteří autoři se vyslovují proti neomezené důvěrnosti rozhodčího řízení.² V mnoha státech platí totiž pravidlo, že arbitráž je důvěrná, není-li stranami sjednán opak. Problémy pak nastávají, je-li jednou ze stran sporu stát, či některá jeho složka, a výsledek sporu se dotýká veřejných financí. Zde pak sílí tlak na prolomení důvěrnosti arbitráže i v případech, kdy tak stranami nebylo v rozhodčí smlouvě sjednáno.

Český Zákon o rozhodčím řízení ani jiný právní předpis nestanoví pro strany povinnost mlčenlivosti o průběhu řízení a informacích, které se během řízení dozvěděly. Z toho je nutno dovodit, že pokud mezi stranami není sjednáno jinak, není podle našeho platného práva přikázána důvěrnost rozhodčího řízení v tomto smyslu. Rozhodčí smlouva však může důvěrnost rozhodčího řízení stanovit.

6.6.3 Smluvní úprava odpovědnosti rozhodce za škodu

Otázka odpovědnosti rozhodce za škodu způsobenou porušením jeho povinností v rozhodčím řízení není dosud, až na výjimky, v naší odborné literatuře podrobněji řešena. Možná je tato situace způsobena i tím, že v této oblasti publikují především autoři, kteří jsou rozhodčímu řízení příznivě nakloněni, pokud nejde dokonce přímo o rozhodce, a kteří se vyhýbají, možná i podvědomě,

¹ Brněnské arbitrážní centrum [on line].2007 [cit. 2007-01-01]. Dostupné z <<http://www.arbitraznicentrum.cz>>

² TWEEDDALE, Andrew. Confidentiality in Arbitration and the Public Interest Exception [online]. 2005 [cit. 2005-11-16]. Dostupné z: <<http://www.kluwerlawonline.com/index.php>>

poukazování na stinné stránky výkonu funkce rozhodce. Stejně nejasnosti panují ohledně v praxi se stále častěji objevujících pokusů o smluvní omezení odpovědnosti rozhodce či vymezení podmínek, za kterých odpovědnost rozhodce vzniká. Rovněž neexistují žádná tuzemská soudní rozhodnutí, alespoň pokud je autorovi této práce známo, která by se touto otázkou zabývala. Lze očekávat, že tato situace se brzy výrazně změní. Vzhledem k omezenému rozsahu důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu soudem v režimu § 31 Zákona o rozhodčím řízení nezbývá straně, která považuje rozhodčí nález za nezákonný, jiná cesta k nápravě, než žaloba o náhradu škody rozhodcem.

Náhledy na tuto otázku se budou výrazně rozcházet v závislosti na tom, z které z výše uvedených teorií rozhodčího řízení budeme vycházet. Jak již bylo řečeno, zastánci teorie smluvní vycházejí z existence zvláštní smlouvy, která je mezi rozhodcem a stranami uzavřena přijetím funkce rozhodce a která stanoví rozhodci pro dané rozhodčí řízení povinnosti. Např. P. Raban v této souvislosti hovoří o smlouvě rozhodcovské.¹ K. Ružička, jako stoupenec teorie jurisdikční, tento názor kritizuje a uvádí: „Nedomnívám se, že i když strana jmenuje určitou osobu rozhodcem, že mezi nimi vzniká nějaký smluvní vztah. Nedovedu si představit, jakým způsobem by mohl uzavřít rozhodcovskou smlouvu rozhodce se stranou, která rozhodce nejmenovala, a proto musel být za ni jmenován oprávněnou osobou. A co předsedající rozhodce, ten také bude mít uzavřenu rozhodcovskou smlouvu? Se stranami nebo s rozhodci, kteří jej zvolili za předsedajícího rozhodce? Podle mého názoru zmíněná instrukce vztahu mezi stranami a rozhodci odporuje základnímu požadavku na nestrannost rozhodce, protože rozhodce, který je ve smluvním vztahu ke straně, nemůže být nestranný a nepodjatý.“²

Tato práce si nedává a ani si jistě nemůže dávat za cíl konečné rozhodnutí v otázce, která z teorií rozhodčího řízení je ta jediná pravá. Spíše se můžeme pokusit domyslet, kam dvě nejrozšířenější z těchto teorií, smluvní a jurisdikční, vedou v otázce existence a rozsahu odpovědnosti rozhodce za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím v rozhodčím řízení.

¹ RABAN, Přemysl. Odpovědnost rozhodce a rozhodčího soudu. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 1, str. 29

² RŮŽIČKA, Květoslav. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 5, str. 33

Vyjdeme-li z teorie smluvní, je situace jednodušší. Podle této teorie není arbitráž výkonem veřejné moci a spadá do oblasti práva smluvního; rozhodce má vůči stranám řadu povinností daných jednak Zákonem o rozhodčím řízení a dalšími právními normami, jednak rozhodčí smlouvou případně i další smlouvou uzavřenou mezi stranami podle § 19 zákona. Přijetím funkce rozhodce na sebe arbitr bere totiž povinnosti dané nejen právními normami, ale i ty, jenž pro něj stanovily strany v rozhodčí či jiné smlouvě. S porušením povinností je, jako v jakémkoli jiném případě, spojen vznik sankční odpovědnostní povinnosti. Vycházíme-li z teorie smluvní, je tedy rozhodce v plném rozsahu odpovědný stranám za škodu způsobenou jim vadami řízení i špatným hmotněprávním posouzením sporu. Toto je samozřejmě argument, který z pohledu rozhodců výrazně odrazuje od použití smluvní teorie na rozhodčí řízení podle našeho Zákona o rozhodčím řízení. Lze si představit, že při důsledném uplatňování tohoto principu by došlo k podstatnému omezení rozhodčího řízení na našem území nebo k neúměrnému zvýšení rozhodčích poplatků tak, aby odrazily míru rizika rozhodců. V rozhodčím řízení se řeší často obchodní spory té nejsložitější povahy. Na řešení takových problémů běžně nejsou v odborné literatuře totožné názory a judikatura ještě neexistuje. Představme si například situaci, kdy po vydání rozhodčího nálezu judikatura, třeba i sporná, v takové věci vznikne. Rozhodce by se pak jen těžko mohl bránit v řízení o náhradu škody, způsobené jeho nezákonným rozhodnutím, před státním soudem poukazem na to, že jeho rozhodnutí je více v souladu s hmotným právem než rozhodnutí Nejvyššího soudu. Následky, vzhledem k často obrovským hodnotám sporů projednávaných v rozhodčím řízení, by mohly být pro danou osobu bez nadsázky ničující.

K jiným závěrům dospějeme, vyjdeme-li z teorie jurisdikční, případně z teorie smíšené. Jurisdikční teorie vychází z toho, že rozhodce se stává dočasně veřejným funkcionářem a jeho činnost je dočasným výkonem funkce veřejné. Budeme-li považovat rozhodčí činnost za delegovaný výkon soudní činnosti a tedy výkon veřejné moci, pak tedy stát delegoval svoji moc na soukromou osobu a je, v rámci odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím

nebo nesprávným úředním postupem, za škodu způsobenou rozhodcem v rámci rozhodčího řízení odpovědný. Takovýto závěr je však podle mého názoru stěží udržitelný. Je nepředstavitelné, aby stát a daňový poplatníci měli nést náklady náhrad škod vzniklých v rozhodčím řízení. Tyto škody, jak již bylo řečeno, mohou být obrovské. Stát přitom nemá žádnou možnost činnost rozhodců kontrolovat či ovlivňovat, které osoby funkci rozhodce mohou vykonávat a které nikoli. Podle jurisdikční teorie by stát mohl požadovat po rozhodci pouze omezenou regresní úhradu podle shora uvedeného zákona, jako po osobě úřední.

Zvláštní přístup k této otázce se vyskytuje např. ve Spolkové republice Německo a opírá se o teorii smíšenou. Vychází se z toho, že na odpovědnost za škodu způsobenou nezákonným rozhodčím nálezem se německý zákon o úřední odpovědnosti nevztahuje, neboť rozhodci vykonávají státní rozhodovací moc nikoli na základě ustanovení v úřad veřejnou mocí, nýbrž následkem iniciativy stran. Tento zákon se však použije analogicky, neboť je třeba vycházet z toho, že „strany by nechtěly při uzavírání smlouvy rozhodcovské i rozhodčí vyšší míru odpovědnosti uložit rozhodci než státnímu soudci. Vůle rozhodce, jenž přijímal funkci, také nebyla zajisté jiná než ručit stejnou měrou jako soudce. Proto, byť se odpovědnost rozhodce neřídí ustanoveními o úřední odpovědnosti soudce, na základě ustanovení smlouvy, jež byla v této otázce výslovně neupravena, je odpovědnost rozhodce obdobná odpovědnosti soudce dle zvláštního předpisu.¹ V této otázce tedy vede smíšená teorie na rozdíl od teorie jurisdikční k závěru, že stát není odpovědný za škodu vzniklou porušením povinnosti rozhodce v rozhodčím řízení. Rozhodce sice odpovědný je, ale pouze omezeně, v míře v jaké odpovídá soudce. Obdobný přístup navrhuje uplatnit i u nás P. Raban.² Nicméně lze pochybovat, že bez zákonné opory je možno tímto způsobem postupovat. Bylo by samozřejmě vhodné, aby byl Zákon o rozhodčím řízení doplněn o otázku náhrady škody způsobené porušením povinnosti rozhodce v rozhodčím řízení, která by upravovala tuto otázku způsobem používaným v SRN

¹ RABAN, Přemysl. Odpovědnost rozhodce a rozhodčího soudu. *Bulletin advokacie*, 2003, č.1, str. 32

² tamtéž, str. 33

či obdobným; dokud se tak nestane musíme zřejmě dojít k závěru, že takový přístup nemá oporu v našem platném právu.

Rozhodci se snaží omezit svou odpovědnost tím, že požadují, aby strany do rozhodčích smluv zařazovali zvláštní ustanovení, která mají k takovému cíli vést. Autor této práce se při výkonu svého povolání setkal např. s následujícím ujednáním: „Smluvní strany se za účelem zajištění nestrannosti a neovlivnitelnosti rozhodce dohodly, že odpovědnost rozhodce za jeho rozhodovací činnost je vyloučena, pokud se nedopustí úmyslného porušení povinností, které je dle pravomocného rozsudku příslušného trestního soudu trestným činem.“ Je však otázkou, zda taková či obdobná ustanovení nejsou neplatná pro rozpor s § 574 odst. 2 Občanského zákoníku, tedy zda nejde o dohodu, kterou se někdo vzdává práv, jenž mu mohou teprve v budoucnu vzniknout. Proti takovému závěru lze argumentovat třeba tím, že rozhodčí smlouva má procesní povahu¹, tudíž se na ní ustanovení hmotněprávního předpisu nevztahují, nebo tím, že jde o dovolenou dohodu, která je v souladu s ustanovením § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení. Samozřejmě taková argumentace je velmi sporná a pouze budoucí judikatura či nová podrobnější právní úprava nám mohou dát definitivní odpovědi na otázky vznesené v této kapitole.

Odpovědnost rozhodce za škodu způsobenou porušením jeho povinností stanovených Zákonem o rozhodčím řízení a rozhodčí smlouvou bude nejčastěji spočívat v porušení ustanovení § 25 odst. 3 Zákona o rozhodčím řízení, tedy v nezákonném rozhodnutí, odporujícím hmotnému právu. Otázka odpovědnosti rozhodce za nezákonné rozhodnutí je stěžejním bodem této problematiky. Odpovědnost osoby vykonávající funkci rozhodce však může být dána porušením dalších ustanovení zákona o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Může jít například o porušení povinnosti vést řízení tak, aby byla poskytnuta stejná příležitost k uplatnění práv všem stranám (§ 19 odst. 3), o porušení mlčenlivosti (§ 6) nebo o vzdání se funkce rozhodce bez závažného důvodu (§ 5 odst. 3).

¹ MACUR, Josef. Rozhodčí řízení a výkon rozhodčích nálezů. *Právo a podnikání*, 1995, roč. 4, č. 4

Při řešení otázky odpovědnosti za škodu způsobenou porušením povinností rozhodce v rozhodčím řízení je zajímavé srovnat, jak je tato problematika řešena v zahraničí. Přístup použitý v SRN již byl popsán výše. V některých zemích common law, např. USA a Anglii, se hovoří až o imunitě rozhodce. Arbitr tedy nemůže být volán k zodpovědnosti za pochybení, které se dopustí při své rozhodovací činnosti. Tyto názory jsou však v poslední době i v těchto zemích podrobeny značné kritice.¹

De lege ferenda by bylo jistě velmi vhodné, aby tuto problematiku náš zákonodárce upravil. Nejvhodnější by zcela jistě byla úprava obdobná úpravě německé. Neboť z hlediska zajištění řádného fungování arbitráže není zřejmě vhodná ani plná odpovědnost rozhodce za škodu způsobenou při výkonu jeho funkce (stěží pak nalezneme osoby ochotné tuto funkci vykonávat) ani plná imunita (může vést k menší pečlivosti při vedení řízení a dokonce až k rozhodovací libovůli).

6.7 Smluvní úprava základních charakteristik řízení

Zákon o rozhodčím řízení dává stranám možnost zásadním způsobem ovlivnit celý charakter arbitráže. A to dvěma způsoby. Strany mají v první řadě možnost zvolit na místo zákonem dispozitivně stanoveného ústního projednávání věci formu řízení písemnou, bez ústního projednávání věci (§ 19 odst. 3). Dále zákon v § 25 odst. 3 upravuje možnou volbu mezi rozhodováním podle hmotného práva pro spor rozhodného nebo podle zásad spravedlnosti. To je samozřejmě možnost, jež nemá mimo arbitráž vůbec obdobu a až do přijetí dnešního Zákona o rozhodčím řízení nebyla našim právním řádem vůbec umožněna. Pomocí těchto dvou oprávnění mohou strany rozhodčí smlouvy podstatně ovlivnit povahu, rychlost a nákladnost rozhodčího řízení. Uvedené možnosti jsou poměrně hodně v praxi využívány a to zejména co se týká dohody o korespondenčním vedení

¹ TSAKATOURA, Anastasia. The Immunity of Arbitrators [online]. 2002 [cit. 2005-11-9]. Dostupné z: <<http://www.inter-lawyer.com/lex-e-scripta/articles/arbitrators-immunity.htm> >

sporu bez nutnosti svolávat jednání za osobní účasti stran. Takové řízení ad hoc, pokud probíhá jen před jedním rozhodcem, může být opravdu velmi rychlé – běžné je rozhodování do dvou měsíců od zahájení řízení. Nicméně strany musí vždy zvážit, zda je pro ně takové řízení přijatelné a to zvláště vzhledem k hodnotě konkrétního sporu.

6.7.1 Ústní jednání či rozhodování na základě písemných podkladů

Forma řízení, může být, pokud se tak strany dohodnou, písemná bez ústního projednávání věci, případně může být dojednáno, že ústní jednání může být nařízeno toliko tehdy, pokud to rozhodce bude považovat za vhodné (§ 19 odst. 3 Zákona o rozhodčím řízení). V jedné často uzavírané rozhodčí doložce je použita takováto formulace: „Strany se dohodly, že rozhodčí řízení se bude konat jen na základě písemných podkladů, které budou ve lhůtě stanovené rozhodcem tomuto doručeny stranami. Ústní jednání svolá rozhodce jen tehdy, bude-li to považovat za nezbytné k vydání rozhodnutí.“¹ Rozhodování pouze na základě písemných podkladů se v poslední době v praxi rozšiřuje. Takováto forma řízení umožňuje velmi rychlé rozhodování sporů při minimálních nákladech. Tato forma je vhodná zejména u jednoduchých obchodních sporů, tzv. sporů z nezaplacených faktur, nicméně klade značné požadavky na žalobce, který musí dbát na to, aby jak smlouva, tak dodací listy apod. existovaly v písemné formě, netrpěly žádnými právními vadami a byly podepsány k tomu oprávněnými osobami.

Řízení je vždy neveřejné. Neveřejnost řízení je stanovena přímo zákonem a strany se nemohou až na výjimky uvedené níže dohodnout odchylně. Za veřejnost je nutno považovat předem neznámý a blíže neurčitý okruh osob. Je pak otázkou, zda se souhlasem stran a rozhodce, mohou přihlížet ústnímu jednání ve věci i některé další osoby, např. studenti práv, koncipienti právních zástupců stran, další poradci stran atd., kteří v tomto smyslu charakter veřejnosti nemají. Zřejmě je možné se přiklonit ke kladné odpovědi v této věci. Taková dohoda však v praxi

¹ Všeobecné podmínky Českého Trianglu, a.s. pro prodej a dodání zboží. Ostrava: Český Triangl, 2003

nebývá obsažena v rozhodčí smlouvě, ale jde o dohodu učiněnou mezi zmíněnými osobami přímo u jednání. Podobný charakter má i tzv. svědecká konference, kdy jsou svědci účastni celému ústnímu jednání před rozhodcem či jeho podstatné části, včetně výsledku ostatních svědků.¹ Svědecká konference je poměrně častá v mezinárodní obchodní arbitráži a není vyloučeno i její použití v tuzemském rozhodčím řízení, zde by ale byla podmínkou příslušná dohoda stran. Úpravu výsledku svědků formou svědecké konference je příhodné zahrnout již přímo do rozhodčí smlouvy. Vhodná je zejména u odborně složitých sporů, např. při dodávce investičních celků atd.

6.7.2 Rozhodování dle práva a dle zásad spravedlnosti

Zákon o rozhodčím řízení v § 25 odst. 3 upravuje možnou volbu mezi rozhodováním podle hmotného práva pro spor rozhodného nebo podle zásad spravedlnosti. Druhou možnost podmiňuje zákon tím, že strany rozhodce k tomu výslovně pověřily. Tato možnost zásadně odlišuje rozhodčí řízení od řízení soudního; před obecnými soudy samozřejmě na základě zásad spravedlnosti není možné rozhodovat. Strany mohou pověřit rozhodce k rozhodování podle zásad spravedlnosti v rozhodčí smlouvě nebo v písemné dohodě dle § 19 Zákona o rozhodčím řízení.

Možnost rozhodovat na základě zásad spravedlnosti byla do českého práva převzata s účinností k 1. 1. 1995. Výklad slovního spojení „rozhodování podle zásad spravedlnosti“ však dosud není zcela ujasněn. Názory odborné literatury na tuto problematiku se různí. Tak P. Vrcha uvádí: „Možnost aplikace zásady spravedlnosti však nelze chápat tím způsobem, že bude přehlížena hmotněprávní úprava a rozhodce jemu napadlou rozhodčí věc rozhodne nahodile (rozhodovací libovůle).“¹ Rozhodce tak prý může překročit jen rigidní hmotněprávní úpravu, při jejímž důsledném naplnění by se konečné rozhodnutí v rozhodčím sporu mohlo

¹ HOWELL, David. Use of Experts in International Arbitration. [online]. 2005 [cit. 2006-01-15]. Dostupné z: <<http://www.fj.com>>

jevit jako nespravedlivé. Možnost aplikace této zásady je pak přirovnávána k moderačnímu právu soudu. Naopak podle K. Růžičky při tomto druhu rozhodování „rozhodci neaplikují žádný právní předpis, ale rozhodují pouze podle svého volného uvážení a vlastního právního citění“.² Obdobně A. Bělohávek, který však vidí omezení v tom, že rozhodce „nesmí překročit rámec zásad právního řádu a společenského zřízení v místě řízení, tj. nesmí překročit především rámec těch norem, na jejichž dodržování je nutno v každém případě trvat a které jsou označovány jako *ordre public*.“³ Vzhledem k nejasnosti názorů na šíři oprávnění rozhodce rozhodovat na základě zásad spravedlnosti a také vzhledem k nepředvídatelnosti takového rozhodování někteří autoři, jako například N. Rozehnalová,⁴ před touto volbou strany důrazně varují. Domnívám se, že v této otázce je možno přiklonit se spíše k názoru K. Růžičky a A. Bělohávka. Rozhodování dle zásad spravedlnosti může být v určitých případech pro účastníky řízení poměrně zajímavé. V takovýchto případech je však nutné, aby strany vybírali rozhodce s extrémní opatrností. Musí vybírat osobu, jejíž odborná i osobní pověst zaručuje, že nebude docházet k excesům v jejím rozhodování.

6.8 Možná smluvní úprava úvodního úseku arbitráže

Zákon o rozhodčím řízení dává stranám možnost upravit si v omezené míře rozhodčí smlouvou i vlastní průběh rozhodčího řízení. Některé úseky arbitráže lze přitom upravit dohodou stran více, jiné méně či téměř vůbec ne. V rámci tématu této práce se nyní pokusím na možnosti smluvních ujednání stran odchylných od zákonné úpravy upozornit a to v závislosti na úseku rozhodčího řízení, do kterého se promítají, a poukázat na jejich možné důsledky.

¹ VRCHA, Pavel. Rozhodčí řízení „ad hoc“. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 6, str. 42

² RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 1. vyd. Dobrá voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-51-1, str. 115

³ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-629-8, str. 206

⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002. ISBN 80-86395-41-3, str. 140

6.8.1 Ujednání ohledně podání žaloby

Rozhodčí smlouvy v současné praxi upravují někdy i otázku osoby, ke které se podává rozhodčí žaloba. Je však otázkou, zda zákon vůbec svěřuje stranám možnost takovouto otázku upravit.

Rozhodčí řízení se zahajuje žalobou a je zahájeno dnem, kdy žaloba došla rozhodci. V rozhodčím řízení ad hoc se žaloba podává předsedajícímu rozhodci, pokud je určen nebo jmenován. Není-li předsedající rozhodce dosud určen nebo jmenován, žaloba se podává kterémukoliv určenému nebo jmenovanému rozhodci. Má-li spor rozhodovat pouze jeden rozhodce, podává se žaloba pochopitelně tomuto rozhodci.

V praxi rozhodčí smlouvy často upravují místo, kam lze rozhodčí žalobu rozhodci doručit výslovně. Vždy je přitom nutno vycházet z výlučné odpovědnosti žalobce za řádné doručení do místa, kam lze v souladu s rozhodčí smlouvou a § 14 Zákona o rozhodčím řízení doručovat tak, aby toto doručení mělo účinek zahájení řízení. Proto nelze tuto otázku podceňovat a je nutné se jí zabývat už v okamžiku uzavírání rozhodčí doložky či smlouvy o rozhodci. Funkci rozhodce vykonávají velmi často advokáti. V praxi se často řeší otázka, zda je jim možno doručovat na adresu jejich profesního sídla (místa podnikání), když je běžné, že adresu svého bydliště advokáti nesdělují a požadují doručování do sídla. Lze se domnívat, že doručení žaloby rozhodci – advokátovi na adresu jeho sídla nic nebrání, z adresy na zásilce však musí jednoznačně vyplývat, že je určena dané osobě jako rozhodci nikoli jako advokátovi. Tím bude dán např. i jiný způsob doručování prostřednictvím České pošty, která jinak advokátům doručuje obdobným způsobem jako právnické osobě.

Možnost náhradního doručení žaloby rozhodci musíme vyloučit a to i v případě, kdy by takovou možnost upravovala rozhodčí smlouva. Na doručování žaloby rozhodci jistě nelze podpůrně použít příslušná ustanovení Občanského soudního řádu o doručování fyzické osobě, neboť takové doručení nemá účinky

jen vůči rozhodci, ale i vůči třetím osobám (mimo jiné důsledky pro preklusivní a promlčecí lhůty). Může se stát, že rozhodce odjede v době podání na dovolenou či bude léčen v nemocnici a nebude tedy moci žalobu v místě svého bydliště převzít. Pokud bude žalobce podání doručovat poštou, dozví se o této skutečnosti až dodatečně po vrácení neúspěšně doručované a na určitý čas uložené doporučené zásilky. Tato situace může být pro žalobce, zvláště podává-li žalobu ke konci promlčecí či preklusivní lhůty, značně nebezpečná. Žalobce by se měl vždy přesvědčit, například telefonickým dotazem, zda je rozhodce v doručovacím místě přítomen a případně přijmout odpovídající opatření. Na uvedené problémy praxe reaguje vysokým procentem žalob doručovaných osobně oproti potvrzení převzetí. Pokud pak na takový postup často reagují žalovaní vznesením námítky podjatosti, kdy jsou z daného osobního setkání rozhodce s žalobcem odvozovány nadstandardní vztahy mezi uvedenými osobami, které je dle žalovaných nutno považovat za okolnosti, které můžou vzbudit oprávněné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce (§ 8 Zákona o rozhodčím řízení), je nutné takové námítky, právě s poukazem na rizika spojená s doručováním žaloby poštou, odmítnout.

Zdánlivě jednoznačně je zahájení rozhodčího řízení upraveno v § 14 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení: „Rozhodčí řízení se zahajuje žalobou a je zahájeno dnem, kdy žaloba došla ... rozhodci ... Podání žaloby má tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci podána žaloba u soudu.“

Podání rozhodčí žaloby má především hmotněprávní účinky. Nejdůležitějším následkem je stavění běhu prekluzivních a zejména promlčecích lhůt. Podle §112 Občanského zákoníku: „Uplatní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje, promlčecí doba od tohoto uplatnění po dobu řízení neběží.“ Z procesního hlediska je pak důležité, že zahájení rozhodčího řízení nezakládá překážku litispendence. Problematika možného střetu rozhodčího řízení a řízení před státními soudy je upravena v § 106 Občanského soudního řádu tak, že zde vzniká překážka pro zahájení řízení před státními soudy již uzavřením rozhodčí smlouvy. Tato překážka má za následek zastavení zahájeného řízení před státním

soudem, to však za podmínky, že je uzavření rozhodčí smlouvy namítnuto při prvním úkonu ve věci a dále, že zde není některá z okolností předvídaných ustanovením § 106 odst. 1 Občanského soudního řádu.

Promlčecí či preklusivní lhůty u zažalovaného nároku se staví a rozhodčí řízení začíná dnem, kdy žaloba došla rozhodci, potud se zdá vše jasné. Problémy však nastanou, srovnáme-li tuto úpravu s úpravou ustanovení rozhodce do funkce.

Podle ustanovení § 7 Zákona o rozhodčím řízení je rozhodce buď určen rozhodčí smlouvou nebo jmenován stranami. Rozhodce může být určen rozhodčí smlouvou i nepřímou, například jak je v praxi obvyklé tak, že rozhodčí smlouva popisuje proces ustanovení rozhodce – jeho jmenování jinou osobou (tzv. appointing authority). V posledně uvedeném případě tedy dochází k tomu, že rozhodce není jmenován (tedy jmenován stranou sporu), ale nepřímou určen rozhodčí smlouvou (vlastně jmenován, ale osobou odlišnou od stran, označenou v rozhodčí smlouvě). Situace se dále komplikuje v případě rozhodčích doložek vydaných některými rozhodčími centry tím, že žaloby jsou podávány přímo v takové doložce označenému rozhodčímu centru.¹ Žaloba pak v souladu s rozhodčí doložkou obsahuje žádost o jmenování rozhodce příslušným rozhodčím centrem. Teprve po doručení žaloby dojde tedy k určení osoby rozhodce rozhodčím centrem, následně je této osobě žaloba předána. Mezi doručením žaloby rozhodčímu centru a předáním žaloby rozhodci pak zpravidla uplyne několik dní. Otázkou, která je v této souvislosti velmi důležitá, je, zda se rozhodce stává rozhodcem okamžikem, kdy je stranami za rozhodce určen či jmenován, nebo po přijetí funkce rozhodce či až okamžikem, kdy je oběma stranám, či alespoň žalobci, doručeno písemné přijetí funkce rozhodce.

Podle způsobu ustanovení rozhodce můžeme v praxi rozlišovat např. následující situace:

1 / Rozhodce je v souladu s rozhodčí smlouvou jmenován a to samostatným právním úkonem. V praxi bude jmenování rozhodci doručeno

¹ Jednací řád rozhodčího řízení Asociace pro rozhodčí řízení /on line/.2003 /cit. 2004-09-21/. Dostupné z <http://www.asrr.cz/oasociaci-if.html>; Rozhodčí řád Sdružení rozhodců, s.r.o. /on line/.2002, poslední revize 18.11.2002 /cit. 2004-09-21/. Dostupné z <http://www.sdruzeni-rozhodcu.cz/rozhrad.html>

zpravidla doporučeným dopisem s potvrzením o doručení (dodejkou). Poté co se žalobce přesvědčí, že rozhodce jmenování převzal, či dokonce až poté co je mu doručeno písemné přijetí funkce rozhodce, podá u rozhodce žalobu.

2 / Rozhodce je přímo určen rozhodčí smlouvou. Žalobce může postupovat tak, že mu toto určení oznámí (pokud by rozhodce o něm nebyl zpraven již dříve) a vyzve jej k přijetí funkce rozhodce. Teprve poté, co obdrží písemné přijetí funkce rozhodce, podá žalobu. Žalobce může ovšem postupovat i tak, že žalobu podá přímo určenému rozhodci. Je otázkou, jak pohlížet na takové podání v případě, kdy rozhodce funkci odmítne, či zůstane nečinný a nedojde k písemnému přijetí funkce rozhodce.

3 / Rozhodce může být určen rozhodčí smlouvou nepřímo, zejména tedy tak, že určitá nestranná osoba je oprávněna jej jmenovat do funkce v případě vzniku sporu. Žalobce může postupovat tak, že vyzve osobu zmocněnou rozhodčí smlouvou k určení rozhodce, aby tak učinila. Vyčká až bude rozhodce ustanoven a osoba rozhodce mu bude oznámena a pak může postupovat způsobem popsáním v předchozím odstavci. V praxi se však, pokud je osobou zmocněnou rozhodčí smlouvou k určení rozhodce rozhodčí centrum, postupuje zpravidla tak, že žalobce v takových případech podá rozhodčí žalobu přímo rozhodčímu centru. Žaloba pak v souladu s rozhodčí smlouvou obsahuje žádost o jmenování rozhodce příslušným rozhodčím centrem. Po určení rozhodce rozhodčím centrem je arbitrovi žaloba centrem předána.

Otázkou je, zda podání žaloby osobě, která dosud není rozhodcem, případně rozhodčímu centru, bude mít za následek zahájení rozhodčího řízení a v jakém okamžiku bude toto rozhodčí řízení zahájeno. Dále je otázkou, kterým okamžikem se určitá osoba rozhodcem stává. Zda je to okamžikem jejího jmenování či určení či až okamžikem přijetí funkce rozhodce?

Nejprve se pokusme odpovědět na druhou otázku. Ustanovení § 5 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení praví: „Nikdo není povinen přijmout funkci rozhodce. Pokud však tuto funkci přijme, je povinen vykonávat ji ...“ Z uvedeného textu tedy vyplývá, že určitá osoba je povinna vykonávat funkci rozhodce až od

okamžiku přijetí této funkce. Pomocí logického výkladu dojdeme k závěru, že je-li rozhodcem ten, kdo je oprávněn a zároveň i povinen vykonávat funkci rozhodce a povinnost vykonávat funkci rozhodce vzniká až přijetím funkce, pak potenciální rozhodce se stává rozhodcem až v okamžiku, kdy přijme písemně funkci rozhodce. Aby měla žaloba tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci podána u soudu (§ 14 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení) je tedy nutné, aby byla podána u osoby, která přijala funkci rozhodce. Je však třeba dále zkoumat, co se stane v případě, že je žaloba podána u osoby, jenž ještě funkci rozhodce nepřijala. Doručení žaloby této osobě nemá za následek zahájení rozhodčího řízení. Dojde však k jeho zahájení později, v okamžiku, kdy rozhodce svou funkci přijme? Nebo okolnost, že žaloba byla podána u osoby, která ještě není rozhodcem, nelze zhojit?

Touto otázkou se, pokud je autorovi této práce známo, dosud naše odborná literatura podrobně nezabývala. Praxe je pak rozštěpena na dvě přibližně stejné části. První část praxe vychází z toho, že jmenování rozhodce ad hoc není možné provést v žalobě samé, ale je nutné je provést ještě před podáním žaloby u rozhodce a je zapotřebí, aby byl rozhodce nejprve jmenován a písemně přijal svou funkci a teprve poté je možno u něj podat žalobu.

Druhá část praxe pak vychází z toho, že lze oba dva úkony spojit, to jak v případě jmenování rozhodce stranami, tak v případě jeho určení třetí osobou. Podle těchto názorů, jestliže je rozhodce určen rozhodčí smlouvou nepřímo, například tak že jej jmenuje určité rozhodčí centrum, pak lze spojit výzvu rozhodčímu centru k jmenování rozhodce a žalobu podávanou na adresu rozhodčího centra. Zde praxe argumentuje zejména tím, že teprve prostudováním žaloby zjistí rozhodce okolnosti daného případu, ze kterých vyvodí, zda je vůbec v daném případě ochoten funkci přijmout, či zda není v takové věci podjatým. Ustanovení § 8 Zákona o rozhodčím řízení totiž uvádí, že: „Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.“ a předpokládá tedy

první přezkum okolností daného případu z hlediska podjatosti již před přijetím funkce rozhodce.

Na daný problém je však třeba dívat se i optikou § 31 Zákona o rozhodčím řízení upravujícího důvody pro zrušení rozhodčího nálezu. Lze si položit otázku, zda bude možné zrušit rozhodčí nález, vydaný na základě rozhodčí žaloby doručené osobě, která dosud nepřijala funkci arbitra, učinila tak však následně. Po prostudování § 31 vyjmenovávajícího důvody zrušení rozhodčího nálezu zjistíme, že jediný důvod, pod který bychom se mohli pokusit popsanou situaci podřadit, je důvod uvedený pod písmenem c) tohoto ustanovení: „ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování nebo neměl způsobilost být rozhodcem“. Nicméně v našem případě nejde o osobu rozhodce, která by nebyla k rozhodování povolána, jde o „potencionálního“ rozhodce, který k výkonu této funkce povolán je, nicméně ji v okamžiku doručení žaloby ještě nepřijal. Tento důvod pro zrušení rozhodčího nálezu a zřejmě ani žádný důvod jiný nelze na tento případ použít. Na základě uvedeného lze dospět k závěru, že nález, vydaný na základě rozhodčí žaloby doručené osobě, která v době doručení ještě nepřijala funkci arbitra, učinila to však vzápětí po doručení žaloby, nelze zrušit. Právě tato skutečnost bude mít pro praxi největší význam. Nicméně konečné řešení uvedených problémů může dát jen vznik příslušné judikatury nebo nová podrobnější právní úprava dané problematiky.

V souvislosti s vymezením přesného okamžiku, kdy se určitá osoba stává rozhodcem, je možno si klást otázku, jakou povahu má písemné přijetí funkce rozhodce upravené v § 5 Zákona o rozhodčím řízení. Jde o úkon vůči stranám nebo postačí pouhé založení písemného přijetí do spisu, přesněji mezi „listiny prokazující průběh rozhodčího řízení“ upravené § 29 Zákona o rozhodčím řízení? Zákon v § 5 odst. 2 hovoří o tom, že: „přijetí funkce rozhodce musí být písemné“. Zákon neupravuje povinnost písemné přijetí stranám doručit. Proto je možno přiklánět se k názoru, že není zapotřebí, aby k přijetí došlo úkonem adresovaným stranám, ale jedná se skutečně jen o vyhotovení a založení písemného přijetí funkce do spisové dokumentace. Takového výkladu se drží značná část současné

praxe. Rozhodnutí o přijetí funkce rozhodce může být stranám oznámeno jinou formou, případně v praxi někdy ani straně žalované oznamováno není s tím, že může být dáno na vědomí i mlčky, tak že rozhodce začne ve věci konat. Někteří autoři komentářové literatury kladou na podobu přijetí funkce rozhodce ještě menší nároky. Tak J. Mothejzíková uvádí: „Pro dodržení písemné formy přijetí funkce rozhodce může však být postačující např. i úkon, kdy rozhodce potvrdí svým podpisem převzetí písemností ve sporu, na jejichž základě má spor rozhodovat, pakliže je mu v té době již známo, že ho strana, resp. strany sporu rozhodcem jmenovaly, resp. řádně jmenovaní rozhodci jej zvolili předsedou senátu.“¹ Tento názor je ovšem minimálně sporný. Písemné potvrzení převzetí určitého dokumentu lze těžko pomocí nějakého rozšiřujícího vykladu chápat jako něco víc, než pouze zase jako písemné potvrzení převzetí dokumentu.

6.8.2 Náležitosti žaloby

Názory odborné veřejnosti na možnost úpravy náležitostí žaloby stranami v rozhodčí smlouvě se různí, někteří autoři s touto možností souhlasí, jiní ji odmítají. Nemyslím si, že by bylo v rozporu se Zákonem o rozhodčím řízení sjednání nějakých dalších náležitostí žaloby, či jejich příloh, které může být pro konkrétní řízení užitečné. Oproti řízení před soudem bude vždy vhodné uvést v žalobě též, jak byla založena pravomoc rozhodce či rozhodců - pokud má rozhodovat vícečlenný rozhodčí senát, zda a kým byl jmenován rozhodce, ke kterému je žaloba podávána, uvést místo řízení, jestliže bylo v rozhodčí smlouvě sjednáno. Přílohou žaloby musí být smlouva o rozhodci či smlouva hlavní, jejíž součástí je rozhodčí doložka. Obvykle rozhodci vyžadují, aby přílohou rozhodčí žaloby byla rozhodčí smlouva v originále, či alespoň v úředně ověřené kopii. Nelze doporučit, aby si strany v rozhodčí smlouvě sjednaly opak, tzn. že stačí její

¹ MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996. ISBN 80-7179-034-6, str. 31

předložení v kopii, to by pak mohlo vnést do arbitráže značný prvek nejistoty. Případně vést i k tomu, že osoba určená či jmenovaná za rozhodce přijetí funkce odmítne. Pokud strany výjimečně uzavřely po uzavření rozhodčí smlouvy i zvláštní dohodu dle § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení, je samozřejmě nutno ji rozhodci předložit také. Platí zde obdobně to, co bylo řečeno o rozhodčí smlouvě. Rozhodčí smlouva by měla stanovit, že přílohou žaloby musí být dále veškeré listiny, které žalobce navrhuje jako důkazní prostředky. To platí zvláště, jde-li o rozhodčí řízení, které má být prováděno jen na základě písemných podkladů předložených stranami, bez ústního jednání ve věci.

Náležitosti žaloby Zákon o rozhodčím řízení neupravuje. Pokud tuto otázku neupravuje ani rozhodčí smlouva, bude nutné přiměřené použití ustanovení Občanského soudního řádu, zejména jeho § 79.

V oblasti mezinárodní obchodní arbitráže je zvykem, aby veškeré listinné důkazy, které jsou přílohou žaloby, byly očíslovány a přílohou žaloby byl i jejich seznam. Další přílohou je pak chronologický přehled událostí, jež vedly ke vzniku sporu. Toto je možné důrazně doporučit i pro oblast vnitrostátní arbitráže a to zejména u složitých obchodních sporů. Tuto úpravu pak lze sjednat v rozhodčí smlouvě.

6.9 Smluvní ujednání týkající se dalšího průběhu arbitráže

Pro žalobní odpověď žalované strany i pro další úkony účastníků činěné na základě výzvy rozhodce může rozhodčí smlouva stanovit přiměřené lhůty. Délka takových lhůt Zákonem o rozhodčím řízení stanovena není, může být však stanovena rozhodčí smlouvou či smlouvou dle § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení. Pokud tomu tak není určí ji předsedající rozhodce v případě rozhodčího senátu (§ 19 odst. 1 zákona) nebo jediný rozhodce (§ 19 odst. 2). Při stanovení lhůty pro vyjádření k žalobě je třeba vyjít jednak z toho, že pro rozhodčí řízení jsou příznačné lhůty kratší než v řízení soudním, což strany svým rozhodnutím pro řešení svého sporu před rozhodcem musely vzít na vědomí, jednak i z toho, že

příliš krátká lhůta pro vyjádření by znamenala, že žalovanému nebude poskytnuta stejná příležitost k uplatnění jeho práv, jak to výslovně požaduje § 19 odst. 2 a § 31 písm. e) Zákona o rozhodčím řízení.

Postup, kterým mají rozhodci vést řízení, může být dohodnut v rozhodčí smlouvě či dohodě podle § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení. Zákon o rozhodčím řízení však pamatuje i na v praxi zcela jistě převažující situaci, kdy strany další postup, kterým mají rozhodci vést řízení, nesjednaly. V případě neexistence určité úpravy v takové dohodě vede rozhodce rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav ve věci. Přiměřeně se použijí i ustanovení Občanského soudního řádu (§ 30 Zákona o rozhodčím řízení). Výklad posledně uvedeného ustanovení se v naší odborné literatuře velmi různí. V současné době převažuje názor, že „použití ustanovení občanského soudního řádu má být přiměřené, tj. má se jeho institutů využívat přiměřeně zásadám rozhodčího řízení.“¹

Jednacím jazykem rozhodčího řízení se Zákon o rozhodčím řízení výslovně nezabývá. Pokud řízení probíhá na území České republiky, je jednacím jazykem čeština, pokud si strany nedohodnou jinak. Strany se mohou samozřejmě v rozhodčí smlouvě či samostatné dohodě podle § 19 odst. 1 zákona dohodnout jinak; běžné jsou v současné době dohody o vedení řízení v jazyce anglickém. Dohody o vedení rozhodčího řízení v cizím jazyce se totiž objevují i v případě vnitrostátních řízení, typicky v případech sporů mezi českými obchodními společnostmi, jejichž akcionáři či společníci, případně i statutární orgány mají cizí státní příslušnost.

V oblasti mezinárodní obchodní arbitráže je někdy postupováno tak, že se po zahájení sporu přistoupí k vypracování tzv. Terms of Reference. Jde o dokument, který rozhodce zpracuje za součinnosti stran před jednáním ve věci, v němž jsou vymezeny otázky sporné i nesporné, zvláště je pak řešena otázka důkazů, jejichž provedení je v dané věci nutné a základní otázky dalšího potupu

¹ RABAN, Přemysl. Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. *Právní rádce*, 2005, roč. 14, č. 11, str. 8

v řízení.¹ Je zjevné, že takovýto postup v případě, že má být ve věci konáno ústní jednání, značně zjednoduší a zrychlí postup v řízení. Proto jej lze bez dalšího doporučit i pro vnitrostátní rozhodčí řízení ad hoc, pokud se mají projednávat případy složitější na dokazování ve věci. Nicméně je potřeba, aby byl tento postup řízení dohodnut již v rozhodčí smlouvě. V opačném případě by se na tomto postupu musely strany dohodnout po zahájení rozhodčího řízení, což již není moc pravděpodobné.

6.10 Rozhodčí smlouva a doručování

Otázka možné úpravy doručování písemného přijetí funkce rozhodce, výzvy k žalobní odpovědi, rozhodčích nálezů a jiných písemností rozhodcem stranám v rozhodčí smlouvě, je natolik důležitá, že si zasluhuje samostatnou kapitolu této práce. Pro praxi vnitrostátního rozhodčího řízení ad hoc má totiž klíčový význam, zda si strany v rozhodčí smlouvě mohou dohodnout náležitosti a podmínky doručování, a tím arbitráž rozhodujícím způsobem urychlit, nebo jsou vázány úpravou doručování obsaženou v Občanském soudním řádu. V naší odborné literatuře je zatím velice zřídka řešena otázka, zda je možné blíže upravit otázku doručování v rozhodčí smlouvě, případně v dohodě o postupu, kterým mají rozhodci vést řízení uzavřené mimo rozhodčí smlouvu.

Krajský soud v Ostravě vyložil v jednom svém rozhodnutí ustanovení § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení právě ve vztahu k problematice doručování poměrně úzce. Podle jeho výkladu: „Pojem postup vedení řízení bude zahrnovat jak dohodnuté postupy, tak i rozhodnutí rozhodce, a to obdobně jako je tomu v občanském soudním řízení (stov. např. § 170 odst. 2 o.s.ř., podle něhož usnesením, kterým se upravuje vedení řízení, není soud vázán). Pod postupy vedení řízení, u nichž je přípustná dohoda stran, by tak dle názoru odvolacího soudu měl patřit např. způsob provádění důkazů, jazyk, v němž bude řízení vedeno a

¹ International Chamber of Commerce Arbitration Rules [on line].1998, poslední revize 2005 [cit. 2005-10-24]. Dostupné z <<http://www.jus.uio.no/lm/icc.arbitration.rules.1998/18>>

místo řízení. Dohoda stran rozhodčí smlouvy, dle které by se za řádné doručení považovalo doručení na adresu uvedenou ve smlouvě, a to bez ohledu na to, zda se adresát (fyzická osoba) v místě doručení zdržuje či nikoliv, je v rozporu s ust. § 46 odst. 4 občanského soudního řádu (ve spojení s § 30 zák. č. 216/1994 Sb.) upravujícím náhradní doručení a jde o dohodu v tomto rozsahu neplatnou. Z takovéto dohody o doručování tedy nelze vycházet.“¹ Krajský soud v Ostravě se vyjádřil rovněž ke vztahu ustanovení § 19 Zákona o rozhodčím řízení k § 13 tohoto zákona a dospěl k závěru, že rozsah přípustné dohody podle § 19 odst. 1 je omezený na „postup, kterým mají rozhodci vést řízení“, je již při porovnání s formulací použitou v ustanovení § 13 odst. 2 jiný (užší), když dle tohoto posledně zmiňovaného ustanovení „statuty a řády mohou též určit způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců“. Obdobný výklad příslušných ustanovení Zákona o rozhodčím řízení není v soudní praxi stále naneštěstí vzácným jevem.

Popsané výkladové stanovisko výslovně neuvádí, jaké výkladové metody a argumenty byly soudem použity. Nicméně provedením jakéhosi „výkladu výkladu“, můžeme použité metody a argumenty alespoň částečně odhalit. Krajský soud v Ostravě ve svém rozhodnutí vychází zřejmě zejména z výkladu systematického, když vykládá předmětný § 19 odst. 1 ve spojení s § 13 Zákona o rozhodčím řízení, kde porovnává slovní spojení „postup, kterým mají rozhodci vést řízení“ a „způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců“. Dospívá k závěru, že „způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců“ je formulací širší než je „postup, kterým mají rozhodci vést řízení“ s tím, že první formulace umožňuje úpravu doručování odchýlnou od Občanského soudního řádu, druhá nikoliv. Dále provádí opět systematický výklad § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení k § 171 Občanského soudního řádu, kde ztotožňuje formulace „postup,

¹ Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 11. 2004 č.j. 9 Co 1312/2004-66

kterým mají rozhodci vést řízení“ a „vedení řízení“, o kterém dle § 170 odst. 2 Občanského soudního řádu rozhoduje soud usnesením. Ustanovení § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení je pak vykládáno v souladu s výkladem, který „vedení řízení“ v § 170 odst. 2 Občanského soudního řádu udělila judikatura (Občanský soudní řád tento pojem nedefinuje).

Oproti uvedenému výkladu můžeme vznést řadu námitek. Především použití srovnání s ustanovením § 170 odst. 2 Občanského soudního řádu poměrně pokulhává, neboť jedno ze základních pravidel jazykového výkladu praví, že definice obsažené v jednom normativním právním aktu nelze automaticky aplikovat na texty jiných normativních právních aktů. Předmětné slovní spojení „vedení řízení“ není navíc v Občanském soudním řádu ani definováno; vymezení podává pouze komentářová literatura (zde jde samozřejmě o výklad nezávazný) a tento výklad je zásadně ovlivněn celkovým kontextem tohoto ustanovení, kdy se zde hovoří o zvláštním typu usnesení soudu, kterým se upravuje vedení řízení. To je samozřejmě něco zcela odlišného od „dohody stran sporu o postupu v řízení“. Naopak ovšem můžeme „postup, kterým mají rozhodci vést řízení“ přirovnat k běžné definici občanského procesu, chápaného „jako postup soudu, stran a dalších zúčastněných subjektů při projednávání a rozhodování soukromoprávních sporů orgány výkonu soudnictví.“¹

Při výkladu § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení, který hovoří o dohodě stran o postupu v řízení, je zřejmě nutné provádět výklad systematický vzhledem k dalším ustanovením tohoto zákona, které se této problematice nějakým způsobem dotýkají. Podle § 13 odst. 1 „Statuty a řády mohou též určit způsob řízení a rozhodování ... stálého rozhodčího soudu a rozhodců ...“. „Otázky řízení mohou být rozhodnuty předsedajícím rozhodcem, jestliže k tomu byl zmocněn stranami nebo všemi rozhodci.“ (§ 19 odst. 1). „Není-li uzavřena dohoda podle odstavce 1, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný.“ (§ 19 odst. 2 věta první). Z uvedeného vyplývá, že zákon hovoří při určení postupu v řízení o dohodě stran přímo upravující postup v řízení (postup, kterým mají

¹ STAVINHOVÁ, Jaruška. *Občanské právo procesní. Řízení nalézací*. 1. vyd.. Brno: IURIDICA BRUNENSIS, 1996. ISBN 80-85964-25-2, str. 70

rozhodci vést řízení) , o rozhodčím řádu stálého rozhodčího soudu, o rozhodnutí předsedajícího rozhodce zmocněného k rozhodnutí otázek řízení dohodou stran, a o rozhodnutí předsedajícího rozhodce zmocněného k rozhodnutí otázek řízení rozhodci (v případě rozhodování rozhodčího senátu).

Jazykový výklad „dohody o postupu, kterým mají rozhodci vést řízení“ nás vede k závěru, že příslušné ustanovení zákona hovoří přímo o „postupu v řízení“, neboť nepůjde jen o postup rozhodců, formulace „postup, kterým mají rozhodci vést řízení“ nasvědčuje tomu, že jde i o úpravu postupu stran. Zkráceně tedy můžeme uvést, že Zákon o rozhodčím řízení používá termíny „postup v řízení“, „způsob řízení“ a „otázky řízení“. Je otázkou, zda tyto pojmy znamenají něco rozdílného a nebo se setkáváme se známým nedostatkem českého práva, vznikajícího v devadesátých letech minulého století, spočívajícím v používání různých termínů pro stejný právní jev. Postup v řízení je z těchto termínů nejjasnější. Jak uvádí N. Rozehnalová, „zjevně nejdál od postupu řízení je „způsob řízení“. Logicky se však musí jednat o totéž, tj. souhrn pravidel určujících procesní postup rozhodců od okamžiku jejich ustavení do okamžiku ukončení řízení před nimi“.¹ Takovýto výklad by vedl k závěru, že okruh otázek, které mohou strany upravit dohodou podle § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení je poměrně široký a odpovídá rozsahu otázek, které mohou být v rámci řádů stálých rozhodčích soudů řazeny pod „způsob řízení“ (§ 13 tohoto zákona), tzn. že se ustanovení § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení vztahuje např. i na otázky doručování. Obecně můžeme říci, že smluvní volnost stran při dohodě o postupu v rozhodčím řízení je ohraničena zejména ustanovením § 31 Zákona o rozhodčím řízení stanovícím požadavky, s jejichž nedodržením je spojeno zrušení rozhodčího nálezu.

Odpověď na shora nastíněnou otázku možnosti smluvní úpravy doručování v rozhodčím řízení přinese až ustálení soudní praxe. Avšak již teď se začíná prosazovat tendence umožnit taková ujednání v rozhodčí smlouvě, která je rozhodně pro praxi rozhodčího řízení přínosem.

¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002. ISBN 80-86395-41-3, str. 124

6.11 Ujednání dotýkající se ukončení arbitráže

Rozhodčí smlouvy do fáze ukončení arbitráže mohou zasáhnou v několika podstatných bodech. Jedná se o možnost sjednání přezkoumání rozhodčího nálezu a sjednání absence odůvodnění nálezu. V praxi se pak objevují smluvní úpravy týkající se možnosti vydat v daném rozhodčím řízení platební rozkaz a zvláštní úpravy doručování rozhodčích nálezů.

Rozhodčí smlouva může obsahovat ujednání o přezkoumání rozhodčího nálezu, pokud tak neučiní, je řízení ze zákona jednoinstanční. Strany se mohou domluvit na přezkoumání rozhodčího nálezu (§ 27 Zákona o rozhodčím řízení) jiným rozhodcem či rozhodčím senátem. Nestanoví-li rozhodčí smlouva jinak, musí být žádost o přezkoumání zaslána druhé straně do 30 dnů ode dne, kdy byl straně žádající o přezkoumání doručen rozhodčí nález. V praxi se této možnosti téměř nevyužívá. Jednou ze základních výhod rozhodčího řízení je jeho rychlost a tato přednost by byla připuštěním přezkumu rozhodčích nálezů značně oslabena.

Rozhodčí nález přezkoumávají zase rozhodci nikoli obecný soud. Výsledkem přezkoumání bude vydání rozhodnutí ve formě rozhodčího nálezu, kterým rozhodci přezkoumaný rozhodčí nález potvrdí nebo změní. Vzhledem k tomu, že rozhodci mají v rozhodčím řízení vždy postavení soukromých osob, není jim právními předpisy poskytnuto právo zrušit rozhodčí nález.¹

Zákon o rozhodčím řízení hovoří o možnosti stran dohodnout se na přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci v rozhodčí smlouvě. Taková dohoda musí být tedy zakotvena přímo v rozhodčí smlouvě, nikoli např. v jiné dohodě o postupu v řízení dle § 19 Zákona o rozhodčím řízení. Pokud by se strany chtěly dohodnout na možnosti přezkumu rozhodčí smlouvy dodatečně, musely by tak učinit formou změny rozhodčí smlouvy.

Rozhodčí nález musí být usnesen většinou rozhodců, musí být určitý a musí obsahovat odůvodnění, ledaže se strany dohodly, že odůvodnění není třeba. V odůvodnění rozhodčího nálezu by měl rozhodce srozumitelně reprodukovat nejen

¹ RŮŽIČKA, Květoslav. Odvolání v rozhodčím řízení. *Právní praxe v podnikání*, 2000, roč. 9, č.4, s. 11-16

svůj postup při zjišťování skutkového stavu a následně právního základu rozhodnuté věci, ale měl by rovněž přesvědčivě vyložit, proč případně z jiných důkazů, které byly před ním provedeny, nevycházel. Tedy v čem tkví jejich nevěrohodnost, snížená důkazní síla apod. V odůvodnění by se měl vypořádat i s právní argumentací neúspěšné strany.

Jak již bylo uvedeno výše, strany nemusí na vyhotovení odůvodnění rozhodčího nálezu trvat. To je dnes typické zejména pro řízení o menších částkách. Sjednání absence odůvodnění rozhodčího nálezu je typické pro vzorové rozhodčí doložky vydávané renomovanými rozhodci, kteří na použití své rozhodčí doložky váží přijetí funkce rozhodce v daném sporu, nebo pro rozhodčí smlouvy, které jsou tvořeny stranami na základě konzultace stran s potencionálním rozhodcem. Rozhodci v praxi požadují takovouto úpravu pokud strany sporu vyvíjí tlak na nižší odměnu rozhodce, než je běžné.

Rozhodčí řízení může být ukončeno buď vydáním rozhodčího nálezu, nebo vydáním usnesení v případech, kdy se rozhodčí nálezy nevydává, např. při zastavení rozhodčího řízení. Možné je samozřejmě i smírné vyřešení sporu. Jestliže strany projeví zájem vyřešit mezi nimi vzniklý spor smírně, lze na jejich žádost uzavřít smír ve formě rozhodčího nálezu (§ 24 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení). Zatímco pravomocný rozhodčí nálezy má ve smyslu § 28 odst. 2 zákona účinky pravomocného soudního rozhodnutí, u usnesení rozhodčího orgánu nic podobného stanoveno není. Usnesení rozhodce tedy v zásadě není totéž co usnesení soudu. Zejména není schopno nabývat právní moci a není schopno být vykonatelné. Usnesení musí být podepsáno a musí být tedy vydáno v písemné formě, musí být odůvodněno a doručeno.

Otázkou je možnost vydávání platebních rozkazů v rozhodčím řízení. V jednom z případů se okrajově zabýval platebním rozkazem vydaným v rozhodčím řízení i Nejvyšší soud ČR, aniž tuto formu rozhodnutí v arbitrážním řízení nějak zpochybnil.¹ Při posuzování této problematiky je nutné vyjít z toho, že formy rozhodnutí v rozhodčím řízení upravuje § 23 Zákona o rozhodčím řízení.

¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. dubna 2004 sp.zn. 30 Cdo 2170/2003

Toto ustanovení obsahuje taxativní výčet možných forem rozhodnutí v rozhodčím řízení. V případě, že se strany nedohodnou jinak, je jednoznačné, že v rozhodčím řízení může být rozhodnuto jen rozhodčím nálezem či usnesením. Složitější je otázka, co se stane pokud tak strany učiní a dohodnou si v rozhodčí smlouvě, že v daném řízení je možno rozhodovat rozhodčím platebním rozkazem. Některé názory, které se objevily v odborné literatuře takovou možnost zavrhuje s tím, že § 23 má kogentní povahu, nepřipouštějící odlišné smluvní ujednání sporných stran.¹ Pro posouzení možnosti rozhodovat v rozhodčím řízení platebním rozkazem má rozhodující význam, zda budeme považovat § 23 Zákona o rozhodčím řízení za ustanovení kogentní či dispozitivní. Rozhodování v rozhodčím řízení formou platebního rozkazu je také napadáno pro tvrzený rozpor s § 19 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení, s poukazem na to, že žalovanému není poskytnuta stejná příležitost k uplatnění práv jako žalobci, neboť se neměl šanci ve věci vyjádřit. Tento názor však zřejmě neobstojí, neboť žalovaná strana může jednoduše dosáhnout zrušení rozhodčího platebního rozkazu a dalšího projednávání věci. Konečné rozhodnutí této otázky zřejmě přinese až ustálení judikatury, či nová podrobnější právní úprava, nicméně za současné právní úpravy se lze přiklonit spíše k závěru, že pokud je možnost rozhodčího platebního rozkazu sjednána v rozhodčí smlouvě, jeho vydání možné je.

Doručení rozhodčího nálezu upravuje § 28 Zákona o rozhodčím řízení. Každý rozhodčí nález musí být doručen stranám. Po doručení je nález opatřen doložkou právní moci, pokud si strany v rozhodčí smlouvě nesjednaly možnost přezkoumání rozhodčího nálezu dle § 27 Zákona o rozhodčím řízení. Zajímavý je názor Krajského soudu v Českých Budějovicích, převzatý do usnesení Nejvyššího soudu, že při doručování v rozhodčím řízení je třeba přiměřeně použít Občanský soudní řád, postačí však tzv. prosté doručení upravené v § 46 Občanského soudního řádu.² Naneštěstí v daném rozhodnutí nejsou uvedeny argumenty či postup výkladu prostřednictvím kterých soud k tomuto závěru došel.

¹ PAŘÍZEK, Igor. Směnka a rozhodčí řízení. *Právní rozhledy*, 2002, č. 1, str. 261

² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. dubna 2002 sp.zn. 30 Cdo 96/2002

Otázkám doručování je třeba věnovat maximální pozornost, neboť mezi nejčastější důvody zrušení rozhodčího nálezu patří nedostatky v doručování. Tyto vady rozhodčího řízení spadají pod důvod uvedený v § 31 písm. e) Zákona o rozhodčím řízení – straně nebyla dána možnost věc před rozhodci projednat. Nedostatky v doručování mohou být rovněž důvodem pro odmítnutí výkonu našeho rozhodčího nálezu v zahraničí a to podle úpravy článku V. odst. 1 písm. b) Newyorské úmluvy či pro zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení čl. IX. odst. 1 písm. b) Evropské úmluvy. Tato vada je v režimu jmenovaných úmluv považována za porušení zásady rovného postavení stran, případně zásady rovného slyšení stran.

Údajné nedostatky v doručování jsou jedním z hlavních způsobů, kterým se žalovaní, kteří ve sporu podlehlí, snaží rozhodčí řízení napadnout. I v judikatuře Nejvyššího soudu se objevují poučné příklady takového postupu. Tak Nejvyšší soud rozhodl, že bylo postupováno v souladu s příslušnou právní úpravou, pokud jak soud prvního, tak druhého stupně posoudili předmětný rozhodčí nález jako nepravomocný, protože nebyl dlužníkovi doručen a nedošlo ani k náhradnímu doručení, neboť bylo doručováno na špatnou adresu.¹ Šlo o případ, kdy se dlužník dle svého tvrzení přestěhoval, na rozhodčí smlouvě i ostatních listinách však uváděl starou adresu. Na této adrese si převzal i první obsílku rozhodce, přestože v té době už měl trvalý pobyt nahlášen jinde a údajně se již v místě doručení ani nezdržoval; tato adresa byla dále uvedena v té době i na listu vlastnictví dlužníka na katastru nemovitostí a nebyla zpochybněna ani poštou při doručování rozhodčího nálezu. Jiný způsob zjištění trvalého pobytu žalovaného v dané věci rozhodce neměl. Je zřejmé, že zde se otvírá dlužníkům značná možnost maření rozhodčího řízení. Tomuto se některé strany snaží bránit důkladnou úpravou doručování a doručovací adresy v rozhodčí smlouvě. V současné době však neexistuje žádná judikatura, která by se k takové praxi vyjadřovala. Posouzení přípustnosti smluvní úpravy doručování záleží na širší výkladu ustanovení § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení, jak se o tom zmiňuji na jiném místě této práce.

¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. dubna 2002 sp.zn. 30 Cdo 96/2002

7 Zánik rozhodčí smlouvy

Zákon o rozhodčím řízení výslovně otázku zániku rozhodčí smlouvy neřeší. Nicméně obecně se dá dovodit, že k zániku rozhodčí smlouvy dochází tam, kde zanikají právní vztahy, z nichž vznikající případné spory měly být v rozhodčím řízení na základě dané smlouvy řešeny. Rozhodčí doložka a univerzální kompromis většinou nezanikají ukončením rozhodčího řízení, které proběhlo na jejich základě, neboť se zpravidla vztahují na určitý okruh možných sporů, nikoli jen na spor jediný, který byl v rozhodčím řízení založeném příslušnou smlouvou řešen. Jinak tomu bývá u smlouvy o rozhodci, která je uzavírána pro jeden konkrétní již vzniklý spor.

Zvláště je třeba rozebrat vztah rozhodčí doložky a smlouvy hlavní, v níž je rozhodčí doložka obsažena. Obchodní zákoník stanoví, že: „Odstoupení od smlouvy se však nedotýká ... smluvních ustanovení týkajících se ... řešení sporů mezi stranami a jiných ustanovení, která podle projevené vůle stran nebo vzhledem ke své povaze mají trvat i po ukončení smlouvy.“ (§ 351/1 Obchodního zákoníku), obdobně je řešena neplatnost smlouvy hlavní ve vztahu k rozhodčí doložce (267/3 Obchodního zákoníku). Obdobná úprava platí i v jiných zemích, například ve Francii.¹ Takováto úprava je však výsledkem poměrně dlouhého historického vývoje a dosud není v každé zemi samozřejmostí.

8 Zrušení rozhodčího nálezu pro neplatnost rozhodčí smlouvy

Zrušení rozhodčího nálezu soudem není v rámci našeho právního řádu chápáno jako opravný prostředek (ať již řádný či mimořádný), ale pouze jako přezkum toho, zda byly splněny podmínky pro vznik pravomoci rozhodce

¹ SANDERS, Pieter. *International Commercial Arbitration. Volume III*. 1-st ed. La Haye: Martinus Nijhoff, 1965, str. 195

rozhodovat ve sporu a zda byly splněny základní předpoklady jeho činnosti směřující k vydání vykonatelného rozhodčího nálezu. Státní soudy nemají při přezkoumávání rozhodčích nálezů to, co nazýváme v oblasti přezkumu správních rozhodnutí „plnou jurisdikcí“, nejen že nepřezkoumávají správnost rozhodčího nálezu, ale nemůžou dokonce ani přezkoumávat jeho zákonnost podle hmotného práva.

Důvody zrušení rozhodčího nálezu vymezuje Zákon o rozhodčím řízení v ustanovení § 31. Jedním z nich jsou i nedostatky rozhodčí smlouvy - rozhodčí smlouva je neplatná, protože v předmětné věci nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu (§ 31 písm. a) zákona), nebo je rozhodčí smlouva neplatná z jiných důvodů (§ 31 písm. b) zákona); rozhodčí smlouva byla zrušena (§ 31 písm. b) zákona); rozhodčí smlouva se na dohodnutou věc nevztahuje (§ 31 písm. b) zákona). Otázka platnosti rozhodčí smlouvy úzce souvisí s otázkou její právní povahy. O té se vedou již dlouhodobě spory. Jednotliví autoři se nemohou shodnout, zda jde o smlouvu hmotněprávní, procesněprávní či smíšené povahy. Naštěstí v praxi se tyto rozpory příliš neprojevují. Nejčastější důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy v české praxi jsou: neurčitost, nedostatek zákonem požadované formy a to, že právní normy v dané věci neumožňují uzavřít rozhodčí smlouvu.

Ustanovení § 31 Zákona o rozhodčím řízení je ustanovením kogentním. Strany tedy nemají možnost svou dohodou, ať již obsaženou v rozhodčí smlouvě či v dohodě dle § 19 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení, rozšířit či naopak zúžit důvody pro zrušení rozhodčího nálezu. Dohoda stran dle § 19 odst. 1 ovšem může mít určitý vliv na posuzování naplnění důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu soudem. Například dohoda stran o tom, že řízení bude vedeno pouze na základě listinných důkazů bez nařízení ústního jednání vylučuje, aby pod důvod uvedený v § 31 písm. e) (straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat), byla podřazena i situace, kdy straně nebylo umožněno (i přes její žádost) věc před rozhodcem projednat osobně.

V případech, kdy strany sporu mají obvyklý pobyt nebo sídlo v různých smluvních státech Evropské úmluvy, vztahuje se na rozhodčí nálezy vydané na

území České republiky a jeho případné zrušení přednostně úprava obsažená v čl. IX. této dohody. Nicméně je možno konstatovat, že důvody pro zrušení rozhodčího nálezu v Zákoně o rozhodčím řízení a předmětné úmluvě jsou do značné míry obdobné. Evropská úmluva však navíc zná následující důvody: strana nebyla řádně vyrozuměna o ustanovení rozhodce a rozhodčí řízení nebylo v souladu s ujednáním stran nebo nebylo v souladu s čl. IV této úmluvy (procesní pochybení).

Bližší popis soudního řízení zahájeného návrhem na zrušení rozhodčího nálezu přesahuje vymezení této práce, proto jen rámcově uvedu, že návrh musí být podán do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá. Podání takového návrhu nemá odkladný účinek na vykonatelnost rozhodčího nálezu. Na žádost povinného může příslušný obecný soud vykonatelnost rozhodčího nálezu odložit, jestliže by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma. Věcně příslušným k tomuto řízení je soud, který by byl příslušný k řízení ve věci podle § 9 Občanského soudního řádu, kdyby nebylo rozhodčí smlouvy. Místně příslušným je soud, v jehož obvodu se konalo rozhodčí řízení. Účastníky řízení zahájeného návrhem na zrušení rozhodčího nálezu jsou výlučně strany původního rozhodčího řízení. Rozhodci nejsou účastníky řízení, neboť nebyli ani účastníky právního vztahu, který byl předmětem rozhodčího řízení.

Z pohledu zrušení rozhodčího nálezu z důvodu nedostatků rozhodčí smlouvy, je zvláště významné ustanovení § 33 Zákona o rozhodčím řízení - soud zamítne návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který se opírá o důvody § 31 písm. b) nebo c) zákona (jde o nedostatky rozhodčí smlouvy, mimo případ, kdy v dané věci rozhodčí smlouva vůbec nelze uzavřít), jestliže strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila, ač mohla, takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději než začala jednat ve věci samé. Toto ustanovení má zabránit situaci, kdy strany vyčkávají s uplatněním této námitky až na to jak arbitráž dopadne, s tím, že pokud by dopadla v jejich prospěch námitku, by nepodali.

Zruší-li soud rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. a) nebo b) Zákona o rozhodčím řízení, pokračuje k návrhu některé ze stran po právní moci rozsudku v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodne. Tato úprava odpovídá skutečnosti, že zmíněná ustanovení upravují neplatnost či zrušení rozhodčí smlouvy; pokud zde není platná rozhodčí smlouva, chybí jakýkoli základ pro rozhodčí řízení.

Institut zrušení rozhodčího nálezu se týká jen tuzemských rozhodčích nálezů. Podobnou funkci má v případě zahraničních rozhodčích nálezů institut odepření uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu dle § 39 Zákona o rozhodčím řízení.

9 Závěr

Současný Zákon o rozhodčím řízení poskytuje stranám poměrně širokou volnost ohledně úpravy podoby rozhodčího řízení prostřednictvím rozhodčí smlouvy. Stanoví značnou volnost stran pro dohodu o postupu v řízení, když zákon obsahuje jen základní úpravu řízení a stanoví pouze podpůrně přiměřené použití Občanského soudního řádu. Z tohoto pohledu je náš Zákon o rozhodčím řízení poměrně liberální.

Na druhou stranu je možno současné právní úpravě rozhodčího řízení vytknout přílišnou stručnost, která vede k možnosti různých výkladů určitých otázek. Jednotlivé sporné oblasti byly v této práci uvedeny. Současné rozhodčí řízení je tak zatíženo značným množstvím nejasností a praktických problémů, které v praxi stěžují jeho využití k řešení sporů mezi stranami. Tento stav je dán velmi stručnou právní úpravou arbitráže i ne zcela dostatečnou legislativní kvalitou této úpravy, pocházející ze začátku devadesátých let minulého století. Právě nejistota panující ohledně některých otázek arbitráže je největší brzdou pro její větší uplatnění v budoucnosti. Nelze se ani spoléhat na to, že by nedostatky právní úpravy rozhodčí smlouvy mohla postupně pomoci překlenout právní věda, protože v té přetrvávají zásadní rozpory, týkající se právně – teoretického uchopení

problematiky rozhodčího řízení a to nejen u nás, ale celosvětově. Zmíněné rozpory mohou mít značné praktické dopady, neboť teoretická východiska významně ovlivňují výklad takové nedostatečné právní úpravy a často vedou k velmi rozdílným závěrům o řešení té či oné otázky v závislosti na tom, zda vyjdeme z teorie jurisdikční, smíšené, smluvní či autonomní. Nejasnosti panují i ohledně tak významných otázek týkajících se rozhodčí smlouvy, jako je povaha rozhodování dle zásad spravedlnosti, odpovědnost rozhodce za škodu způsobenou jeho špatným rozhodnutím a možnost jejího smluvního omezení, právo rozhodce na smluvně neupravenou odměnu za provedení rozhodčího řízení, možnost smluvní úpravy doručování v arbitráži, přesné vymezení rozsahu přípustnosti rozhodčí smlouvy a mnohé další.

Daný stav by mohl být překonán zřejmě ne ani tak shodou právních teoretiků na povaze rozhodčího řízení, nýbrž přijetím podrobné právní úpravy rozhodčího řízení, která by tyto sporné otázky jasně a jednoznačně vyřešila.

Do budoucna by bylo také vhodné, vyrovnat se na úrovni Zákona o rozhodčím řízení s existencí občanských sdružení a jiných subjektů, zřízených za účelem podpory rozhodčího řízení, tedy tzv. rozhodčích center. Tato centra nabízí administrativní zázemí pro činnost rozhodců ad hoc a zajišťují prostory pro jednání, nicméně často také na základě zmocnění obsaženého v rozhodčí smlouvě jmenují arbitra, který bude daný spor rozhodovat a někdy vydávají i podrobné vzorové texty rozhodčích smluv. Tyto subjekty jsou pro rozhodčí řízení ve své podstatě přínosem. Rozhodčí centra, jako subjekty poskytující služby rozhodcům ad hoc na obchodním základě, vznikají v poslední době masivně po celém světě. Je to dáno stále vzrůstající poptávkou po rozhodčím řízení, jako nejvhodnějším způsobu řešení obchodních sporů v nynější době globalizace. Z hlediska našeho práva se nyní rozhodčí centra pohybují v určitém vakuu. Právní normy jejich existenci a činnost zřejmě nezakazují, jak potvrzují již vydaná soudní rozhodnutí, nicméně jejich činnost ani žádným způsobem neregulují. Takový přístup jistě není zcela vhodný. V žádném případě přitom nejde o nějaký okrajový, společensky nevýznamný problém a je na zákonodárci, aby se s touto situací vyrovnal a přijal

právní normy, které pro vznik a činnost rozhodčích center vytýčí alespoň základní pravidla a meze.

V posledních letech můžeme sledovat značný rozmach vnitrostátního rozhodčího řízení v České republice. Nárůst projednávaných případů se týká jak řízení před stálým Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR tak rozhodčích řízení ad hoc. Zvýšený zájem o rozhodčí řízení souvisí s pozastavením reformy našeho soudnictví a nezkracujícími se lhůtami pro rozhodování i těch nejjednodušších sporů. Rozhodčí řízení, které v drtivé většině případů umožňuje pravomocné rozhodování majetkových sporů během několika měsíců, pak v současné době představuje zásadně rychlejší způsob řešení sporů. Rychlost rozhodování sporů je přitom důležitá nejen z hlediska soukromých zájmů vlastních subjektů sporu, ale i obecně z hlediska nárůstu důvěry v právo ze strany veřejnosti a podpory ekonomického rozvoje země.

Pokud nedojde ke změně současného vývoje či k přijetí právní úpravy omezující možnosti řešení sporů pomocí arbitráže můžeme očekávat již v nedaleké budoucnosti výrazné rozšíření vnitrostátního rozhodčího řízení v Českých zemích.

De lege ferenda by však bylo vhodné novelizovat současný Zákon o rozhodčím řízení, tak aby řízení upravil podrobněji, jednoznačně stanovil, které části arbitráže si mohou strany v rozhodčí smlouvě upravit odchylně od textu tohoto zákona, případně od znění Občanského soudního řádu. Vhodné by také bylo samostatně upravit rozhodčí řízení v oblasti pracovního práva a spotřebitelských sporů, tak aby v těchto řízeních byla výrazněji zajištěna ochrana slabší strany sporu, tzn. zaměstnance či spotřebitele.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A JUDIKÁTŮ

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů

Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů publikovaná vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb.

Evropská úmluva o obchodní arbitráži publikovaná vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 72/1966 Sb.

Zákon č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovském konání, z 3.4.2002

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 12. 2004, sp.zn. III ÚS 449/04. Sbírka rozhodnutí Ústavního soudu České republiky, 2005, roč. 3, č. 3, str. 798-796

Nález Ústavního soudu ČR, sp.zn. I. ÚS 89/02 [online]. 2005 [cit. 2006-01-24].

Dostupné z: <<http://www.judikatura.cz>>

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 22. 10. 2002, sp.zn. IV. ÚS 435/02

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. října 2000, sp.zn. 20 Cdo 2312/2000 [online]. 2001 [cit. 2005-12-28]. Dostupné z <<http://www.nsoud.cz>>

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. dubna 2004, sp.zn. 30 Cdo 2170/2003 [online]. 2003 [cit. 2005-12-28]. Dostupné z <<http://www.nsoud.cz>>

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. dubna 2002, sp.zn. 30 Cdo 96/2002[online]. 2002 [cit. 2006-01-24]. Dostupné z: <<http://www.nsoud.cz>>

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. března 2004, sp.zn. 29 Odo 938/2003[online]. 2002 [cit. 2006-01-24]. Dostupné z: <<http://www.nsoud.cz>>

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 10. 2001. Jurisprudence, roč. 3, č.8, s. 32-35

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 19. 11. 2002, č.j. 17 Co 465/2002-37.
Bulletin advokacie, 2004, č. 2, str. 82-84

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 11. 2004, č.j. 9 Co 1312/2004-66

Asociace pro rozhodčí řízení [on line].2003 [cit. 2004-09-21]. Dostupné z
<<http://www.asrr.cz>>

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích
nálezů. Komentář.1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-629-8

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými
rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. Bulletin advokacie, 2005, č. 10,
str. 54-59

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Rozhodčí řízení na Slovensku – srovnání s českou praxí.
Právní rádce, 2004, roč. 12, č. 2, str. 8-12

BOND, Michael. A Geography of International Arbitration [online]. 2005 [cit. 2005-
11-16]. Dostupné z: <<http://www.kluwerlawonline.com/index.php> >

BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír aj. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 6.
vyd. Praha: C.H.Beck, 2003. ISBN 80-7179-739-1

COLE, Sarah Rudolph. Arbitration and State Action [online]. 2005 [cit. 2005-11-12].
Dostupné z:
<http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa3736/is_200501/ai_n13637492 >

Česká leasingová a finanční asociace [on line].2003 [cit. 2005-10-09]. Dostupné z
<<http://www.clfa.cz/index.php?fromMenuL=1&stupen=4&id=106&kat=450&katCl=450>>

Drafting Dispute Resolution Clauses - A Practical Guide [on line].2004 [cit. 2005-11-
28]. Dostupné z <<http://www.adr.org>>

Encyclopedia Britannica [on line].2005 [cit. 2005-11-12]. Dostupné z <
<http://www.britannica.com/eb/article-27069>>

FLEGL, Vladimír. Listina základních práv a svobod v aplikační praxi ČR.. 1. vyd.
Praha: C.H.Beck, 1997. ISBN 80-7179-149-0

HOWELL, David. Use of Experts in International Arbitration. [online]. 2005 [cit. 2006-01-15]. Dostupné z: <<http://www.fj.com>>

CHACKO, C.J. International Commercial Arbitration. 1-st ed. New Delhi: Central Electric Press, 1964

International Chamber of Commerce Arbitration Rules [on line]. 1998, poslední revize 2005 [cit. 2005-10-24]. Dostupné z <<http://www.jus.uio.no/lm/icc.arbitration.rules.1998/18>>

International Court of Arbitration [online]. [cit. 2005-08-23]. Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/court/english/intro_court/introduction.asp>

Jednací řád rozhodčího řízení Asociace pro rozhodčí řízení [on line]. 2003 [cit. 2004-09-21]. Dostupné z <<http://www.asrr.cz/oasociaci-if.html>>

KRISHAN, Ranbir. An Overview of the Arbitration and Conciliation Act 1996 [online]. 2004 [cit. 2005-11-16]. Dostupné z: <<http://www.kluwerlawonline.com/index.php>>

MACUR, Josef. Rozhodčí řízení a výkon rozhodčích nálezů. Právo a podnikání, 1995, roč. 4, č. 4

MCDONALD, Neil. More Harm than Good? Human Rights Considerations in International Commercial Arbitration Journal of International Arbitration [online]. 2003 [cit. 2005-11-16]. Dostupné z: <<http://www.kluwerlawonline.com/index.php>>

MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka a kol. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996. ISBN 80-7179-034-6

MORERA, R. The appointment of arbitrators by the court. Bulletin – The ICC International court of Arbitration. Paris: ICC, 1996, vol 7/No 2, str. 32-35

NÁDOBA, Jiří. Divoká arbitráž konkuruje soudům [online]. 2005 [cit. 2005-05-17]. Dostupné z: <http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika.asp?r=ekonomika&c=A050517_204729_ekonomika_pol>

PAVELKA, Martin. Rozhodčí řízení před tzv. rozhodčími centry. Bulletin advokacie, 2005, č. 7-8, str. 58-59

- PAVLÍČEK, Václav a kol. Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 2. díl. 2. vyd. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-170-7
- PAŘÍZEK, Igor. Směnka a rozhodčí řízení. Právní rozhledy, 2002, č. 1, str. 6-16
- PECHA, Richard. K právní povaze rozhodčích nálezů. Bulletin advokacie, 2003, č. 5, str. 41-45
- PIERCE, Kenneth. Down the Rabbit Hole. Who Decides What's Arbitrable. [online]. 2004 [cit. 2005-11-16]. Dostupné z: <<http://www.kluwerlawonline.com/index.php>>
- Plzeňské sdružení rozhodců Arbitrium [on line]. 2001, poslední revize 11.9.2004 [cit. 2004-09-21]. Dostupné z <<http://www.arbitrium.cz>>
- POSPÍŠIL, Petr. O právu rozhodce na odměnu za rozhodnutí sporu v rozhodčím řízení. Bulletin advokacie, 2005, č. 11-12, str. 43-45
- RABAN, Přemysl. Odpovědnost rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie, 2003, č.1, str. 25-34
- RABAN, Přemysl. Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. Právní rádce, 2004, roč. 13, č. 11, str. 4-10
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002. ISBN 80-86395-41-3
- Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR [online]. 2005, poslední revize 1.8.2005 [cit. 2005-08-23]. Dostupné z: <<http://www.arbcourt.cz>>
- RŮŽIČKA, Květoslav. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. 1. vyd. Dobrá voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-51-1
- RŮŽIČKA, Květoslav. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2003, č. 5, str. 41-45
- RŮŽIČKA, Květoslav. Odvolání v rozhodčím řízení. Právní praxe v podnikání, 2000, roč. 9, č.4, str. 11-16
- SANDERS, Pieter. International Commercial Arbitration. Volume III. 1-st ed. La Haye: Martinus Nijhoff, 1965
- Sdružení rozhodců, s.r.o. [on line]. 2002, poslední revize 18.11.2002 [cit. 2004-09-21]. Dostupné z <<http://www.sdruzeni-rozhodcu.cz>>
- SCHMITTHOFF, Clive, comp. International Commercial Arbitration. 1-st ed. New York: Oceana Publications, 1974, ISBN 0-379-00266-3
- SÖDERLUND, Christer. Lis Pendens, Res Judicata and the Issue of Parallel Judicial Proceedings. [online]. 2005 [cit. 2005-11-16]. Dostupné z: <<http://www.kluwerlawonline.com/index.php>>

Společnost rozhodců [on line]. 2005 [cit. 2005-10-09]. Dostupné z
<<http://www.spolecnost-rozhodcu.cz>>

STAVINOHOVÁ, Jaruška. Občanské právo procesní. Řízení nalézací. 1. vyd.. Brno: IURIDICA BRUNENSIS, 1996. ISBN 80-85964-25-2

TELEC, Ivo. Metodika výkladu právních předpisů. 2. vyd. Brno: Doplněk, 2001. ISBN 80-7239-103-8

THIRGOOD, Russell. International Arbitration [online]. 2004 [cit. 2005-11-16]. Dostupné z: <<http://www.kluwerlawonline.com/index.php> >

TRAPL, Vojtěch. K otázce zřizování stálých rozhodčích soudů. Právní praxe v podnikání, 1999, roč. 8, č. 7, str. 19-20

TSAKATOURA, Anastasia. The Immunity of Arbitrators [online]. 2002 [cit. 2005-11-9]. Dostupné z: <<http://www.inter-lawyer.com/lex-e-scripta/articles/arbitrators-immunity.htm> >

>TWEEDDALE, Andrew. Confidentiality in Arbitration and the Public Interest Exception [online]. 2005 [cit. 2005-11-16]. Dostupné z: <<http://www.kluwerlawonline.com/index.php> >

Unie pro rozhodčí a mediační řízení ČR, a. s. [on line]. 2005 [cit. 2005-10-14]. Dostupné z <<http://www.urmr.cz/o-unii.php>>

Uplatňování daně z přidané hodnoty u činností uskutečňovaných podle zvláštního právního předpisu. Bulletin advokacie, 2003, č. 10, str. 107-109

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, sjednaná 4. 11. 1950 v Římě a Protokoly na tuto Úmluvu navazující, publikovaná pod č. 209/1992 Sb.

VÍCH, Jan. Dodávky průmyslových staveb – řešení sporů. Právní rádce, 2003, roč. 11, č.9, str. 28-31

VRCHA, Pavel. Rozhodčí řízení „ad hoc“. Právní rádce, 2002, roč. 10, č. 6, str. 42

Všeobecné podmínky Českého Trianglu, a.s. pro prodej a dodání zboží. Ostrava: Český Triangl, 2003

ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2007, č. 1, str. 13

Příloha – příklady rozhodčích doložek

používaných v současné praxi

Tato příloha obsahuje rozhodčí doložky pro rozhodčí řízení ad hoc se kterými se autor této práce setkal v období let 2002-2006. Pokud jde o rozhodčí doložky publikované, je v poznámce pod čarou uveden i zdroj odkud byly převzaty. S doložkami u kterých zdroj uveden není se autor této práce seznámil prostřednictvím návrhů smluvních textů, které obdržel při výkonu své profese. Pokud rozhodčí doložky obsahovaly přímo jméno rozhodce – fyzické osoby, byla tato jména i další údaje tyto osoby charakterizující zkrácena jen na jejich počáteční písmena.

Rozhodčí doložky jsou rozděleny na dvě velké skupiny podle toho, zda odkazují či neodkazují na pravidla řízení vydaná nějakým rozhodčím centrem.

1 Jiné než vzorové rozhodčí doložky vydané subjekty (občanská sdružení atd.) zřízenými za účelem podpory rozhodčího řízení

1.1 Jednoduché rozhodčí doložky

1.1.1 Smluvní strany se dohodly, že případné spory vzniklé mezi nimi z právních vztahů založených touto smlouvou nebo v souvislosti s ní budou rozhodovány v rozhodčím řízení s vyloučením pravomoci obecných soudů, a to rozhodci, z nichž každá strana zvolí jednoho a oznámí jeho jméno a adresu druhé straně. Tito rozhodci zvolí třetího rozhodce a v této sestavě rozhodnou spor, který bude zahájen doručením písemné žaloby kterémukoli z rozhodců. Rozhodčí řízení se bude konat v Praze.

1.1.2 Smluvní strany se dohodly, že veškeré majetkové spory mezi nimi, vzniklé z této smlouvy a v souvislosti s ní, budou rozhodovány s konečnou platností v rozhodčím řízení jedním rozhodcem, jmenovaným na základě dohody smluvních stran. V případě, že se smluvní strany nedohodnou na jmenování rozhodce do tří dnů od doručení výzvy k zahájení sporu a ke jmenování rozhodce druhé straně, bude rozhodce jmenován postupníkem. O nákladech rozhodčího řízení, které tvoří odměna rozhodce (rozhodčí poplatek) a náklady právního zastoupení smluvních stran, rozhoduje jmenovaný rozhodce. Pro stanovení jejich výše se užijí přiměřeně ustanovení obecně závazných předpisů (Občanský soudní řád). Výše nákladů rozhodčího řízení nesmí překročit částku stanovenou těmito předpisy.

1.2 Stručná rozhodčí doložka s určením rozhodce třetí osobou

1.2.1 Smluvní strany se dohodly, že pro případ vzniku majetkového sporu z této smlouvy bude tento spor řešit v rozhodčím řízení ve smyslu ustanovení zákona č. 216/1994 Sb. nezávislý rozhodce, jehož určí správce seznamu rozhodců v ČR JUDr. M. Š. se sídlem B., Š. 12 z řad rozhodců, zapsaných do tohoto seznamu. Strany se dohodly, že rozhodčí řízení se bude konat jen na základě písemných podkladů, které budou ve lhůtě stanovené rozhodcem tomuto doručeny stranami. Ústní jednání svolá

rozhodce jen tehdy, bude-li to považovat za nezbytné k vydání rozhodnutí. V tomto případě se rozhodčí řízení bude konat v sídle společnosti Českého Trianglu, a.s. v Ostravě, Vítkovická 1.¹

1.3 Podrobná rozhodčí doložka s přímým určením rozhodce

1.3.1 Strany této Dohody si výslovně sjednaly, že veškeré majetkové spory vznikající z této Dohody, či jiné majetkové spory které mezi nimi vznikly či v budoucnu vzniknou i z jakéhokoliv jiného důvodu, budou rozhodovány v rozhodčím řízení v souladu se zákonem upravujícím v době jeho konání takovéto řízení (ke dni podpisu smlouvy je to zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů), tzn. s vyloučením pravomoci obecného soudu, a za následujících podmínek. Výše uvedené strany určují za jediného rozhodce pro rozhodování veškerých majetkových sporů vznikajících z této Dohody, či jiných majetkových sporů, které mezi nimi vznikly či v budoucnu vzniknou i z jakéhokoliv jiného důvodu, **JUDr. M. N., Ph.D.**, se sídlem V. 96, J. (dále také „určený rozhodce“). Pokud určený rozhodce nepřijme funkci rozhodce, odmítne ji či se jí vzdá, či se z jiného důvodu stane nemožným, aby tuto funkci vykonával, pak bude ve věci rozhodovat příslušný státní soud. Strany této Dohody si se sjednávají dle §89a občanského soudního řádu, zákona č. 99/1963 Sb., že u obchodních věcí je místně příslušným soudem v takovém případě Krajský soud v Brně, pokud je věcně příslušným krajský soud, či Okresní soud Brno-venkov, je-li věcně příslušným okresní soud. Místo, kde se bude řízení konat určí určený rozhodce. Rozhodčí řízení bude probíhat pouze písemně na základě písemných podkladů předaných stranami, tj. bez ústního projednání věci a rozhodčí nález nebude obsahovat odůvodnění. Rozhodčí řízení se zahajuje na základě rozhodčí žaloby, podané ve dvou vyhotoveních a doručené určenému rozhodci poštou doporučeně na výše uvedenou adresu či předané osobně s tím, že nejpozději do 3 dnů ode dne podání žaloby musí žalobce zaplatit určenému rozhodci rozhodčí poplatek, který činí 4 % z hodnoty předmětu sporu, nejméně však 1.500,- Kč. Pro stanovení hodnoty předmětu sporu se obdobně použije metodika k určení základu procentního soudního poplatku stanovená zákonem o soudních poplatcích. Nelze-li takto předmět sporu stanovit, činí rozhodčí poplatek čtyřnásobek výše uvedeného minimálního rozhodčího poplatku. Žalobce je dále povinen hradit případné náklady na nutnou pomoc ze strany státního soudu. Z rozhodčí žaloby musí být patrné, komu je určena, kdo ji činí, které věci se týká a co se sleduje, musí obsahovat vylíčení rozhodných skutečností, označení důkazů, jichž se žalobce dovolává, a musí z ní být patrné, čeho se žalobce domáhá. K rozhodčí žalobě musí být přiložena Dohoda a další listinné důkazy. Listinné důkazy budou předloženy v prostých kopiích, pokud určený rozhodce nerozhodne o nutnosti předložit originály. Ta ze stran, vůči které bude tato výzva učiněna je povinna tak učinit do 5 dnů ode dne doručení výzvy, jinak se k dané listině nepřihlíží. Veškeré listinné důkazy musí žalobce předložit společně s žalobou, žalovaný pak zároveň se svým vyjádřením k žalobě, ke kterému bude určeným rozhodcem vyzván a něž mu bude poskytnuta lhůta nejméně pět dnů od doručení takovéto výzvy. Účastník, který v rozhodčím sporu nebude procesně úspěšný, nahradí účastníku, který bude mít ve věci plný úspěch, náklady rozhodčího řízení, zejména rozhodčí poplatek, hotové výdaje a případné náklady právního zastoupení dle vyhlášky 484/2000 Sb. a 177/1996 Sb. (hotové výdaje právního zástupce). O povinnosti nahradit náklady rozhodčího řízení rozhodce rozhodne v rozhodčím nálezu, a to s přihlédnutím

¹ Všeobecné podmínky Českého Trianglu, a.s. pro prodej a dodání zboží. Ostrava: Český Triangl, 2003

k poměru, v jakém ten který účastník byl ve sporu úspěšný. Strany Dohody se za účelem zajištění nestrannosti a neovlivnitelnosti rozhodce dohodly, že odpovědnost určeného rozhodce, či rozhodce jmenovaného určeným rozhodcem, za jeho rozhodovací činnost je vyloučena, pokud se nedopustí úmyslného porušení povinností, které je dle pravomocného rozsudku příslušného trestního soudu trestným činem. Určený rozhodce je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem funkce rozhodce, pokud nebyl této povinnosti smluvními stranami zproštěn. Strany Dohody si smluvily, že veškeré písemnosti v řízení (např. výzva k vyjádření, rozhodčí nález či usnesení) se doručují některé ze stran či rozhodci osobně oproti potvrzení převzetí, prostřednictvím třetích osob oproti potvrzení převzetí či poštou. Pokud se doručuje právnické osobě, doručuje se na adresu sídla zapsaného v obchodním rejstříku v době předání písemnosti k poštovní přepravě, vedle této adresy je možno doručovat na adresu zapsanou v obchodním rejstříku jako bydliště osoby, která je statutárním orgánem dané právnické osoby či jeho členem, na adresu uvedenou v Dohodě, či sdělenou písemně stranou Dohody určenému rozhodci. Strany Dohody se dohodly, že doručení písemnosti na adresu sídla zapsaného v obchodním rejstříku, je platné a účinné i tehdy, jestliže si daná strana Dohody tuto písemnost nevyzvedne, a to po uplynutí tří dnů od uložení na příslušné poště; to za podmínky, že změnu sídla, která byla uskutečněna, ale dosud není zapsána v obchodním rejstříku či jiném obdobném registru, daná strana neprokázala určenému rozhodci předáním úředně ověřených kopií rozhodnutí o změně sídla a návrhu na změnu sídla v obchodním či jiném rejstříku, s podacím razítkem příslušného rejstříkového soudu či jiného příslušného orgánu; v takovém případě se doručuje na tuto novou adresu se stejnými účinky jako při doručení na adresu sídla uvedenou v obchodním rejstříku. Pokud se doručuje fyzické osobě, doručuje se na adresu bydliště, uvedeného v záhlaví Dohody. Strany Dohody prohlašují, že jsou schopny si doporučenou poštu na adrese svého bydliště kdykoliv vyzvednout; pokud by přechodně po dobu nejméně 7 dnů nebyly schopni vyzvedávat takto doručovanou poštu, tuto skutečnost sdělí určenému rozhodci i s uvedením náhradní doručovací adresy. V případě změny bydliště, jsou strany Dohody povinny tuto skutečnost určenému rozhodci oznámit do 7 dnů. Zaslání písemnosti vydané v řízení dle rozhodčí doložky na adresu bydliště strany Dohody, uvedenou v Dohodě, případně na adresu oznámenou určenému rozhodci, tak jak je uvedeno výše, je platné a účinné i v případě, že si některá ze smluvních stran doporučený dopis obsahující takovouto písemnost nevyzvedne, a to po uplynutí tří dnů od uložení na příslušné poště.

2 Vzorové rozhodčí doložky vydané subjekty (občanská sdružení atd.) zřízenými za účelem podpory rozhodčího řízení

2.1 Základní rozhodčí doložky rozhodčích center:

2.1.1 Smluvní strany sjednávají, že veškeré případné spory, které by mezi nimi mohly vzniknout na základě této smlouvy, se pokusí vyřešit jednáním. V případě, že se smluvním stranám nepodaří spor vyřešit do 30 dnů ode dne, kdy byla jedné smluvní straně doručena výzva druhé smluvní strany k zahájení jednání a řešení tohoto sporu, sjednávají smluvní strany pro tento případ následující rozhodčí doložku: " Smluvní strany se výslovně dohodly, že veškeré majetkové spory, které by v budoucnu vznikly z této uzavírané smlouvy, nebo které vzniknou v souvislosti s ní, včetně otázek její platnosti, jejího výkladu, realizace či ukončení práv z tohoto právního vztahu přímo

vznikajících nebo s ním přímo souvisejících, budou rozhodovány v rozhodčím řízení podle zákona č. 216/1994 Sb. s vyloučením pravomoci obecných soudů rozhodcem zapsaným na seznamu **Plzeňského sdružení rozhodců ARBITRIUM**, Barrandova 6, 326 00 Plzeň.²

2.1.2 Smluvní strany se dohodly, že veškeré spory vzniklé z této smlouvy, nebo v přímé souvislosti s ní, budou rozhodovány v rozhodčím řízení rozhodcem nebo rozhodčím senátem podle zákona č. 216/1994 Sb. a podle Jednacího řádu rozhodčího řízení a Směrnice o nákladech rozhodčího řízení, vydaných **Asociací pro rozhodčí řízení**, IČ: 26639971, se sídlem Vinohradská 89, 120 00 Praha 2, zveřejněných na internetové adrese: www.asociace-rozhodci.cz.³

2.1.3 Veškeré z této smlouvy v budoucnu vzešlé majetkové spory se strany zavazují řešit v rozhodčím řízení před jediným rozhodcem, v souladu se zákonem č. 216/1994 Sb., podle Rozhodčího řádu a Poplatkového řádu vydanými **Sdružením rozhodců, s. r. o.**, IČ: 63 49 66 58, sídlem Příkop 8 (budova IBC), 604 10 Brno, s tím, že tyto dokumenty jsou zveřejněny v platném znění na internetových stránkách Sdružení rozhodců www.sdruzenirozhodcu.cz.⁴

2.1.4 Pronajímatel a nájemce se dohodli, že majetkové spory vzniklé v souvislosti s leasingovou smlouvou budou rozhodovány podle platného práva ČR rozhodcem vybraným žalující stranou ze **seznamu rozhodců vedeného při České leasingové a finanční asociaci**. V rozhodčím řízení bude postupováno podle zákona 216/1994 Sb. s přiměřenou aplikací o.s.ř., v souladu se shodnými návrhy obou sporných stran a ve smyslu § 19 zákona 216/1994 Sb. postupy určenými rozhodcem, který k tomu využívá „Fakultativních procedurálních zásad“ vypracovaných Českou a leasingovou a finanční asociací platných ke dni podpisu leasingové smlouvy ([publ. www.als-cr.cz](http://publ.www.als-cr.cz)), na jejichž znění se pronajímatel a nájemce dohodli. Tato rozhodčí doložka se vztahuje též na ručitele.

Současně je dohodnuto, že součástí nákladů řízení je odměna rozhodce uvedená v sazebníku, který je součástí „Fakultativních procedurálních zásad“. Poplatek jde k tíži strany, která ve sporu podlehla. Podrobnosti o nákladech rozhodčího řízení upravuje část 7 „Fakultativních procedurálních zásad“.

Obě smluvní strany se dohodly, že spor bude rozhodnut mimo ústní jednání, nerozhodne-li rozhodce jinak a dále, že rozhodčí nález nebude obsahovat odůvodnění byl-li vydán bez ústního projednání věci. Obě strany sdělují pro účely doručování tyto elektronické adresy: ...⁵

2.1.4 Strany této smlouvy se výslovně dohodly, že veškeré majetkové spory, které by v budoucnu vznikly z této uzavírané smlouvy, nebo které vzniknou v souvislosti s ní, včetně otázek její platnosti, jejího výkladu, realizace či ukončení práv z tohoto právního vztahu přímo vznikajících nebo s ním přímo souvisejících, budou rozhodovány

² Plzeňské sdružení rozhodců Arbitrium /on line/.2001, poslední revize 11.9.2004 /cit. 2004-09-21/. Dostupné z <http://www.arbitrium.cz>

³ Asociace pro rozhodčí řízení /on line/.2003 /cit. 2004-09-21/. Dostupné z <http://www.asrr.cz>

⁴ Sdružení rozhodců, s.r.o. /on line/.2002, poslední revize 18.11.2002 /cit. 2004-09-21/. Dostupné z <http://www.sdruzenirozhodcu.cz>

⁵ Česká leasingová a finanční asociace /on line/.2003 /cit. 2005-10-09/. Dostupné z <http://www.clfa.cz/index.php?fromMenuL=1&stufen=4&id=106&kat=450&katCl=450>

v rozhodčím řízení podle zák. č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, s vyloučením pravomoci obecných soudů, jedním rozhodcem jmenovaným společností **HONESTA, s.r.o.** Zeyerova 560/25, 460 01 Liberec, IČ 25431200 ze seznamu rozhodců vedeného společností **HONESTA, s.r.o.** Rozhodčí řízení bude pouze písemné. Doručování se provádí dle příslušných ustanovení zák. č. 99/63 Sb. Občanský soudní řád.

2.1.5 Jakékoliv spory, vzniklé na základě této smlouvy nebo v souvislosti s ní, včetně sporů o její platnost a výklad, budou řešeny jednáním mezi statutárními orgány nebo jimi pověřenými/zmocněnými zástupci obou smluvních stran. Nebude-li toto jednání úspěšné, je pro řešení těchto sporů příslušná **Česká komora rozhodců, Brno, Jubilejní 32**, v písemném řízení vedeném jedním rozhodcem.

2.1.6 Smluvní strany se výslovně dohodly, že veškeré majetkové spory, které by v budoucnu vznikly z této smlouvy, jakož i spory, které vzniknou v souvislosti s touto smlouvou včetně její platnosti, výkladu, realizace či ukončení, práv z tohoto právního vztahu přímo vznikajících, otázek právní platnosti tohoto právního vztahu, jakož i otázek práv s těmito právy souvisejícími, a to i v případě, že tato smlouva bude neplatná, zrušena nebo od ní bude odstoupeno (dále jen spory), budou rozhodovány v rozhodčím řízení s vyloučením pravomoci obecných soudů, jak to umožňuje zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Strany se dohodly, že spor bude rozhodovat rozhodce (rozhodci) zásadně jmenovaný **Společností rozhodců s.r.o.**, IČ 26816113 a vybraný ze seznamu rozhodců vedeném **Společností rozhodců s.r.o.** V souladu s ustanovením § 19 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., se smluvní strany dohodly, že procesní pravidla rozhodčího řízení, provádění dokazování, forma rozhodnutí a náklady rozhodčího řízení jsou upraveny v **Jednacím řádu pro rozhodčí řízení**, vydaném **Společností rozhodců s.r.o.** Smluvní strany výslovně pověřují rozhodce, že spor mohou rozhodnout podle zásad spravedlnosti. Dále se smluvní strany dohodly, v souladu s ustanovením § 19 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., že doručování v rámci smluvního vztahu a v rozhodčím řízení se provádí na adresu bydliště/sídla stran, jak je uvedeno v záhlaví této smlouvy. V případě změny adresy bydliště/sídla jsou účastníci povinni tuto změnu prokazatelným způsobem písemně oznámit druhé smluvní straně. V případě, že adresát písemnosti nebyl zastižen, písemnost se uloží u subjektu, provádějícího přepravu a adresát se vhodným způsobem vyzve, aby si písemnost vyzvedl. Nevyzvedne-li si adresát písemnost do deseti dnů od uložení, považuje se poslední den této lhůty za den doručení, i když se adresát o uložení nedozvěděl. Pokud písemnost není u subjektu provádějícího přepravu ukládána, považuje se za doručenu dnem následujícím po dni, kdy byla zásilka vrácena zpět odesílateli (smluvní straně nebo rozhodci), a to i když se adresát o tomto doručení nedozvěděl. S **Jednacím řádem pro rozhodčí řízení**, vydaném **Společností rozhodců, s.r.o.** (také na www.spolecnost-rozhodcu.cz) byly smluvní strany seznámeny, což výslovně prohlašují a stvrzují svými podpisy na této smlouvě.⁶

2.2 Neobvyklé a problematické rozhodčí doložky:

2.2.1 Veškeré spory a rozpory, ke kterým může dojít mezi stranami ve vztahu k této smlouvě, budou řešeny smírnou cestou obou stran. Pouze v případě neshody, bude celá záležitost postoupena **rozhodčímu soudu ČR**.

⁶ Společnost rozhodců /on line/. 2005 /cit. 2005-10-09/. Dostupné z <http://www.spolecnost-rozhodcu.cz>

2.2.2 Všechny spory vzniklé v důsledku nebo v souvislosti s touto smlouvou včetně veškerých záležitostí týkajících se její existence, platnosti nebo ukončení budou po uskutečnění procesu eskalace, který je stanoven v odstavci 13.03 této smlouvy postoupeny ke konečnému řešení rozhodčímu řízení podle pravidel **Národní obchodní komory v Praze**, jejíž pravidla jsou považována za včleněná odkazem do tohoto článku 13. Počet rozhodců je stanoven na jednoho. Místem rozhodčího řízení bude Praha. Jazyk používaný při rozhodčím řízení bude angličtina nebo čeština, pokud se strany dohodnou. Rozhodujícím právem této smlouvy bude hmotné právo České republiky.

2.2.3 Spory z této obchodní listiny a vzniklé v souvislosti s obchodním vztahem jím založeným budou řešeny v souladu se zákonem č. 216/1994 Sb. před rozhodcem kterého jmenuje předseda **Vnitrostátní a mezinárodní arbitráže ad hoc** v Praze podle rozvrhu práce na příslušné období. V případě že nebude možné spor řešit v řízení podle zákona č. 216/1994 Sb., bude rozhodnut příslušným soudem.⁷

2.2.7 Všechny spory, které vzniknou z této smlouvy nebo v souvislosti s ní, budou s vyloučením pravomoci obecných soudů rozhodovány s konečnou platností v rozhodčím řízení před senátem složeným ze tří rozhodců zapsaných v seznamu rozhodců **Rozhodčího soudu České republiky** se sídlem v Praze, IČ: 26675048, a jmenovaným v souladu s Jednacím řádem a dalšími Pravidly tohoto Rozhodčího soudu. Místem rozhodčího jednání bude Praha. Náhrada nákladů rozhodčího řízení (včetně vlastních výloh smluvních stran) bude rozhodcem přiznána podle zásady úspěchu ve sporu. Výše nákladů právního zastoupení bude určena obdobně podle vyhlášky č. 484/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.⁸

2.3 Zvláštní doložka pro spory ze směnek

2.3.1 Smluvní strany se výslovně dohodly, že veškeré majetkové spory, které by v budoucnu vznikly z této smlouvy, jakož i spory, které vzniknou v souvislosti s touto smlouvou, jakož i spory ze směnek zajišťujících závazky z této smlouvy, včetně otázek platnosti, výkladu, realizace či ukončení práv z těchto právních vztahů, práv z těchto právních vztahu přímo vznikajících, otázek právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i otázek práv s těmito právy souvisejícími, a to i v případě, že tyto právní vztahy budou neplatné, budou zrušeny nebo od nich bude odstoupeno (dále jen spory), budou rozhodovány v rozhodčím řízení s vyloučením pravomoci obecných soudů, jak to umožňuje zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Strany se dohodly, že spor bude rozhodovat rozhodce (rozhodci) zásadně jmenovaný **Společností rozhodců s.r.o.**, IČ 26816113 a vybraný ze seznamu rozhodců vedeném **Společností rozhodců s.r.o.** V souladu s ustanovením § 19 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., se smluvní strany dohodly, že procesní pravidla rozhodčího řízení, provádění dokazování, forma rozhodnutí a náklady rozhodčího řízení jsou upraveny v Jednacím řádu pro rozhodčí řízení, vydaném **Společností rozhodců s.r.o.** Smluvní strany výslovně pověřují rozhodce, že spor mohou rozhodnout podle zásad spravedlnosti. Dále se

⁷ Vnitrostátní a mezinárodní arbitráž ad hoc /on line/. 2005 /cit. 2005-10-09/. Dostupné z <http://www.arbitraz.cz>

⁸ Rozhodčí soud České republiky /on line/. 2004 /cit. 2005-10-09/. Dostupné z <http://www.rozhodcisoud.net/index.htm>

smluvní strany dohodly, v souladu s ustanovením § 19 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., že doručování v rámci smluvního vztahu a v rozhodčím řízení se provádí na adresu bydliště/sídla stran, jak je uvedeno v záhlaví této smlouvy. V případě změny adresy bydliště/sídla jsou účastníci povinni tuto změnu prokazatelným způsobem písemně oznámit druhé smluvní straně. V případě, že adresát písemnosti nebyl zastižen, písemnost se uloží u subjektu, provádějícího přepravu a adresát se vhodným způsobem vyzve, aby si písemnost vyzvedl. Nevyzvedne-li si adresát písemnost do deseti dnů od uložení, považuje se poslední den této lhůty za den doručení, i když se adresát o uložení nedozvěděl. Pokud písemnost není u subjektu provádějícího přepravu ukládána, považuje se za doručenu dnem následujícím po dni, kdy byla zásilka vrácena zpět odesílateli (smluvní straně nebo rozhodci), a to i když se adresát o tomto doručení nedozvěděl. S Jednacím řádem pro rozhodčí řízení, vydaném Společností rozhodců, s.r.o. (také na www.spolecnost-rozhodcu.cz) byly smluvní strany seznámeny, což výslovně prohlašují a stvrzují svými podpisy na této smlouvě.